Raftul Denisei

MARELE PREMIU PENTRU ROMAN AL ACADEMIEI FRANCEZE 2021

FRANÇOIS-HENRI DÉSÉRABLE

STĂPÂNUL ȘI CUCERITORUL MEU

ROMAN

ebook HUMANITAS fiction

FRANÇOIS-HENRI
DÉSÉRABLE

STĂPÂNUL ȘI CUCERITORUL MEU

Traducere din franceză și note de
MĂDĂLINA GHIU

Colecţie coordonată de DENISA COMĂNESCU

FRANÇOIS-HENRI DÉSÉRABLE
MON MAÎTRE ET MON VAINQUEUR
Copyright @ Éditions Gallimard, Paris 2021
All rights reserved.

Acest e-book este protejat de legea drepturilor de autor. Reproducerea sa integrală sau parţială, multiplicarea sa prin orice mijloace şi sub orice formă, punerea sa la dispoziţie publică pe internet sau în reţele de calculatoare, stocarea sa temporară sau permanentă pe diverse dispozitive sau în sisteme care permit recuperarea informaţiei, gratuit sau în scop comercial, precum şi alte fapte similare, fără permisiunea scrisă a editurii reprezintă o încălcare a legislaţiei privind protecţia dreptului de autor şi se pedepsesc conform legilor în vigoare.

© HUMANITAS FICTION, 2022, pentru prezenta versiune în limba română (ediţia digitală)

ISBN: 978-606-097-169-6 (epub)

EDITURA HUMANITAS FICTION
Piaţa Presei Libere 1, 013701 Bucureşti, România
tel. 021.408.83.50, fax 021.408.83.51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0723.684.194

Toate cele bune

E oare sensibil, sau e rău,
Sufletul tău?
Nu știu, dar mulțumesc pentru-a naturii trudă
Că din sufletul tău a făcut stăpânul și cuceritorul meu.[1]

PAUL VERLAINE

Am vrut să desenez conștiința de a fi și curgerea timpului.

HENRI MICHAUX

---

1. A doua strofă din poemul „*Es-tu brune ou blonde?*“ („Ești brună, sau blondă?“), din culegerea *Chansons pour Elle* (*Cântece pentru ea*, 1891). Primul vers este omis de autor: „*Es-tu douce ou dure?*“ („Ești blândă, sau ești crudă?“).

1

Știam că povestea asta mersese prea departe atunci când am intrat într-un magazin de arme de foc. Asta îmi va spune Vasco mai târziu, mult mai târziu, într-o zi în care stăteam, el și cu mine, pe terasa unei cafenele. În ziua aceea, adică în ziua în care a intrat în acel magazin, Vasco primise amenințări atât de grave, încât a simțit nevoia să-și ia o armă de foc.

Era în octombrie, într-o vineri, puțin înainte de prânz, lângă Gara de Nord. În vitrină, pe lângă carabine și revolvere, Colt, Browning, Beretta, Luger – nume care îi erau familiare, dar despre care nu ar fi putut spune dacă se refereau la mărci sau la modele, dacă *beretta*, de exemplu, era un substantiv comun sau denumirea unei mărci, un substantiv propriu intrat în limbajul comun – se aflau arme albe, stilete, săbii, cuțite, pumnale și chiar, mi-ar spune Vasco, o sabie pentru deschis șampanie.

Armurierul era în fundul magazinului, așezat pe un taburet în fața computerului, cu un sandvici în mână.

A ridicat capul:

— Cu ce vă pot ajuta?

— Aș vrea să mă înscriu într-un club de tir, mă puteți ajuta cu un sfat? a întrebat Vasco.

— Mda, a mormăit armurierul, dacă reveniți peste un an.

Și i-a explicat că nu era atât de ușor, că aici nu era ca în Statele Unite, unde ieși dintr-un magazin cu un pistol de 9 mm într-o pungă de hârtie, de parcă tocmai ai cumpărat o jumătate de duzină de *donuts*, nu, în Franța, este nevoie de autorizație, supusă unor condiții cumulative diverse – să fii major, să deții licența de la un club de tir, să nu ai antecedente penale, să nu fi fost internat fără consimțământ pentru tratament psihiatric etc. Iar apoi, trebuia să-ți trimiți cererea la prefectură, să atașezi o mulțime de documente, formulare, acte justificative, declarații, certificate, licențe, avize, carnet de

sănătate, toate acestea puteau dura luni de zile, cel puţin un an, şi în plus, l-a prevenit armurierul, nu este sigur că ţi se va da această autorizaţie:

— Știți, de când cu atentatele…

— Dar, dacă sunt amenințat, a obiectat Vasco. Dacă trebuie să mă apăr, cum fac?

— Cel mai bun, a sugerat armurierul, este un baston telescopic. Acesta de exemplu.

Și a scos din vitrină un baston negru, de oțel nichelat, cu un mâner de cauciuc crestat antiderapant.

— *Regele bastoanelor la doar 59 de euro 90.* Priviți, i-a spus lui Vasco.

Pliat, bastonul măsura 21 de centimetri, întins, ajungea la 53, perfect pentru a ține un atacator la distanță.

„Tot e ceva“, și-a zis Vasco, și a plecat cu bastonul lui telescopic într-o husă de nailon. Și, timp de aproape o lună, nu mai ieșea din casă decât cu bastonul, tot cu inima strânsă, așteptând din clipă în clipă să-i apară Edgar în față, cu o bâtă de baseball, fiindcă, printre altele, asta scrisese în mail Edgar: „O să te fac zob cu bâta.“

„Bastonul meu, bastonașul meu“, se liniștea Vasco, mângâindu-l; era suficient să-l ții de mâner, apoi să execuți, cu o mișcare iute din încheietură, un gest de balansare înapoi și înainte și hop, se deplia imediat. Devenea apoi o armă formidabilă: „O lovitură în maxilar“, precizase armurierul, iar atacatorul era nevoit să bea doar supă timp de șase luni. Asta îi trecea lui Vasco prin cap atunci când se gândea la Edgar: „Hai, supă, dă în clocot, vino după mine și vei bea supă timp de șase luni.“

2

— Ah, a strigat judecătorul, acum înțeleg:

Nici Colt nici Luger
Nici Beretta nici Browning
Supă în bot Edgar[2]

— Încă un haiku, am spus. Nu trebuie decât să numărați silabele: cinci, șapte, cinci. Șaptesprezece în total.

— Șaptesprezece silabe, ați spus? a întrebat judecătorul, care recita haikuul cu voce joasă, numărând pe degete:

Nici / Colt / Nici / Lu / ger (5)
Nici / Be / ret / ta / nici / Bro w/ning (7)
Su / pă / în/ bot / Ed / gar (6)

— Ultimul vers, a spus judecătorul, are șase silabe, nu cinci.

— Cinci. Din cauza eliziunii: vocala de la sfârșitul cuvântului se pierde în favoarea celei cu care începe următorul cuvânt. De exemplu, *Judele-i un om bun* nu este doar o afirmație flatantă, ci, în plus, și un hexasilab: *este* devine *-i* în favoarea lui *e* de la *judele*: *Ju / de / le-i / un /om / bun* = șase silabe. La fel se întâmplă cu *Su / pă-n / bot / Ed / gar* : *î*-ul de la *în* se estompează în favoarea *ă*-ului de la *supă*, versul numără cinci silabe, și terțetul, șaptesprezece. Dar, până la urmă, nu sunt aici pentru un curs de versificație…

— Mă rog, a spus judecătorul. Apoi: Vuibert, aduceți-mi proba sigilată numărul unu.

Și așteptând ca grefierul să-i aducă proba numărul unu, judecătorul și-a aprins o țigară. M-a întrebat dacă vreau una, dar nu fumam, nu am fumat cu adevărat în viața mea, așa că judecătorul a fumat singur, în tăcere, la

fereastra întredeschisă, privind departe spre fântâna Saint-Michel, cu părul zbârlit de vânt; cu cravata într-o parte, ziceai că este un poet, şi poate că asta era cu adevărat vocaţia lui: să fie poet. Poate că se trezise întâmplător pe băncile Facultăţii de Drept, întâmplător, la Şcoala Naţională de Magistratură, tot aşa, întâmplător, la Palatul de Justiţie din Paris, să conducă anchete, să purice dosare, să audieze martori, când în adâncul sufletului său nu aspira decât să fie poet, sau, şi mai simplu, să facă pe poetul, să pozeze, adică să privească apusul soarelui pe Sena în timp ce declamă sonete, cu cravata strâmbă.

Iată ce îmi trecea prin minte, în timp ce el se gândea la *fluviile nepăsătoare*, la *Prinţul Aquitaniei cu turnul prăvălit*, *la carnea care e tristă, vai*, *la suspinele lungi ale viorilor toamnei*[3] sau, mai prozaic, la copiii lui, pe care mai târziu va trebui să-i ia de la şcoală, la soţia lui, care îi ceruse să meargă la curăţătorie, să-i ridice fusta neagră de piele, la care asorta uneori, pe dedesubt, ciorapi de plasă şi jartiere de dantelă, sau poate că nu se gândea la nimic. Şi-a stins ţigara pe pervazul ferestrei; uşa s-a deschis; grefierul era acolo.

— Îl recunoaşteţi? a întrebat judecătorul.

— Negreşit, am spus, este grefierul.

Grefierul a zâmbit, nu şi judecătorul.

Nu şi judecătorul, care a spus, arătând proba numărul unu, pe care i-o înmânase grefierul:

— Pe ăsta, pe ăsta îl recunoaşteţi?

Cum să nu îl recunosc? L-am privit ceasuri întregi, i-am mângâiat ţeava şi patul, l-am ţinut în mână cu infinită precauţie. Ba chiar îl ţintisem pe Vasco, apăsasem în glumă pe trăgaci şi auzisem zgomotul pe care îl scoate când tragi fără muniţie, iar cocoşul loveşte încărcătorul. L-aş fi putut recunoaşte dintr-o mie.

— Aşadar, îl recunoaşteţi? a insistat judecătorul.

Şi m-aş fi putut preface că nu, că nu am văzut niciodată acest Lefaucheux cu şase focuri, de calibru 7 mm, „scuze, nu l-am văzut în viaţa mea“, aş fi putut răspunde, dar mi-am amintit că mai devreme jurasem că voi spune adevărul, şi numai adevărul, chiar ridicasem mâna dreaptă; mi-am adus aminte că eram în faţa judecătorului, în biroul judecătorului, iar judecătorul

nu părea deloc să glumească.

— Staţi o clipă, arătaţi-mi.

Şi, din nou, am avut ocazia să mă uit la el de foarte aproape, la acest revolver, şi din nou am văzut, chiar şi prin plasticul transparent, marca elg şi steaua, iniţialele js înscrise pe faţă, înaintea încărcătorului şi, bineînţeles, numărul de serie, faimosul 14096[4], care a scos din minţi în aşa hal istoria literaturii.

Am admis că da, îl recunoscusem.

— Bine, a spus mulţumit judecătorul. Să continuăm să facem legătura între acest caiet şi acest revolver.

Caietul a fost primul lucru pe care mi l-a arătat judecătorul când am intrat mai devreme în biroul lui. Un caiet Clairefontaine cu pătrate mari, format 21 x 29,7. Nouăzeci şi şase de pagini, din care nu rămăsese decât puţin peste jumătate – restul sfârşiseră în gunoiul meu. Sub coperta flexibilă şi transparentă, se putea citi cu marker negru:

STĂPÂNUL ŞI CUCERITORUL MEU

Pe paginile următoare, se aflau poeme. Asta s-a găsit asupra lui Vasco: revolverul, un caiet mâzgălit cu vreo douăzeci de poeme şi, mai târziu, după expertiza balistică, urme de praf de puşcă pe mâini. „Iată ce a rămas“, m-am gândit, „din povestea lui de dragoste“.

— Ce situaţie, am spus.

Şi dacă judecătorul mă convocase, era fiindcă avea motive întemeiate să creadă că îl puteam ajuta să clarifice lucrurile. O adevărată bătaie de cap, mi-a mărturisit: nu tu martori, sau, mai degrabă, s-a corectat el, două sute cincizeci de martori, dintre care nici unul nu era de încredere, pentru că toţi, cunoscând victima mai mult sau mai puţin, îi luaseră partea, toţi învinovăţindu-l pe inculpat, care nu avea decât un singur nume pe buze: Tina. Vasco repeta întruna Tina, Tina, Tina, de parcă dacă îi psalmodia numele ar fi făcut-o să se întoarcă. „Uitaţi-vă împreună cu Tina“, spunea Vasco, dar respectiva Tina, a spus judecătorul dezolat, refuza să colaboreze la ancheta în legătură cu care Vasco se mulţumea cu un laconic: „Caietul, totul este în caiet, nu trebuie decât să citiţi poemele.“

— Atunci, a întrebat judecătorul, mă lămuriţi şi pe mine?

Treceam drept cel mai bun prieten al lui Vasco. Eram unul dintre cei mai apropiați prieteni ai Tinei. Așa că pot spune că judecătorul avea multe așteptări de la mine. Și am fost de acord să-i explic ce dorea, dacă îi convenea, puteam să o fac pe exegetul unei culegeri de poeme, dar totuși l-am avertizat că va trebui să se înarmeze cu răbdare, toate acestea luau ceva timp. Era o întreagă poveste această poveste.

— Sunt plătit ca să mi se povestească, a zis judecătorul.

— Cu ce să încep?

— Vorbiți-mi despre ea. Vorbiți-mi despre Tina.

---

2. Toate poemele autorului se regăsesc în original, în Anexă p. 223. (N. red.)

3. Aluzii la celebrele poeme „Corabia beată“ de Arthur Rimbaud, „*El Desdichado*“ de Gérard de Nerval, „Briza marină“ de Stéphane Mallarmé, „Cântec de toamnă“ de Paul Verlaine.

4. Este seria revolverului cu care, pe 10 iulie 1873, la Bruxelles,Verlaine a tras asupra lui Rimbaud, rănindu-l.

3

O tăcere. De la Tina am auzit mai întâi o tăcere. Fusese invitată într-o dimineață la radio pentru promovarea piesei sale, prezentatorul tocmai o întrebase dacă teatrul nu face altceva decât să reproducă realitatea, sau dacă o transcende pentru a atinge o formă de universalitate, întrebare la care, cel mai adesea, nu se obține decât un răspuns răsuflat – nu genul de răspuns la care Tina a decis să reflecteze *cu adevărat*, de parcă își cântărea în gând fiecare cuvânt.

Rezultatul a fost un *blanc*, o pauză lungă pe care prezentatorul a completat-o cum a putut, amintind cât era ceasul (9:17), numele postului de radio și pe cel al invitatei, vârsta acesteia (douăzeci și opt de ani), profesia ei (actriță), titlul piesei (*Două zile și jumătate la Stuttgart*) pe afișul căreia figura și care i-a adus o nominalizare la Premiile Molière (pentru cea mai bună revelație feminină) și, în final, subiectul piesei (ultima întâlnire dintre Verlaine și Rimbaud, cele două zile și jumătate petrecute împreună la Stuttgart în februarie 1875), înainte de a reformula întrebarea (atunci, teatrul este mimetism, sau mimesis?).

Eram acasă, în baie, cu radioul pus pe mașina de spălat, mă spălam pe dinți și puteam auzi clar frecarea firelor periuței de smalțul dinților, auzeam cum curge firicelul subțire de apă și, mai ales, mai ales tăcerile Tinei, da, ascultam tăcerile Tinei și mă gândeam că ar trebui stabilită o tipologie a tăcerii, să fie descrise și clasificate, de la tăcerea sugestivă la tăcerea apăsătoare, de la tăcerea solemnă la tăcerea îndurerată, de la tăcerea monotonă a câmpiei, iarna la țară, la tăcerea pioasă a credincioșilor în biserică, de la tăcerea dezolantă a camerelor funerare la tăcerea contemplativă a îndrăgostiților sub clar de lună, toate ar trebui descrise, cu tot cu tăcerile radiofonice ale Tinei.

A continuat așa timp de zece minute de liniște aproape perfectă,

întreruptă doar de întrebările prezentatorului, care acum le punea aproape scuzându-se, parcă intimidat de tăcerile reflexive ale Tinei, tăceri lungi, neobișnuite la radio, și cărora intervențiile lui nu făceau decât să le sporească intensitatea. Ea m-a intrigat la început, apoi m-a enervat. Părea că se ascultă pe ea însăși cum nu spune nimic, așa cum ceilalți se ascultă vorbind. Prezentatorul a decis să pună o melodie: *Ton héritage*, de Benjamin Biolay – îmi amintesc asta de parcă ar fi fost chiar azi-dimineață –, o auzeam pentru prima dată, magnific acest cântec, „Si tu aimes l'automne vermeil / Merveille rouge sang“[5], am fredonat, vă spune ceva? Nu? Bine.

Totuși, după cântecul lui Biolay, Tina a început să vorbească.

Nu despre ea, nu despre piesă, nu ca răspuns la întrebările prezentatorului: a început să recite poeme. „Cât timp ne-a mai rămas“, a întrebat Tina, „zece minute, nu? Atunci lăsați-mă să vă ofer un pic de Verlaine, un pic de Rimbaud, lăsați-mă să vă recit poeme“. Și timp de zece minute în direct la radio, la o oră de maximă audiență, ea a recitat versuri; a început cu un sonet din *Poemele saturniene*, iar când l-a terminat, fără să-l lase pe prezentator să intervină, a continuat cu un alt poem, de data asta al lui Rimbaud: „La Taverna Verde“, la al cărui ultim vers, a spus, „ascultați dubla aliterație, în *s* și în *r* : *halba imensă, spumoasă, / cu guler de raze radioase târzii* [6], ascultați bine“, și a repetat versul, despărțind fiecare silabă, accentuând fiecare fonem și, brusc, a sărit la „Corabia beată“, la douăzeci și cinci de catrene scandate cap-coadă, așa cum este normal să fie întotdeauna, cu o voce clară și răspicată, ieșită nu din corzile vocale, nu din frecarea aerului venit din plămâni de pliurile laringelui, ci de mult mai departe, de mult mai jos, din inimă, din viscere, din partea de jos a abdomenului, știu eu de unde, o voce care te făcea să *auzi* clipocitul furios al mareelor, care te făcea să *vezi* (dulceața dragă bunilor poeți) sirop din soare și jeleu de-azur, căluții negri de mare, arhipelagurile siderale, iar în timp ce puteai asculta, pe un post concurent, un ales local denunțând un proiect de reforme votat pe furiș de o bandă de incompetenți, o adevărată lovitură de grație care avea să afecteze serios finanțele comunelor, și pe un alt post, un ministru care apără această măsură necesară în situația actuală, pentru a obține un buget echilibrat, relansarea creșterii economice și

restabilirea încrederii populației, iar pe încă un altul, un lider de sindicat îl avertiza pe șeful guvernului, care se declarase hotărât să mențină direcția, și totuși dornic să reînnoiască dialogul social, iar pe altul, în sfârșit, un imitator îi maimuțărea pe toți acești oameni între două râsete afectate ale realizatorului matinalului, Tina recita poeme, iar eu eram acolo, în baie, sprijinit de tamburul mașinii de spălat, și la fel ca un milion de ascultători, în acea dimineață, respiram doar la cezură, între două emistihuri.

O găsisem, pe rând, artificială și sinceră, afectată, apoi emoționantă, nu știam ce să cred, nu-mi dădeam seama dacă sunt fascinat, sau enervat, sau ambele în același timp, dar mă făcuse să-mi doresc să merg să văd piesa în care juca. Nu mai rămăseseră decât câteva locuri de categoria a patra, la treizeci și opt de euro și cu „vizibilitate redusă“, și am crezut naiv că aceasta va fi parțial redusă, redusă *derizoriu*, m-am gândit că la prețul acesta aș putea vedea măcar cel puțin două treimi din scenă și chiar, de ce nu, străduindu-mă să mă aplec puțin, întreaga scenă – însă ceea ce luasem drept un avertisment insignifiant era un eufemism, dublat de o adevărată escrocherie: m-am trezit pe o strapontină, în spatele unui stâlp, ce spun eu, al unei coloane, o coloană de susținere, enormă, masivă, și fără îndoială că, dacă ai fi scos această coloană, întreg edificiul s-ar fi prăbușit, și în acel moment nu aveam nimic împotrivă să-l văd prăbușindu-se pe ticăloșii care îmi vânduseră locul acela, fiindcă degeaba m-am contorsionat, degeaba mi-am lungit gâtul după cel al vecinului, nimic. Nu am văzut nimic din *Două zile și jumătate la Stuttgart*. „Treizeci și opt de gloanțe[7]“, mi-am spus. „Și șaptezeci, la medicul osteopat. Pentru torticolis.“

Nu este nevoie să vă spun că atunci când am ieșit de acolo eram furios. Bine, îmi veți spune, asta nu m-a împiedicat să aud totul, de la prima până la ultima replică – cea autentică, rostită de Verlaine când a aflat de moartea lui Rimbaud –, dar, în fine, aș fi vrut totuși să văd această piesă „sensibilă și palpitantă“, după *Le Point*, „de un realism halucinant“ (*Le Monde*), „ținută pe umeri de două actrițe aflate la apogeul artei lor“ (*Télérama*), cu „tânăra Lou Lampros, magistrală în rolul lui Rimbaud“ (*L’Officiel des spectacles*) și „revelația anului în rolul lui Verlaine“ (*Elle*, care a vorbit așadar despre Tina). Existase doar o părere ceva mai acidă, cea din *Le Figaro*: „Un monument de vorbărie cu o scenografie lipsită de grație, abia salvat de

distribuția fals îndrăzneață (cei doi poeți întruchipați de două femei, ce idee!)“ – propoziție, din păcate, cam prea lungă pentru a apărea *in extenso* pe afiș, au susținut producătorii piesei, dar pe care totuși au ținut să o reproducă parțial: „UN MONUMENT […]!“(*Le Figaro*)

Apărea așa, cu majuscule, pe afișul de la intrarea în teatru: „UN MONUMENT […]!“ (*Le Figaro*), iar chiar deasupra era titlul piesei, iar mai sus, chipurile celor două actrițe, Lou și Tina, spate în spate, și nu știu de ce, dar am fost parcă înhățat de privirea, de ochii Tinei – ochi…

— Pe care prietenul dumneavoastră îi evocă într-un poem, a spus judecătorul.

insomnie
neîncetată
agonie
necurmată
simfonia fără răgaz
repetată
a nopților fără extaz:
verdele turcoaz
al ochilor tăi
(și în plus sunt doi)

— Nu există îndoială, am zis. Sunt chiar ochii Tinei, sunt verzi, sunt doi, este evident.

Ochi de un verde, Doamne. Un verde numai al ochilor ei – „Ochi verde-de-tina. Amazonia văzută din cer“, spunea Vasco – cu un strop de albastru; un iris ca un vârtej de valuri; totul este vuiet, rostogolire, clocot perpetuu în care pupila se scufundă, ca o corabie sfărâmată de furtună. Și pe afiș ochii erau verzi, dar un verde pal, un verde decolorat după ploaie; avea un zâmbet pe jumătate, o bărbie pătrată, ușor proeminentă; o mustață falsă îi ascundea jumătate din față.

Și i-aș fi putut spune judecătorului cum am reușit, prin intermediul producătorului piesei ei, pe care îl cunoșteam mai mult sau mai puțin, să o întâlnesc, cum am devenit prieteni, da, i-aș fi putut spune despre complicitatea tandră care m-a unit de atunci cu Tina (nu pretind că la

început nu aş fi dorit să mă culc cu ea, se gândise şi ea o vreme la asta, să zicem că ideea îi trecuse prin minte, şi cu toate că nu a lăsat să se înţeleagă nimic niciodată în acest sens, îmi place să cred că fusese aşa, dar ea nu avea nici o intenţie să-i fie infidelă lui Edgar – şi, e de la sine înţeles, că asta a fost înainte de Vasco. Şi apoi dorinţa ne trecuse, reuşiserăm să sublimăm această dorinţă, să fragmentăm erosul pentru a nu mai păstra din el decât dimensiunea spirituală – cu atât mai bine: prietenia noastră valora mai mult decât o luptă efemeră corp la corp, şi într-un fel era deja dragoste, şi poate că asta înseamnă prietenia, o formă neîmplinită a iubirii).

Aş fi putut să-i spun toate aceste lucruri, dar nu asta era ideea. Ideea era că obişnuiam să ne vedem o dată pe săptămână, joia după-amiază – zi de relaş la teatru. Ne întâlneam la Hôtel Particulier, care prezenta dublul avantaj de a fi la doi paşi de casa mea şi nu prea departe de a ei: aşa că niciodată nu trebuia să o aştept mult. Ea spunea că suferea de mulţi ani de o afecţiune ireversibilă – se temea ea –, nu reuşea să ia în calcul *timpul în care parcurgea o distanţă*. Pleca de acasă doar la ora la care era aşteptată, de parcă, pocnind din degete, s-ar fi putut găsi la locul de întâlnire unde sosea de obicei cu un sfert de oră întârziere, uneori mai mult, niciodată mai puţin – a pierdut trenuri, a ofensat oameni. „Aşa stau lucrurile, bătrâne, trebuie să te obişnuieşti“, zicea Tina. Atunci când într-o după-amiază de joi i-am spus că am invitat prieteni la cină sâmbătă seara, că va fi acolo şi Vasco, pe care voiam să i-l prezint, şi mi-a răspuns „voi încerca să trec“ (avea deja ceva planificat), mi s-a părut destul de firesc să nu contez prea mult pe prezenţa ei printre noi în acea seară.

---

5. „Dacă îţi place toamna stacojie / Minune sângerie“. (În fr., în orig.)

6. Pentru ilustrarea aliteraţiei, am preferat traducerea mea.

7. Pe parcursul cărţii, banii mai sunt denumiţi gloanţe. Fiind în spiritul intrigii, am păstrat acest sinonim argotic, deşi în limba română este învechit.

4

Lui Vasco nu îi plăceau decât brunetele sau blondele, iar părul Tinei bătea spre roșu castaniu, cu reflexe acaju. Tinei nu îi plăceau decât băieții cu ochi verzi, iar ai lui Vasco erau albaștri, cu o nuanță de căprui. Ea nu era deloc genul lui; nu fusese niciodată. Nu aveau ce să placă unul la celălalt; totuși s-au plăcut, s-au iubit, au suferit din cauza faptului că s-au iubit, au încetat să se mai iubească, au suferit din cauza faptului că nu s-au mai iubit, s-au întâlnit și s-au despărțit definitiv – dar să nu anticipăm.

După ce a cunoscut-o, lui Vasco nu i-a trebuit mult timp până să mă asalteze cu întrebări. Voia să știe totul despre Tina, „cam ca dumneavoastră“, am spus, „care vreți să știți totul despre Vasco“. Pentru că, până la urmă, ea venise. Întârziase, ca de obicei, dar venise. Eram la desert, Vasco discuta despre bowling cu Malone, avocatul lui – care la vremea aceea nu era avocatul *lui*, ci *un* avocat care ne era prieten. Eu nu prea eram atent, l-am auzit pe Vasco povestindu-i despre singura dată în viață când a jucat bowling, era o seară de miercuri în Joinville-le-Pont, „un coșmar“, a spus Vasco, încă își amintea de bila lui, care ajungea, la o aruncare din două, în canalele care mărgineau pista, de popicele mereu în poziție de drepți, ca o armată de soldați pitici gata să se năpustească asupra lui, și de zeroul umilitor care se afișa pe avizier. „Am petrecut ore insultătoare la bowlingul din Joinville-le-Pont“, a spus Vasco când s-a auzit o bătaie în ușă. Era Tina.

Buchetul de narcise pe care îl ținea cu ambele mâini îi ascundea fața, dar, pe ambele părți ale buchetului, puteam să-i văd părul și cerceii, toarte uriașe, împodobite cu petale de hortensie, care o făceau să arate ca o prințesă andaluză – ideea pe care și-o făcea Vasco despre o prințesă andaluză și, de altfel, așa avea să o numească mai târziu, „prințesa mea andaluză“, spunea el. „Ține, sunt pentru tine“, mi-a spus Tina; așa că am

pus florile într-o vază, în timp ce ea şi-a cerut scuze că a întârziat, venea de la o altă petrecere, a băut puţin, aveam şampanie? I-am oferit o cupă, a ciocnit cu noi, nu-mi amintesc despre ce am vorbit, îmi amintesc că o ascultam fără să scoatem un cuvânt, Vasco mai ales, care părea fascinat: o privea cu un zâmbet uşor prostesc, drept în ochi, de parcă ar fi vrut să trăiască acolo unde privea. *Je te promets* a izbucnit dintr-un pick-up, dar discul era zgâriat, iar vocea lui Johnny[8] se împiedica la cuvântul *patului*: „Îţi promit cerul deasupra patului“ – „patului, patului, patului“, se bâlbâia Johnny, aşa că Tina s-a sculat în picioare, a ridicat acul pick-up-ului şi, din moment ce nu mai era muzică…

— A început să cânte, a spus judecătorul.

— La naiba, am spus. De unde ştiţi?

— Poftiţi. Citiţi.

Ştiţi voi, cu cine pot să o compar eu oare?
Nu ştiţi nici voi, nici noi, oftez din rărunchi!
Cum să nu-i cazi la picioare-n genunchi
Acestei fecioare?

Aţi văzut-o voi când face botic?
Priviţi-i pometii, căci de-acolo mai jos
Două gropiţe răsar misterios
Pe obraji un pic.

Şi despre ochi! Să nu-mi faceţi morală!
Ei strălucesc, şi asta nu-i prostie,
Ca focul etern de pură făclie
Din catedrală.

Şi dacă muzica tace din întâmplare?
Ce face Tina ca să ne încânte
Începe ea numaidecât să cânte
Tare.

Ea stătea în picioare lângă pick-upul unde nu se mai învârtea nici un disc şi a preluat cuvintele la care vocea lui Johnny se poticnise. Cânta, *Je te*

promets, a cappella, cu ochii închiși, cu o mână în fața gurii, de parcă ținea un microfon. Și în timp ce ne promitea ore incandescente și minute de tăcere, secunde lipsite de griji în ritmul șoldurilor noastre, piciorul ei bătea măsura, mâna îi tremura, lacrimile îi curgeau pe obraji, cânta de parcă se afla pe scenă, la Olympia sau la Bercy, cu tremolouri de tenor în voce, cu o pasiune pe care până în ziua de azi nu am văzut-o *niciodată* la nici un interpret, și a fost în același timp și emoționant, și sfâșietor, tulburător să o vezi punând atâta inimă, pentru că ea, Tina, cânta fals, fără nici un ritm, fără nici o armonie, mereu cu o octavă mai sus, niciodată în ton. Te zgâria pe urechi, vă jur.

Și când a terminat de cântat, și-a salutat publicul, înainte de a mai da pe gât încă o cupă cu șampanie, apoi a spus „vă las, trebuie s-o șterg“, și ne-a sărutat pe toți cu o efuziune excesivă, de parcă am fi fost familia ei, singura familie pe care o avea pe lume, iar pentru Vasco acel sărut a fost ca un upercut urmat de un croșeu. K.O., așa îl lăsase Tina, până într-atât, încât s-a dus acasă uitându-și bluzonul, și încă îl aud bătând a doua zi la ora opt la ușa mea, lovind cât putea de tare sub pretext că nu îi mai deschideam odată – eram într-o stare de post-ebrietate pe care trebuie să o calific drept destul de lamentabilă. Mai întâi a trebuit să mă gândesc dacă să mă smulg din pat, să-mi pun niște boxeri, să traversez camera, să descui ușa, după care am plănuit să-i spun verde-n față să se ducă la dracu’, nu-mi dau seama cum poate cineva să scoale oamenii din pat așa, duminica, dar m-am răzgândit: adusese croissante.

„Totul“, mi-a spus. Nici nu am avut timp să deschid gura, că mi-a spus: „Vreau să știu totul despre ea, de unde vine, unde locuiește, cu cine, de când, ce face și mai ales: cum să o văd din nou. Dă-i drumul. Te ascult.“

Și, bineînțeles, își făcuse deja cercetările pe internet, aflase tot ce putea să-i ofere Google, adică nu mare lucru, partea din ea pe care o dezvăluise de bunăvoie, viața intimă cu lucrurile fără importanţă înlăturate și curățată de secrete, atât de multe și atât de puține în același timp. Google, de exemplu, nu știa că se conformează proverbului care spune că dimineața trebuie să mănânci ca un rege, la prânz, ca un prinţ, iar seara, ca un cerşetor, nu, Google nu știa că la cină mânca mai nimic, o supă, un măr, o sămânță de măr, dar că înfuleca la micul dejun ca un căpcăun, pentru că Tina lua un mic

dejun pantagruelic, o văzusem mâncând de toate, absolut de toate la micul dejun, totul, cu excepția sandviciurilor cu unt, ura untul, și nici Google nu știa nimic despre asta; iar Google nu știa că, între doi biscuiți, două iaurturi, două ouă moi și două cafele, Tina își recita întotdeauna încă de dimineață două poeme, unul de Verlaine, unul de Rimbaud: nimic nu iubea mai mult decât poezia lui Verlaine și Rimbaud.

„Bingo“, a spus Vasco. „L-am găsit.“

Acel pretext pentru a o revedea pe Tina.

Judecătorul citise raportul expertizei, se afla acolo, pe birou, într-un dosar gros albastru, pe care scria Cazul V. Ascot, subliniat cu marker negru.

V. era de la prenumele lui, Vincent. Ascot era numele. V. Ascot: Vasco. Toți îi spuneau așa, prietenii, colegii, Tina, eu – toată lumea. Cu excepția lui Edgar. Și a judecătorului. Edgar îi spunea fiu de lele. Sau când voia să îi adauge o particulă de noblețe, *noblesse oblige* : fiu de lele de Vasco. Cât despre judecător, el îi spunea domnul Ascot. Sau inculpatul, fiindcă domnul Ascot era inculpat. Sau prietenul dumneavoastră, deoarece inculpatul era prietenul meu. Și despre prietenul meu, în acest dosar, figurau o mulțime de lucruri, începând cu cv-ul, iar în cv-ul lui Vasco se menționau studiile, care cam șchiopătau, ceva istorie, ceva drept, apoi întâlnirea cu un bibliofil care îi transmisese pasiunea pentru cărți rare, și apoi acest stagiu la BnF[9] și acea după-amiază care îi *decisese vocația*: ținuse în mână manuscrisul *Contemplațiilor*, iar când vorbea despre el, Vasco cita mai presus de toate acest poem, cel mai cunoscut din volum, poate și cel mai cunoscut din poezia franceză, acest poem mic din trei catrene, în vers alexandrin, care nu aveau titlu și începea cu „Mâine, în zori, la vremea când se luminează câmpia…“. Și Vasco știa pe de rost această poezie, ca mii de școlari înaintea lui, o îngăimase cu o voce monotonă, vorbea despre un tată care în zori plănuise să meargă la mormântul fiicei sale, să pună acolo „un buchet de ilice verzi și de erică-nflorită“. Și asta doar dacă nu citeai manuscrisul *Contemplațiilor*, din care Vasco aflase că Victor Hugo se gândise mai întâi să pună pe mormânt, în acest poem, „o crenguță de ilice și salvie-nflorită“. Citise „Și când voi ajunge, voi pune pe mormântul tău/O crenguță de ilice și salvie-nflorită“, dar văzuse acest ultim vers tăiat, înlocuit cu „Un buchet de ilice verzi și de erică-nflorită“, și parcă l-ar fi avut pe moș Hugo în fața lui,

şi l-ar fi văzut punând jos pana, mângâindu-şi barba albă şi răzgândindu-se, abandonând brusc ideea crenguţei de ilice, pentru a o înlocui cu cea a buchetului de ilice verzi, mai eufonic şi mai îndreptăţit – iată ce l-a fascinat dintr-odată în perioada frecventării manuscriselor: contactul direct şi intim cu opera în decursul conceperii ei, capacitatea pe care ţi-o dau acestea de *a vedea* procesul creaţiei.

După acest stagiu era încă necesar să urmezi o şcoală şi să treci un examen, şcoala era l'École des chartes[10] şi examenul, concursul pentru bibliotecari. Urmase şcoala, trecuse examenul, şi apoi aplicase la Biblioteca Naţională a Franţei, celebra BnF – unde fusese angajat. Şi tot ceea ce putea ajuta la *conturarea personalităţii* lui Vasco, la elucidarea motivelor gestului său, totul se afla în dosarul albastru, se afla în raport, se afla *pe* masa judecătorului, şi eu, care eram *în* biroul judecătorului, mă gândeam că, în ciuda tuturor experţilor, din acest raport lipseşte ceva esenţial – esenţial din punctul meu de vedere: cum ne-am cunoscut Vasco şi cu mine.

Era cu cinci ani în urmă, făceam cercetări pentru un roman pe care plănuisem să-l scriu, venisem la BnF să consult o lucrare veche de care credeam că aveam nevoie şi care până la urmă avea să se dovedească inutilă, fiindcă nu am scris niciodată acel roman. Vasco se afla în sala de lectură a cărţilor rare, eram singuri în acea zi şi ajunsese să-mi explice în ce consta meseria lui de bibliotecar, şi anume îndeplinirea simultană a două misiuni radical antagonice: conservarea colecţiilor, adică să nu le arate, şi punerea lor în valoare, adică să le arate. Nimic mai schizofrenic ca asta.

Discuţia a continuat, mai întâi la BnF, unde vorbeam exclusiv despre literatură, apoi în afara BnF, într-o cafenea de lângă casa lui, adică foarte aproape de a mea, unde trebuia să ne consolidăm afecţiunea pe care o aveam unul faţă de celălalt – până când, în destul de scurt timp, a devenit unul dintre cei mai apropiaţi prieteni ai mei. Şi dacă în rest nu l-am mai văzut decât în Montmartre, tot mi s-a întâmplat să mai trec prin sala Y, cea a Depozitului de carte rară, unde oficia de câţiva ani încoace.

„Ce-ai spune dacă ai vedea exemplarele originale ale *Unui anotimp în infern* şi *Poemelor saturniene*?“

Aşa i-a scris Tinei, fiindcă îmi ceruse numărul ei.

Pe Verlaine îl descoperise când avea douăzeci de ani, într-unul dintre

acele bistrouri care erau a doua ei casă. Îi plăceau lumina chioară, dozatoarele de bere și flipperul din colț, de lângă toalete; îi plăcea compania bețivanilor, pentru care viitorul se citește în suporturile pentru pahare, în lozurile de răzuit, pentru care o dușcă face viața suportabilă. Exemplarul din *Poeme saturniene* zăcea pe bancheta de vinilin roșu. Se apucase să-l citească; a început să plângă. Lacrimile îi curgeau șiroaie pe obraji: găsise în Verlaine un semen și un frate, cineva care, ca ea, dorise să fugă de realitate, de nenorocita de realitate pe care ficțiunea beției nu o recunoaște, care avusese o inimă mare și sfâșiată, la fel ca ea, care dansase ca ea pe marginea prăpastiei, căzuse, dar se întorsese cu versuri luminoase, pline de *năluci stacojii* și *sori la apus pe plaje*[11]. De la Verlaine ajunsese la Rimbaud. Îi citise mai întâi poeziile de tinerețe, apoi *Iluminările*, apoi acest mic text întunecat și furios, pe care ea îl numea familiar *Anotimpul*.

Pentru ea era o voluptate să se lase îngropată sub cuvinte: poezia o dusese la roman, romanul, la teatru, teatrul, la cursurile de artă dramatică, apoi, să dea examen la Conservator, prima dată, să pice, să dea examen din nou, să pice din nou, o mie cinci sute de candidați pe treizeci de locuri, nici o șansă, a fost Bătălia de la Verdun, Campania din Dardanele, mai rău decât primul an la Medicină, la măcelărie, la cea de a treia și ultimă încercare, primele două audiții merg bine, dar nu și a treia, nu scena în versuri unde dă chix la jumătate, dobitocul de Corneille, dar se dovedește că totuși, în sfârșit, reușise să treacă examenul, și asta cu senzația ciudată că și-a îndeplinit datoria față de viață dacă a intrat la Conservator; și din clipa în care a ieșit de acolo, toată viața i s-a desfășurat prin teatru, *în* teatru, viața ei a însemnat să-și învețe rolul și să-l spună în public, astea mergeau mână în mână și erau necesare, ca inspirația și expirația, nimic nu o liniștea în afară de cele trei lovituri ale gongului sau lectura poemelor lui Verlaine și Rimbaud – zestre inestimabilă, fiindcă nici nu mai avea nevoie să le citească, le cunoștea poemele, le putea spune pe de rost, poate că nu pe toate, ci majoritatea, și nu numai pe cele mai cunoscute, nu doar „Cântec de toamnă“ sau „Senzație“, iar când oamenii erau surprinși că le recită *pe dinafară*, spunea pur și simplu, ducând mâna la piept, „dar n-am ce să fac, vin de aici“.

„Aș spune da“, a răspuns Tina, foarte sobru, la SMS-ul lui Vasco.

8. Johnny Hallyday (1943–2017), vedetă rock a muzicii franceze, solist extrem de popular; i se spunea simplu, Johnny.

9. Bibliothèque nationale de France (Biblioteca Națională a Franței); în text, sub acronimul BnF.

10. L'École nationale des chartes (enc) este o prestigioasă instituție franceză de învățământ, care formează specialiști în domeniul patrimoniului.

11. Din poemul lui Paul Verlaine „*Soleils couchants*“ („Sori la apus“).

5

„Da“, exact la fel îi spusese și lui Edgar când o întrebase dacă vrea să fie soția lui.

Iar când judecătorul mi-a cerut să-i vorbesc despre Edgar Barzac, când mi-a spus „L-ați cunoscut pe soț, l-ați întâlnit deja“, „O singură dată“, i-am răspuns, „la o cină, la el acasă – la ei acasă“, m-am corectat. „La Edgar și Tina.“

Și bineînțeles că aș fi putut începe prin a i-l descrie pe Edgar, aș fi putut începe prin a-i spune că avea deja bine peste treizeci de ani, un maxilar pătrat, ochii verzi și el, părul blond, foarte blond și că măsura pe puțin un metru nouăzeci. Ce altceva? Nu l-am văzut niciodată fără pufoaică. Niciodată. Crescuse în Provence, într-o cetățuie în care încă locuiau părinții săi. *Acea* cetățuie. Aceea de la căsătorie. O clădire imensă de piatră, în mijlocul chiparoșilor, măslinilor. Toate acestea erau de secole în familie, o familie foarte burgheză și foarte catolică. Cam zgârie-brânză, așa că iarna, din economie, renunțau la încălzirea tuturor camerelor din casă. Edgar se alesese cu o sensibilitate exacerbată la frig: de aceea, peste sacoul de la costum, purta o scurtă matlasată, fără mâneci, de fâș bleumarin, și când l-am văzut prima dată, acesta a fost cel dintâi lucru care mi-a sărit în ochi la el.

„Pufoaica“, am spus. „Nu l-am văzut niciodată fără pufoaica lui.“ I se părea că arată bine în pufoaică, în pofida faptului că era o pufoaică, și de altfel, prin metonimie, așa îi spunea Vasco, nu zicea Edgar, nici Barzac, îi spunea: Pufoaica. „Pufoaica este supărată, Pufoaica îmi vrea moartea.“ Și, cu toate acestea, în ciuda pufoaicei, avea acea eleganță naturală, o grație firească pe care italienii o numesc *sprezzatura* – un rafinament care nu este deloc ostentativ, pe care îl ai sau nu îl ai. Edgar îl avea. (Vasco, nu.) Și, în plus, Edgar avea o constituție atletică: umeri lați, trunchiul și brațele

musculoase, părea sculptat în marmură, iar când l-am văzut lângă Tina, când i-am văzut aşezaţi unul lângă altul pe canapeaua din salon, m-am gândit că nu trebuie să fie neplăcut, chiar deloc neplăcut să-i văd pe ăştia doi făcând dragoste.

Mai ales că Tina făcea amor cu Vasco atunci, dar Edgar nu ştia nimic, iar mai târziu, seara, mă simţeam jenat să-l ascult povestindu-mi – mie, care ştiam totul – întâlnirea lui cu ea.

Era pe vremea când Tina nu mai făcea teatru. Nici nu mai voia să audă vorbindu-se despre teatru. De când cu *Cyrano*. De când un regizor destul de cunoscut îi oferise rolul Roxanei – *primul* ei rol principal! –; o găsise de la început e-pa-tan-tă, aşa spunea el, atât de epatantă, încât sfârşise, sub pretextul de a discuta despre piesă, prin a o invita la cină. Cină după care îi făcuse avansuri, şi fusese refuzat. Refuz în urma căruia o găsise dintr-odată mai puţin epatantă, ceva nu mergea în interpretarea ei, poate nu era Roxana pe care o căuta şi, mai mult, nu mai era atât de sigur că este potrivită pentru rol. Bine, şi-a spus Tina, o să mai pricopsesc cu un rol secundar, încă unul, dar nu, nici un rol secundar, toate rolurile secundare sunt luate, nici măcar un rol de figurant nu mai este: regizorul îi propune să fie un copac.

— Ştiţi piesa?

Chiar şi cei care nu ştiu nimic despre teatru, chiar şi cei care nu au pus în viaţa lor piciorul acolo, toţi îl cunosc pe *Cyrano*. Cel puţin în linii mari. Nasul, tirada nasului, scena balconului… Actul III, scena 7: Cyrano îi şopteşte cuvintele de dragoste lui Christian, Roxane, în balcon, este în al nouălea cer, ştiţi? Judecătorul ştia. Ştia bine. Regizorul o voia în rolul copacului de la poalele balconului. Costumierul urma să îi agaţe crengi la capetele braţelor, iar ea să le întindă. Un element de decor. Trei ani de Conservator şi voiau să o reducă la un element de decor. Scump plătit, şi care ar fi putut fi folosit cu mai mult discernământ, de exemplu, dându-i un pic de text, dar nu, i s-a cerut să urce pe scenă şi să-şi întindă braţele. „Am plecat“, a spus Tina. „Vă las cu crengile voastre şi mă car. Gata cu teatrul.“ Acum vinde cărţi vechi.

Dar să ne întoarcem puţin în urmă.

În *perioada bască*, la Biarritz, când Tina, care încă se numea Albertine, tocmai împlinise 18 ani: îşi luase bacul, cu menţiunea „satisfăcător“, cu

nota 18 la franceză; este vară, nu știe sigur ce vrea să facă la începutul anului școlar, ezită între a urma o facultate de Litere și a nu face nimic, unii susțin că e cam același lucru. Știe doar că vrea să plece, că vrea să locuiască la Paris. Are o valiză mică pe roți, o geantă Eastpak care îi coboară pe fese, viața înainte, și orașul la picioarele ei – șase etaje fără lift *sub* picioare: și-a găsit o garsonieră în Barbès, proprietarul ei este și cel al unei șaormerii combinate cu frizerie, își numește clienții *chef*, iar clienții spun „bine pierdut în spatele urechilor, cu sos samurai“. Își schimbă prenumele: nu mai vrea să se numească Albertine, care pare să fi fost inventată pentru a iniția rime deșuchiate în recreație. Albertine devine Tina, Tina descoperă teatrul, trec cinci ani, renunță la teatru. Se întreabă ce ar putea face mai bine cu viața ei: dacă ar fi după ea, și-ar petrece-o citind, făcând dragoste și bând. Nu o interesează să iubească sau să fie iubită, ci să și-o tragă cât mai mult posibil, să guste plăcerea, să-i facă și pe alții să o simtă, să-și ierte păcatele voluptății, repetându-și fraza lui Baudelaire – „Dar ce mai contează eternitatea damnațiunii pentru cel care a descoperit într-o secundă infinitul plăcerii“[12] – pentru că ea găsește în plăcere o supapă și un răgaz, dispariția temporară a poverii zilnice care este *meseria de a trăi*.

Întâlnește un buchinist, îl simpatizează. Acesta îi povestește despre avantajele slujbei – program relaxat, lumea care se perindă pe acolo, biroul în aer liber și Sena la picioarele ei; inconvenientele le trece sub tăcere, îi spune că se eliberează niște locuri. „Aplică“, îi răspunde el. Ea stă la coadă la primăria Parisului, cu un dosar sub braț, în dosar un CV, o scrisoare de intenție, fotocopii de tot felul; nu sunt decât vreo douăzeci de locuri de ocupat pentru mai mult de o sută de candidați: nu apucă. Buchinistul îi propune să facă mai bine *cu schimbul*: trei zile pe săptămână îl înlocuiește, pentru douăzeci la sută din încasări; iat-o de vineri până duminică pe Quai des Grands-Augustins, în fața chioșcurilor verde-sticlă.

Și uite că într-o zi trece Edgar pe acolo. Este o seară de februarie, tocmai a făcut jogging de-a lungul Senei, acum se relaxează prin fața chioșcurilor Tinei. Este frig; o vede tremurând; își scoate pufoaica. „Uite, luați asta“, îi spune Edgar, punându-i-o pe umeri; ea pare dezorientată; nu suflă un cuvânt, dar lacrimile sunt mai elocvente decât buzele: spun ochii ceea ce buzele nu spun; Tina începe să plângă. Plânge în brațele lui Edgar, pentru că

acolo nu mai poate fi ea însăşi, are senzaţia că dansează pe o creastă îngustă, pe marginea prăpastiei; iar în braţele lui nu este decât o marionetă înecată în lacrimi şi repetând, cu dureroasă solemnitate, că e obosită, chiar obosită. În noaptea aceea dorm împreună, iar, pentru prima dată după mult timp, Tina se simte liniştită.

Încă din copilărie, fără încetare, poartă-n ea un cerb mare care boncăluieşte, un cerb ale cărui şaisprezece coarne îi răscolesc măruntaiele. Chiar cu Edgar în viaţa ei, cerbul este încă acolo, dar parcă îngenuncheat, şi mai ales fără coarne, ca şi cum Edgar le-ar fi venit de hac. Ea doarme la el două sau trei nopţi pe săptămână, apoi cinci sau şase, şi din una în alta, după ce Edgar i-a zugrăvit o imagine atât de convingătoare a binefacerilor vieţii conjugale, au decis să se mute împreună. Îşi reziliază contractul de închiriere, pune totul în cutii – „sunt zece, zece cutii“, îşi spune ea, „în asta constă trecutul meu“. Pe o bucată de carton – dosul ambalajului de foiţe de ţigară ocb – îşi scrie numele lângă cel al lui Edgar, numele lor, unul lângă celălalt, despărţite doar de elegantul &, „Edgar & Tina, Edgar & Tina, Edgar & Tina“, îşi repetă Tina în timp ce citeşte bucata de carton şi o lipeşte cu scotch pe cutia poştală. Se întoarce la teatru; anii trec; rămâne însărcinată. Este pe cale *să-şi întemeieze o familie*. „O adevărată mizerie, familia“, se gândea Tina: să coexiste sub acelaşi acoperiş, într-un spaţiu restrâns, oameni care adesea nu aveau aceeaşi vârstă, nici aceleaşi preocupări, nici aceleaşi aspiraţii, nici acelaşi caracter, care uneori aveau caractere radical opuse, sensibilităţi radical diferite, atât de diferite, încât abia de îşi vorbesc, sau vorbesc fără să se înţeleagă, înţeleg mai presus de toate că nu prea au mare lucru să-şi spună, de parcă vin din culturi diferite şi nu vorbesc aceeaşi limbă şi, cu toate acestea, trebuie să facă lucrurile să meargă, în ciuda tuturor, nu se ştie cu adevărat cum, în orice caz, ea nu avea nici cea mai vagă idee, „o adevărată mizerie, familia“, îşi repeta Tina, „iar apoi să devii mamă, ce suferinţă“.

Înainte de a rămâne însărcinată, ea spunea: „O femeie care vrea să moară nu se sinucide, devine mamă.“ Iar când a primit un anunţ de naştere, a transmis condoleanţe. Ea ezită, se gândeşte să nu-l ţină, face o primă ecografie, sunt doi; şi fără să se mai gândească, fără să ezite, în nici măcar o fracţiune de secundă, spune: „Îi păstrăm.“ La prima aniversare a gemenilor,

la fix un an după ce i-a născut pe Arthur și Paul, Edgar se pune într-un genunchi, ia din buzunar un inel de aur alb împodobit cu un safir și o întreabă dacă vrea să fie soția lui – nunta va trebui să se facă la biserică, subliniază Edgar: „Mama ține la asta, și știi cum este ea.“

Și în seara aceea, seara în care ea m-a invitat să cinez la ei, seara în care Edgar mi-a spus povestea lor, am întrebat-o pe Tina dacă crede în Dumnezeu.

„Vezi șampania asta? Această șampanie“, îmi spusese Tina, arătându-mi paharul de Ruinart pe care îl avea în fața ei, „este Universul, iar micile bule care se ridică sunt planetele. Trăim pe una dintre aceste bule, iar unii dintre noi, de pe această bulă, îl văd pe somelierul care ne servește șampania, sau cred că l-au văzut, sau speră să îl vadă“. Și apoi a adăugat: „Eu nu l-am văzut vreodată pe somelier, nu-mi pasă dacă îl văd sau nu, iar șampania o beau.“ A fost totuși de acord să se căsătorească la biserică.

---

12. Charles Baudelaire, *Mici poeme în proză*, IX, „Un prost geamgiu“, p. 23, trad. Octavian Soviany, Casa de editură Max Blecher, București, 2015.

6

În *Grande réserve*
Noi amândoi rezervaţi
(Tu sus pe masă)

„Șaptezeci și nouă“, a spus Vasco, arătând spre turnurile BnF, „au șaptezeci și nouă de metri înălțime“. Și cum Tina tăcea, Vasco a continuat să o îngroape în cifre: BnF primise peste un milion de vizitatori în fiecare an, avea patru mii de locuri de lectură, optzeci și unu de lifturi, dintre care patru erau nefuncționale de trei zile, șaisprezece scări rulante și șase sute cincizeci de toalete. Existau și opt kilometri de șină care permiteau transportul a mii de documente din depozite până în sălile de lectură. Dar asta nu e tot: o sută treizeci și una de unități de purificare a aerului, o mie trei sute de convectoare și șase sute cincizeci și opt de ventilatoare de aerisire și de evacuare împrospătau constant aerul și, filtrat, acesta intră în depozite, în birouri și în sălile de lectură – aerul pe care îl respirai la BnF era mai bun decât cel al pășunilor alpine de la munte. În cazul unei epidemii, acesta era locul unde trebuia să te refugiezi.

La două zile după mesajul lui Vasco, se întâlniseră pe malul Senei, pe imensa esplanada a BnF, la poalele celor patru turnuri unghiulare care tronau acolo ca patru cărți deschise, în picioare, contemplând în tăcere frunzișul compact de dedesubt; erau deasupra copacilor cărora le vedeau doar vârfurile, amândoi muți, timizi, „erau *rezervaţi* “, mi-a spus Vasco, de parcă în adâncul lor ar fi prevăzut ceea ce va urma, de parcă ar fi știut că acolo urmează momente irevocabile și că era încă posibil să dea înapoi, să oprească acest mecanism implacabil pe care noi îl numim pedant *fatum*, mai puțin pedant, destin, pentru a-i zădărnici capriciile, dar atunci Tina ar fi trebuit să-l roage să o scuze, sau, mai bine, ar fi trebuit să nu-și ceară scuze

şi să plece imediat, să coboare înapoi scara pe care tocmai o urcase, să se năpustească în gura de metrou din care tocmai ieşise, să ia din nou metroul, dar acum în cealaltă direcţie, 14 spre Saint-Lazare, apoi 3, să coboare la Malesherbes şi să se întoarcă la ea acasă. Dacă am da filmul înapoi, asta ar fi trebuit să facă, sau filmul să fie mut, dar Tina nu s-a mişcat – şi Vasco a început să vorbească.

Şi când mai târziu, mult mai târziu, îşi vor aduce aminte de acea primă întâlnire şi vor evoca împreună monologul lui Vasco, acel *monolog originar*, aşa spuneau, cum se spune despre păcat, Tina îi va mărturisi că pe atunci gândise OK, e bun de gură tipul, dar e plictisitor ca ploaia. Şi goi în cearşafurile mototolite ale unei camere de hotel râdeau de jena lor, de râsul ei stânjenit pe care îl avusese atunci pe esplanada BnF, pentru că, într-adevăr, Tina râsese, un râs nervos pe care încercase să-l reprime, dar nu a fost capabilă să-şi stăpânească râsul nebun, în acel moment a regretat că a venit, îşi căuta în cap o scuză pentru a scăpa, păcat pentru Verlaine, păcat pentru Rimbaud, şi, negăsind nici una, şi-a spus, „la naiba, o să fie lung, foarte lung“ – dar era departe de a-şi imagina că tipul ăsta, acest limbut care o asasinase cu cifre, va fi, o oră mai târziu, între coapsele ei.

Şi aşa au intrat în bibliotecă. Mai întâi a trebuit să-şi golească buzunarele, să-şi deschidă geanta, să treacă prin poarta de securitate, „cam ca aici“, am zis eu, iar apoi Tina a trebuit să-şi lase lucrurile în vestiar, i-au dat o mapă de plastic transparent în care a răsturnat o parte din conţinutul genţii, apoi şi-a lăsat trenciul, avea pe ea doar o pereche de blugi mulaţi, decoloraţi, destrămaţi artistic la genunchi, o curea de piele neagră, ca ghetuţele, o cămaşă bleu încheiată la nasturi doar pe trei sferturi şi care lăsa să se zărească, mi-a spus Vasco, un sutien al cărui alb tindea spre gri – cuva maşinilor de spălat îi îndepărtase dimensiunea erotică.

Au trecut prin atelierul de restaurare, unde Tina a putut să-i vadă în acţiune pe chirurgii BnF, refăcând colţurile, legăturile, cusăturile, canturile, dosul, stratul de aur de la diverse cărţi; era fascinată de grija meticuloasă cu care lucrau, captivată de răbdarea, de migala lor; examinase cu atenţie fiecare instrument pe care îl aveau la îndemână, şi pielea, pânza, hârtia japoneză şi lipiciul pe care îl foloseau, era, mi-a spus Tina, mult lipici Klucel, pe care Vasco îl inspirase cândva – îi spusese cum, după ce l-a băgat

sub nas şi l-a inhalat, plutise timp de douăzeci de minute, într-o dulce euforie.

După aceea a trebuit să treacă printr-un turnichet, să împingă uşi masive, să coboare cu scara rulantă, să treacă din nou printr-un turnichet în faţa căruia stătea un agent de securitate, să împingă alte uşi, să ia alte scări rulante, să meargă de-a lungul unui coridor de la nivelul grădinii, şi iată-i, în sfârşit, în sala Y – sala de consultaţii a Depozitului de carte rară. Acolo erau mese, iar pe mese lămpi individuale, precum şi acele suporturi pliabile de catifea sau pânză, care se înfăşoară în ele însele, şi care permit să consulţi o carte fără să-i deteriorezi legătura – „Le spunem *salteluţe*[13]“, mă informase Vasco, „sau leagăne, în funcţie de mărimea lor“. Şi în mod normal, dacă ar fi urmat procedura, dacă ar fi respectat regulamentul, Vasco ar fi trebuit să o facă pe Tina să aştepte în sala de lectură, să meargă să ia el însuşi exemplarul original al *Poemelor saturniene*, care era într-un depozit, adică, în jargonul de bibliotecă, un spaţiu de conservare închis publicului, unde sunt stocate mii de documente, să îl aducă apoi în sala de lectură, să îl pună pe salteluţă şi să o lase să întoarcă paginile după bunul ei plac; în schimb, a condus-o pe Tina pe un culoar, la capătul căruia se afla deci un depozit, accesibil doar unui grup select de bibliotecari, care dispuneau de ecusoane electronice, pe care trebuiau să le aibă asupra lor în orice clipă, şi care ducea într-o cameră dreptunghiulară de aproximativ cincizeci de metri pătraţi, fără nici o altă uşă şi fără fereastră, unde se păstrau nimic mai puţin decât comorile BnF. Acolo, în *Grande Réserve*, plănuise Vasco să o ducă pe Tina.

La capătul camerei, vizavi de uşa pe care a avut grijă să o închidă în spatele lor, era o masă de lemn de cireş, dreptunghiulară, nu foarte lată, dar lungă, puţin peste doi metri, iar în faţa mesei, un scaun pe care a invitat-o să se aşeze; iar treizeci de secunde mai târziu s-a întors cu o carte mare cu margini aurite, pe care tocmai o luase dintr-o cutie de carton. A pus-o pe masă, sau mai bine zis pe leagănul de catifea grena, aflat deja pe masă, şi apoi, după ce a deschis-o cu grijă, după o lungă tăcere, a spus: „O sută optzeci de exemplare ale Bibliei au ieşit din maşinile de tipărit ale lui Gutenberg la Mainz, între 1452 şi 1455 – timpul care i-ar fi fost necesar unui călugăr copist să reproducă doar unul. Astăzi au rămas patruzeci şi

nouă în lume, dintre care douăsprezece, pe piele de viţel. Dintre aceste douăsprezece, doar patru sunt complete. BnF deţine una dintre ele, care se află aici, în faţa ta.“

Şi când joia următoare Tina mi-a povestit toate acestea, când mi-a spus că Vasco i-a pus în faţă, sub ochi, Biblia lui Gutenberg, prima carte tipărită, *chiar* bijuteria dintre toate bijuteriile BnF, de o asemenea valoare, încât nu o arăţi nimănui, *aproape* nimănui, pe scurt, când Tina mi-a spus că a ţinut-o în mâini, şi că i-a întors paginile, şi că a văzut cu ochii ei ligaturile, abrevierile, letrinele, anluminurile, caracterele gotice în latină pe două coloane de patruzeci de rânduri, abrupte ca turnurile din Tolbiac, şi că ea citise, citise cu ochii ei, prima propoziţie cu cerneală roşie, dar şi corecturile făcute cu pana între rânduri şi pe margine, şi că ea a tras concluzia „hieroglife vechi, nimic altceva“, nu ştiu pe cine am urât mai mult, pe Vasco pentru că i-a arătat-o ei, care de-abia auzise de Biblia lui Gutenberg – în loc să mi-o arate mie, care eram prietenul lui cel mai apropiat – sau pe Tina, care avusese acest privilegiu şi, evident, nu avea nimic, dar nimic în comun cu asta.

După aceea, Vasco a lipsit timp de două minute, cât să meargă să ia ceva din fundul camerei, oh, nu mare lucru, manuscrisele corectate din *Florile răului*. „Ticălosul de Vasco“, i-am spus Tinei, faţă de care mi-a sporit invidia când a început să deruleze, pe ecranul pe jumătate crăpat al iPhone-ului ei, fotografiile pe care le făcuse: dedicaţia oarecum linguşitoare: „Poetului impecabil“ şi „Bun de tipar“, semnate Ch. Baudelaire, corecturile lui, făcute cu cerneală neagră, acea virgulă pe care o scosese tipograful şi pe care poetul o reintrodusese, şi văzând aceasta, era de parcă l-aş fi auzit tunând şi fulgerând împotriva lui, rostind, cu vocea sa pe care nu o cunoaştem, aceste cuvinte pe care le cunoaştem: „Sub nici o formă nu renunţ la această virgulă.“

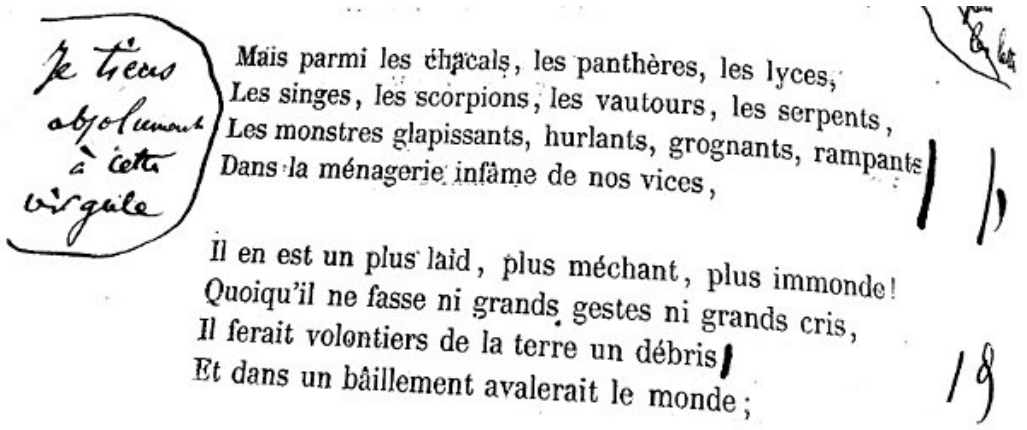
Je tiens absolument à cette virgule

Mais parmi les chacals, les panthères, les lyces,
Les singes, les scorpions, les vautours, les serpents,
Les monstres glapissants, hurlants, grognants, rampants
Dans la ménagerie infâme de nos vices,

Il en est un plus laid, plus méchant, plus immonde!
Quoiqu'il ne fasse ni grands gestes ni grands cris,
Il ferait volontiers de la terre un débris
Et dans un bâillement avalerait le monde;

Apoi Vasco s-a îndepărtat din nou, lăsând-o singură cu *Florile răului*, pentru a reveni, puțin mai târziu, cu exemplarul original din *Un anotimp în infern*. Când l-a așezat pe masă, degetele lui le-au atins ușor pe cele ale Tinei, care a simțit cum urcă înăuntrul ei un imens val de dorință, o dorință violentă și bruscă, acută, o nevoie de neoprit de a se abandona plăcerii care i-a săgetat măruntaiele; dar simțea mai degrabă dorința de a dărui plăcere, nu de a primi, plăcerea o obținea mai ales din cea pe care o oferea, iar mai târziu, peste luni de zile, îi va mărturisi lui Vasco, în camera de hotel, că după acel contact furtiv, după acea atingere ușoară, l-a dorit. I-ar spune crud, fără ocolișuri, despre acele lucruri pe care limbajul elevat le repudia, „mi-era poftă de tine, era cât pe ce“, zicea Tina, apropiindu-și degetul mare de arătător, „să-ți scot cureaua, să-ți smulg chiloții și să te bag în gură, aveam o *poftă furioasă* de scula ta, să o simt cum crește pe limba mea, între buzele mele, să te ling, să te sug, să te înghit, voiam să te venerez în genunchi, iubirea mea“, iată ce i-ar spune Tina în camera de hotel, dar nu i-am spus asta judecătorului, nu, m-am limitat să adaug că nu erau altceva decât două trupuri dominate de puterea oarbă a unei dorințe căreia i-au întârziat asalturile, momentul în care ar fi ajuns să-și atingă buzele, pentru că acolo se află culmea plăcerii, în acel moment adesea scurt în care nu se spune nimic, și totuși totul este în desfășurare, este inevitabil și delicios, știm, sosește, este acolo, sărutul.

Apoi Vasco s-a dus să aducă exemplarul original al *Poemelor saturniene*, pe care l-a pus în mâinile Tinei. Mâinile tremurătoare ale Tinei l-au deschis, iar Tina, cu ochii mari ca de copil, a început să citească poemele din culegere, le-a citit în ordine, „Resemnare“, „Nevermore“, „După trei ani“,

„Dorinţă“, le-a citit în tăcere, cu voce joasă, cu reculegere, aşa cum te rogi, mi-a spus Vasco, a cărui poveste până atunci era în concordanţă cu cea a Tinei, dar de atunci evenimentele pe care mi le-au relatat sunt în dezacord asupra unui punct – un punct foarte mic, dar deloc neînsemnat. De acolo, Vasco afirmă că Tina l-a sărutat, dar Tina susţine că în nici un caz, dimpotrivă, acest prim sărut a venit de la el, el este cel care a luat, a spus ea, *iniţiativa riscantă*, şi de fiecare dată când unul sau altul îmi spunea povestea asta – şi unul, şi celălalt – nici unul nu pierdea ocazia, îmi cereau să le dau dreptate, iar eu suspendam judecata.

— Dar dumneavoastră, am spus, sunteţi judecătorul, vă las să judecaţi:

Să stăm mână în mână frunte pe frunte,
Să-mi faci jurăminte chiar mâine înfrânte,
Să plângem până-n zori, micuţă nebună![14]

Este ultimul terţet din „Oboseală“, al cincilea din *Poemele saturniene*. Iar Tina, care citise primele patru poezii cu voce joasă, şi care citise chiar şi versurile „Oboselii“ cu glas scăzut, toate, fără excepţie, cele două catrene şi primul terţet, ei bine, acela, acest prim vers al ultimului terţet l-a citit cu voce tare, distinct, a spus *Să stăm mână în mână frunte pe frunte*, aşa că Vasco a văzut-o evident ca pe o invitaţie, o comandă, şi ce aţi fi făcut în locul lui? Poate că aţi fi făcut exact ce a făcut el, poate că v-aţi fi pus fruntea pe fruntea ei, şi mâna în mâna ei, iar pe buzele ei buzele dumneavoastră. Dar el nu a sărutat-o, nu, cel puţin aşa susţine el, un sărut, susţine Vasco, este când buzele se mişcă, nu făcuse altceva decât să şi le pună pe ale ei, fiindcă, mi-a spus Vasco, ele aveau nevoie de blândeţe, şi atunci Tina, care încă mai ţinea în mână cartea lui Verlaine, i-a dat drumul brusc pe masă şi s-a ridicat instantaneu. Vasco credea că se îndepărta de buzele lui, şi că va pleca imediat, şi că el nu o va mai vedea niciodată, şi că n-ar mai vrea să-i vorbească niciodată, când de fapt Tina a început să-i vorbească într-o altă limbă, universală, imemorială, apucându-l de gât şi devorându-i gura cu gesturi dezordonate.

Vasco avea o mână pe talia Tinei, cealaltă după gâtul ei, şi el era acum cel care o săruta, pe gât, pe urechi, urechi pe care judecătorul le avea ciulite, mă asculta povestindu-i cum Vasco, ţinând-o pe Tina lipită de el, i-a

descheiat ultimii nasturi ai cămăşii întredeschise, cum a vrut să-i desfacă sutienul, mai întâi cu o mână, apoi cu cealaltă, apoi cu amândouă în acelaşi timp, nici o şansă, era un sistem de închidere cu patru rânduri de copci, moş şi babă, o adevărată porcărie, cerea calcule prea dificile, operaţii prea complexe, m-a auzit în sfârşit spunându-i cum s-a mulţumit Vasco să manevreze bretelele, astfel încât Tina, care încă avea sutienul pe ea, să aibă totuşi sânii goi.

Nu există o mie de moduri de a face dragoste – oricum nu în *Grande Réserve*; aici, se putea în picioare lângă rafturi, întins pe podea sau întins pe masă. Rafturile erau pline cu cărţi, podeaua tare, rece, incomodă; rămânea masa. Cu toţii am văzut deja asta în filme, un birou ticsit de dosare, care sunt înlăturate cu o mişcare largă a mâinii, pentru o scurtă acuplare în mijlocul colegilor şi, bineînţeles, cu toţii ne-am gândit să o facem măcar o dată, şi „poate că şi dumneavoastră, pe acest birou“, am adăugat cu un zâmbet indecent, dar judecătorul nu a reacţionat, aşa ca m-am întors la Vasco, care şi-a spus, pentru o clipă, că o să procedeze ca-n filme, doar că acolo, pe acea masă, nu erau dosare oarecare, pe care le puteai trimite la plimbare în celălalt capăt al camerei, era Biblia lui Gutenberg, erau manuscrisele corectate din *Florile răului*, era exemplarul original al *Anotimpului în infern*, erau *Poemele saturniene* – erau cele mai rare cărţi din Depozitul de cărţi rare, aşa că Vasco s-a desprins de buzele Tinei, ca să-i spună: „Să le punem la loc.“

Şi trebuie să ţi-i imaginezi pe cei doi, într-o stare de exaltare extremă, mistuiţi de o dorinţă de nepotolit, cuprinşi în întregime de acea poftă pe care o aveau unul de celălalt, trebuie să ţi-i imaginezi cum s-au smuls unul din braţele celuilalt şi, îmblânzindu-şi instinctele, temperându-şi ardoarea, au început să pună la loc, cu cea mai mare grijă, cu extremă precauţie, fiecare carte în cutia ei, apoi fiecare cutie de unde a fost luată – într-o bibliotecă care numără mii de cărţi, cărţile care nu erau la locul lor erau cărţi rătăcite, cărţi rătăcite care erau numite fantome, şi nimic nu îl îngrozea pe Vasco mai mult decât fantomele. Iar ei, care încă mai ardeau de o dorinţă infernală, metodic, cu scrupulozitate au pus cărţile la locul lor.

Apoi Tina s-a întins cu ambele coate sprijinite *pe masă* şi şi-a ridicat bazinul, ca Vasco să-i dea jos blugii – a fost nevoit să încerce de mai multe

ori, a trebuit să tragă din nou și, din nou, i se blocau pe gambe, dar în cele din urmă a reușit. Tina era aproape goală acum, nu avea decât un slip tanga bleumarin pe care l-a făcut să alunece de-a lungul coapselor, dincolo de genunchi, iar Vasco a sărutat-o pe gură, pe obraji, pe gât, pe sâni, a continuat să coboare, să se apropie de sexul ei, mai întâi pe verticală, apoi în mici cercuri concentrice, deasupra buricului, sub buric, pe interiorul coapselor, Tina putea simți răsuflarea caldă a lui Vasco deasupra sexului ei, se învârtea în jur, era acolo, timid, ezitant, nehotărât deasupra acestui abis minuscul, o luase pe căi ocolite, de parcă îi era frică să nu se scufunde în ea, până în punctul în care Tina, fără să mai reziste, l-a apucat de păr, împingându-și, cu o mișcare autoritară și hotărâtă, șoldurile spre gura lui Vasco, pe care a lipit-o de sexul ei.

Atunci limba lui Vasco s-a scufundat în sexul Tinei, care nu avea gustul acela ușor dulce-amar, acrișor, pe care l-ar putea avea, ci era cald, untos, umed; Tina s-a lăsat în voia lui, cu capul pe spate, sprijinită de leagănul de catifea, acolo unde mai devreme se aflase Biblia lui Gutenberg, Tina cu părul în dezordine, cu ochii pe jumătate închiși, cu gura pe jumătate deschisă, în timp ce Vasco, ghemuit, cu brațele întinse, cu mâinile pe sânii ei, îi săruta sexul cu limba, la început blând, apoi crescendo, înainte ca Tina să-și strângă treptat coapsele în jurul gâtului lui Vasco, strângându-le din ce în ce mai tare, atât de tare, încât el simțea că leșină, urma să moară acolo, cu gâtul strâns între coapsele ei, și abia îi auzea respirația gâfâită, comenzile ei de a continua, „continuă, continuă“, îl implora Tina cu o voce înăbușită, atunci Vasco, de bine, de rău, cu o încăpățânare furibundă de a-i oferi plăcere, a continuat să o lingă pe Tina, care nu voia să slăbească strânsoarea, Tina, care în momentul apogeului s-a îndreptat brusc, trăgând și capul lui Vasco, al cărui maxilar a lovit violent marginea mesei – atât de violent, încât el și-a pierdut cunoștința la picioarele ei.

---

13. În original, *futon*, saltea de origine japoneză, de fulgi de bumbac, care de obicei se așază pe tatami.

14. Pentru a mă conforma la context, am folosit traducerea mea.

7

Tina se gândea deseori la primele zile, la primele săptămâni alături de Edgar: să adoarmă fără să facă dragoste părea atunci de neconceput, iar ei formau unul și același corp bicefal. Iar apoi, nașterea gemenilor îi forțase să-și rărească treptat zbenguielile, de la o dată sau de două ori pe zi, trecuseră la o dată sau de două ori pe săptămână, apoi la o dată sau de două ori pe lună și iată, de atunci, acela a fost ritmul lor de croazieră: făceau amor așa cum recomandă campaniile de sănătate publică să se bea, *cu moderație*.

Trei seri pe săptămână, Edgar mergea la un club de fitness, unde practica *crossfit*, *burning cycle*, *box* & *rope* sau *body combat*, ceea ce înseamnă o mulțime de anglicisme ca să spunem că transpira ca un bou, iar în celelalte seri, cele când Tina era pe scenă, rămânea să se ocupe singur de gemeni, își găsea totuși timp pentru o scurtă ședință de abdomene, doar pentru a menține *six pack*-ul pe care îl expunea cu multă plăcere duminica, când se întâlnea cu amicii în Bois de Vincennes, unde juca baseball la bustul gol – de aici și bâta.

Serile lui Edgar erau la fel de sportive, pe cât de plictisitoare și monotone îi erau zilele. În plictiseala de nepătruns a sarcinilor subalterne, se chinuia să-și câștige existența, încercând să uite că va veni o zi când și-o va pierde: pleca dimineața devreme, împărțea o cursă de Uber, un birou la Ministerul Finanțelor și majoritatea timpul său între e-mailuri servile către adrese *gouv.fr* și note sau rapoarte pe care le scria în speranța că un consilier al ministrului le va citi, că ar binevoi să le citească, mai degrabă să-și arunce un ochi peste ele, fiindcă Tina pierduse deja socoteala dăților în care venise acasă demoralizat, bombănind „trei săptămâni, dragă, de trei săptămâni îmi bat capul cu aceste patruzeci de pagini, iar idiotul ăsta abia s-a uitat peste ele“. În rest, nu avea de ce să se plângă: avea dreptul la șase săptămâni de

concediu plătit, al treisprezecelea salariu și tichete de masă.

Pentru că munca lui îl stresa, noaptea scrâșnea din dinți. I se prescrisese o gutieră ocluzală de protecție, pe care să o poarte în timp ce doarme; când o avea în gură, aceasta îl făcea să sâsâie. Devenise ritualul lui: înainte de a stinge lumina, își punea gutiera, o săruta pe scumpa lui „papusa“, fiindcă păpușă nu mai putea să pronunțe, pe gât și adormea. Tina se împăcase cu asta. Tandrețea, afecțiunea pe care le avea pentru el atenuau lipsa plăcerii pe care nu o mai trăia cu el – pe care nu o trăise *niciodată* cu el, aveam de gând să scriu, dar ce știu eu? –, și când dorința era atât de puternică, încât trebuia să o satisfacă – „și știam asta“, mi se destăinuise ea – se ridica, se întindea pe canapea, deschidea computerul, mergea pe YouPorn, se masturba rapid, apoi se întorcea în pat. Edgar sforăia.

Dar toate acestea nu i le-am spus judecătorului, nu era nevoie să intru în detalii, nici să insist asupra sexualității lui Edgar sau a Tinei – de altfel nu erau decât presupuneri din partea mea și poate că întunecam tabloul –, dar oricum cred că înțelesese că suntem departe, cu Edgar, de dublul alexandrin lăudăros mângâlit de Vasco:

Să dorm cu tine? De ce nu, dar am un foc
Toată noaptea nu închizi ochii mai deloc.

— Iertați-mă dacă sunt crud, am spus, dar la început am fost convins că povestea lor este un rahat.

Am greșit: se iubeau.

Să spunem mai degrabă că începeau să simtă unul pentru celălalt sentimente similare cu ceea ce se numește în mod convențional iubire, dar asumarea iubirii trece inevitabil prin cuvinte, însă ei nu au îndrăznit să-și spună unul altuia aceste cuvinte, nu au îndrăznit să-și mărturisească iubirea, sau, dacă și-o mărturiseau, o făceau doar lor înșiși: neformulată, dragostea lor a rămas inofensivă; era, în cel mai bun caz, o bâlbâială a inimii – o distracție ca oricare alta, trecătoare și frivolă, fără consecințe. Era mai bine să nu ne iubim, spunea cântecul, decât să nu ne mai iubim într-o zi, așa că Tina s-a agățat de formule destul de vagi, eufemistice: vorbea despre *tulburări* sau despre *afinități elective*, iar Vasco încuviința: nu se iubeau, punct, făceau dragoste, atâta tot – și își jurau, de fiecare dată când făceau,

că era pentru ultima oară.

După ce își pierduse cunoștința între coapsele ei, Tina îl scuturase, îi făcuse respirație gură la gură, sfârșise prin a-i lua insigna; întoarsă de la atelierul de restaurare cu un tub de lipici, i l-a băgat sub nas; el și-a recăpătat imediat simțurile. Au plecat de la BnF rușinați, muți ca mai devreme cu o oră, dar din alte motive; și au mers împreună, în tăcere, până la gura de metrou. S-au despărțit aproape fără să scoată un cuvânt. Era o nebunie – câte ne-am putea spune fără măcar să vorbim. Timp de zece zile nu au mai aflat nimic unul de altul. Vasco, pentru că nu știa ce să creadă despre asta; Tina, pentru că se străduia să nu se mai gândească la asta: era ca și cum, dintr-o singură lovitură, el ar fi trezit în ea o dorință pe care ea o credea moartă, dar care nu era decât ațipită. De îndată ce i-a vibrat telefonul, i s-a strâns inima, speranța i-a reînviat: *el* era cel care suna, *el* tocmai îi scrisese. Dar nu, nu era el, nu era niciodată el, astfel încât se gândise să-i blocheze numărul, mai degrabă ca să-și interzică să mai spere că o va suna sau că îi va scrie, decât să îl împiedice pe el să o facă, pentru că zilele ei de atunci se reduceau doar la asta: așteptare și speranță. Și s-ar fi putut opri acolo, nu s-ar mai fi văzut niciodată, dacă Tina nu ar fi luat inițiativa, dacă nu i-ar fi scris, într-o dimineață de miercuri, după ce a lăsat gemenii la creșă: „Nu ți-aș spune că mă gândesc la tine tot timpul – o preterițiune.“ Și dacă Vasco nu i-ar fi răspuns: „Nici eu, că un pic te doresc – un eufemism.“ Și dacă nu s-ar fi revăzut chiar în seara aceea – o prostie dacă mă întrebați pe mine.

Am avut noaptea drept adresă
Iar comesean, vin alb, deloc ușor
În ochi o tandrețe expresă
Dar și ceva răscolitor

Față în față ne-am așezat
În cafeneaua asta clandestin
Și-am rescris tot ce a retezat
Cu mâna lui crudul destin
Am avut ochii verzi și al tău glas
Pentru mine și n-o spun în pripă

Aş da tot ce mi-a mai rămas
Din viaţă pentru această clipă

Aceste ore care brusc se îmbină
Când versurile prind să se aştearnă
Aş vrea ca-n minte să-ţi revină
Precum azurul cerului de iarnă

Acesta era poemul care urma în caietul lui Vasco.

Nu ştiu numele cafenelei în care se îmbătaseră în acea seară. Poemul nu îl precizează. Dar ştiu, după ce am auzit asta şi de la unul, şi de la celălalt, că fiecare avea o poftă nebună de buzele celuilalt, şi nu doar de buze. Se ştie cum se petrec lucrurile acestea: unul începe propoziţii pe care celălalt le termină, sticla este deja goală, se comandă încă una; complicitatea sticlei cu sticla devine conivenţă, conivenţa, evidenţă, dar o evidenţă care rămâne în suspans; recunoaştem deja în celălalt un alt tu însuţi, tăcem, timpul trece, am vrea să îl putem opri, dar cafeneaua se va închide, cerem nota de plată; ne ridicăm, plecăm, mergem puţin prin noapte, braţ la braţ; burniţează, ne adăpostim o clipă sub porticul unei clădiri a cărei uşă se deschide, ne aflăm în hol, iar, dacă suntem Tina, ne uităm fix în ochii lui Vasco, iar dacă suntem Vasco, îi aplicăm lovitura haikuului la gât.

Dar ce văd acolo
Pitit chiar la gâtul tău?
Vai! E un haiku!

Se sărută, se despart cu părere de rău, se vor revedea atât de repede, ştiu asta: nu se poate altfel.

Se revăd.

Sunt terminaţi.

În serile când juca, Tina zăbovea în cabină, bea într-o cafenea de lângă teatru şi ajungea acasă târziu, uneori, mult după ultimul metrou; când nu juca, avea obiceiul să-şi înveţe rolul sau să scrie noaptea, în cafenele – spunea: „Noaptea sunt de gardă la căpătâiul cuvintelor.“ Indiferent dacă juca sau nu, Tina se putea întâlni cu Vasco fără să trezească nici cea mai mică suspiciune. O dată sau de două ori pe săptămână se întâlneau la Relais

de la Butte, o cafenea din Montmartre: beau un pahar sau două, şi apoi se plimbau pe străzi, sau stăteau pur şi simplu pe terasă. Cred că se *frecventau* de puţin peste o lună, iar acolo, pe terasa Relais de la Butte, Vasco a văzut pentru prima dată o lacrimă curgând pe obrazul Tinei.

Răpirea are două accepţiuni: cea de încântare, de plăcere intensă, dar şi cea de rapt. Şi exact asta simţea Tina de ceva vreme, sentimentul de a fi smulsă din propria viaţă: cea a unei femei care iubea un bărbat, căruia îi era fidelă şi cu care urma să se căsătorească. Se văzuse cu Vasco prea des, la intervale prea apropiate, era acum pe punctul de a fi terminată, ea a spus asta, „atât mai am“, a zis ea, apropiindu-şi degetul mare de arătător, „şi sunt pierdută“ – felul ei de a-i spune fără să-i spună că începea să-l iubească. S-a învinuit pe ea însăşi, dar nu cred că ar fi trebuit să se învinuiască: nu alegi tu momentul în care te îndrăgosteşti, o faci mereu *în ciuda* ta. „O grenadă“, spunea ea, avea între picioarele ei o scârbă de grenadă care avea cuiul de siguranţă scos, mai era încă timp ca el să fugă, pentru că între ea şi el nu existau zile de mâine, şi fără acestea, ea exploda.

Însă peste câteva luni urma să se căsătorească, îşi iubea soţul, nici nu voia, şi nici nu putea să iubească un alt bărbat, putea înţelege, nu? Dar Vasco nu înţelegea, nu înţelegea nimic, Vasco nu vedea că în exuberanţa, în veselia îndrăcită a Tinei, în felul ei de a se dezvălui fără pudoare, de a se preda fără rezerve oricui îi ieşea în cale, prieteni intimi sau necunoscuţi, în iluzia pe care le-o dădea că le dăruieşte totul, el nu vedea că acolo există modalitatea cea mai bună de a le ascunde esenţialul: tumultul ei interior, fisurile ei, abisul insondabil în care a fost scufundată de imensa ei singurătate; nu înţelegea că, în legătură cu viitorul, ea simţise întotdeauna o îngrijorare iraţională, excesivă, că viaţa ei i se păruse întotdeauna vagă, instabilă, indecisă şi că, într-adevăr, ceea ce îi trebuia era un tip ca Edgar, care o liniştea, o calma, îi oferea *stabilitate*, un orizont fără de care viaţa nu era decât un prezent perpetuu, imobil, înconjurat de o excesivă angoasă. Şi când era ceva ce Vasco se chinuia să înţeleagă, se ducea la Alessandro – frizerul lui. Un italian, frumos ca un zeu grec, şi, în plus, filozof: Adonis pentru cine îl vedea, Socrate pentru cine îl asculta. Exista o modalitate foarte simplă de a evalua moralul lui Vasco: după lungimea părului. Când avea o *scădere de tonus*, Vasco frecventa salonul lui Alessandro – de aceea,

în primele zile de închisoare, avea părul tuns aproape zero. Așa că s-a dus să-l vadă pe Alessandro, i-a povestit despre Tina și i-a povestit totul, de la întâlnirea lor neașteptată până la întâlnirile lor improvizate, i-a spus că se întâmpla ceva, ce anume nu știa, nu era sigur, dar pe scurt se întâmpla ceva, într-adevăr era o poveste, sau cel puțin începutul unei povești pe care Tina, după toate aparențele, nu și-o dorea.

„Are dreptate“, i-a spus Alessandro. Cel puțin în virtutea a ceea ce eu numesc teorema lui Magritte – nu exista vreun subiect despre care Alessandro să nu aibă ceea ce el numea „o teoremă“. Și i-a explicat că sunt două feluri de pictori, cei care se adresează ochiului și cei care se adresează spiritului: cei dintâi pictează cum se pictează, iar cei din urmă, cum se gândește. Magritte aparținea celei de-a doua categorii: mai degrabă decât să copieze realitatea, el i-a dezvăluit complexitatea – „A fost“, a precizat Alessandro, „un pictor al materiei cenușii“. Iar printre tablourile lui Magritte exista unul care l-ar putea lumina poate pe Vasco în privința situației lui. *Clarviziunea* – așa se numea tabloul: un autoportret al pictorului în fața șevaletului, unde poate fi văzut privind un ou așezat pe o masă în același timp în care pictează o pasăre cu aripile deschise. „Pictorul“, a continuat Alessandro, „este un vizionar: anticipează, iar oul, în mintea lui, are deja aripile care îi permit să-și ia zborul“. Vasco nu-și dădea seama unde voia să ajungă. „Totuși, este simplu“, a reluat Alessandro, „pictorul se uită la ou, dar vede pasărea – consecințele oului. Tina este pictorul, iar oul, relația pe care o aveți. Și ce vede ea când studiază acest ou? Vede pasărea, iar pasărea este un cuplu distrus, o căsătorie anulată, doi copii pe care trebuie să-i crească singură și să nu-i vadă decât o săptămână din două, pe scurt, are dreptate, ați face mai bine să nu vă mai întâlniți“.

8

Inimă udă
F.M.A. în BnF
Sssst! taci hoţule

— Și asta? a întrebat judecătorul. Ce este cu ea?

— Este un haiku, am spus. Un mic poem în trei versuri, numite segmente. E concis, cizelat: haikuul nu descrie, ci evocă. Este foarte codificat. Provine din Japonia.

Și apoi m-a întrebat ce vrea să spună acest haiku.

— Acest haiku însemna, fără îndoială, un proces, poate chiar închisoare, în orice caz, o amendă uriașă.

El vrea să spună că eram în rahat.

L-am citit în tăcere, m-am uitat la judecător, l-am recitit și iarăși m-am uitat la judecător, să văd dacă știa, dar nu avea de unde să știe, a rămas impasibil, imposibil să-i citești trăsăturile. Am recitit haikuul, de data asta cu voce tare, cu un zâmbet ingenuu, cu un mic aer inocent. Dumnezeu știa însă că în acest caz nu eram nevinovat, dar Dumnezeu nu pune sub acuzare, judecătorul însă da.

Trebuia să-mi păstrez sângele rece, să nu las nimic să iasă la iveală, să stau calm.

„Stai liniștit“, îmi spuneam „stai liniștit, tăticule“ (atunci când mă adresez mie însumi, îmi pun o porecla afectuoasă, cel mai adesea, tăticule). „Mai presus de toate, stai liniștit“, îmi repetam, dar în capul meu se învârtea un carusel, doar că în locul căluţilor de lemn erau Vasco, Tina, statuia unui bătrân, ochelari de înot, o șurubelniță, un șemineu, pe acest șemineu o lădiță metalică, iar în această lădiță, ceva care să mă trimită la închisoare.

Și în timp ce judecătorul mă scruta, în timp ce mă aștepta să golesc

haikuul de substanța lui poetică pentru a-l elucida mai bine – o întreagă tentativă de a clarifica dintr-un vers golul lui de substanța poetică –, m-am gândit din nou la acea dimineață de sâmbătă când m-a sunat Vasco să-mi spună că este ziua Tinei.

Se cunoșteau de aproape două luni, iar eu devenisem confidentul unuia și confesorul celuilalt, istoriograful iubirii lor; pentru că era într-adevăr vorba despre dragoste – vertijul îmbătător al iubirii la începuturile ei: ajunurile zilelor în care urmau să se vadă le provocau delicii prin zilele de mâine pe care le promiteau, iar zilele de după zilele în care se văzuseră, prin amintirile celor din ajun. Și dacă Vasco se străduia să rămână detașat, vag indiferent, prefăcându-se că nu simte pentru Tina decât o dorință incertă, totul în modulațiile vocii lui se schimba când îmi vorbea despre ea – iar ea era singurul lui subiect de conversație, singura lui obsesie, nu avea în gură decât prenumele Tinei, a cărei zi de naștere era în ziua aceea.

Voia să știe dacă pregătisem un cadou.

Pusesem să mi se facă o copie mărită a unui portret al lui Verlaine, cel în care se află într-o cafenea, spre sfârșitul vieții, cu ochii mijiți, privirea în gol, și dedesubt, mustățile lui mari, cu un baston pe masă, și deasupra bastonului, o pălărie, iar lângă pălărie, cerneală și foi de hârtie, iar în fața lui zâna verde care dădea în galben, paharul de absint plin până în buză, fără ca nici voința, nici cuvântul să apară, foile de hârtie rămân goale. (Mă uit adesea la acest portret din 28 mai 1892: Verlaine are un aer melancolic, o melancolie autentică, și atunci mă întreb dacă a turnat în el băutura ca într-un hău, ca să alunge tristețea în adâncuri și să o îngroape acolo, sau dacă tristețea din el a rezultat din faptul că a turnat în el ca într-un hău, pentru că, de fapt, nu am știut niciodată cu adevărat.)

Deci mărisem acest portret, apoi l-am înrămat, apoi l-am împachetat, pe scurt, totul era gata, trebuia doar să i-l ofer.

L-am auzit pe Vasco oftând: el nu avea nimic, și-a dat seama cam târziu, nu aveam eu vreo idee?

— Nu, am spus.

— Bine, a răspuns Vasco, te sun înapoi în două ore, iar două ore mai târziu m-a sunat să-mi spună că s-a gândit bine la asta, avea un cadou, și nu orice cadou, *cadoul*, o inimă, *inima*, și ca să mă impresioneze și mai tare, a

lăsat câteva secunde de tăcere înainte de a adăuga solemn: inima lui Voltaire.

BnF are două sedii principale: cel din Tolbiac, pe malul Senei, unde lucra Vasco; iar celălalt, cel istoric, cel de la Richelieu, în al doilea arondisment al Parisului. Pe de o parte, modernismul medieval, pe de alta, arhaismul renovat. Știam bine sediul din Tolbiac, dar pe cel din Richelieu, mai deloc. Petrecusem câteva după-amiezi în Sala Labrouste, unde, trecând prin cupole, lumina se destramă, dar nu intrasem niciodată în Salonul de onoare, care se mai numește și Salonul Voltaire unde se afla o statuie a filozofului, în ipsos cu stucaturi, lucrare a lui Jean Antoine Houdon.

— Și știi ce se află, m-a întrebat Vasco, în această statuie, sau mai degrabă în soclul de lemn al statuii, în spatele unei simple plăci, care este sigilată cu patru șuruburi?

Și mi-a explicat că, după moartea sa în casa prietenului său, marchizul de Villette, la numărul 27, Quai des Théatins, astăzi, Quai Voltaire, inima îi fusese scufundată într-o lădiță metalică, plină cu o soluție alcoolică și purtând inscripția: „Inima lui Voltaire, mort la Paris, 30 mai 1778.“ Apoi inima, timp de aproape un secol, trecuse din mână în mână înainte de a ajunge la BnF, unde lădița fusese pusă într-o cutie, și cutia în statuie, care în urmă cu câțiva ani a trebuit mutată, din cauza lucrărilor.

— Și așa, într-o dimineață, mi-a spus Vasco, am mutat statuia lui Voltaire, iar când am mutat-o ne-am dat seama că puțea, emana un miros puternic, neobișnuit, persistent, și foarte repede ne-am întrebat dacă inima nu era pe cale să putrezească. Așa că am deschis soclul, am trimis cutia la laborator și s-a descoperit o mică gaură de vreo trei milimetri în lădița metalică: inima, uscată, toată zbârcită în lădița ei, te scutesc de detalii, mi-a spus Vasco, cu nasul în sus, buza superioară foarte ușor ridicată într-o expresie de dezgust. Dar să știi că a fost repusă într-o soluție alcoolică, iar înainte de terminarea lucrărilor își regăsise locul în lădiță, lădița, în cutie, cutia, în statuie, și statuia în Salonul de Onoare, de unde, în câteva ore, a conchis el cu un aplomb dezarmant, va fi făcută să dispară.

Chiar mă întrebam cum avea de gând să procedeze ca să-i fure inima lui Voltaire, dar, evident, plănuise totul. Era, după el, *o joacă de copii*: era suficient să faci o crestătură în centrul șurubului, câțiva milimetri, nu mai

mult, apoi o gaură și să o lărgești puțin câte puțin, să introduci vârful unei șurubelnițe, să rotești în sensul invers acelor de ceasornic, apoi să repeți operațiunea pentru fiecare șurub. După asta nu ar mai fi altceva decât să scoți placa, să smulgi inima, să o vâri într-o pungă și să maschezi furtul: să pui placa la loc cu șuruburile originale, să acoperi găurile cu chit și să te cari, să te faci nevăzut.

Vasco se gândise să opereze noaptea, sosind chiar înainte de închidere, ar fi fost suficient doar să intre în Salonul de onoare, apoi pe a doua ușă din stânga, în nici un caz pe prima, care ducea la biroul președintelui, după care ar fi mers de-a lungul culoarului, pe lângă portretele administratorilor bibliotecii, înainte să ajungă chiar la capăt, unde se aflau toaletele. Ar fi putut să se ascundă acolo și să iasă la căderea nopții, să desigileze placa, să fure inima, să se închidă din nou în toalete și să nu iasă până dimineața, când se deschidea sediul. O idee seducătoare, la care avusese imediat trei obiecții: prima era că noaptea exista un agent de pază, iar acesta își făcea rondul; a doua, că era posibil să existe un detector de mișcare în Salonul de onoare; iar a treia, că aniversarea Tinei era în ziua aceea, nu în alta.

— Pe scurt, a rezumat Vasco, va trebui ca noi să operăm în plină zi.

— Cum adică, *noi*?

Și foarte repede, de parcă ar fi rostit unul și același cuvânt, a spus:

— Întâlnire-în-fața-BnF-la-ora-șaptesprezece, și a închis.

Nu-mi trebuie mult ca să fiu târât în planuri care eșuează, iar ăsta, ca plan, era și el cam de rahat: am ajuns în fața BnF cu un sfert de oră întârziere, dar în sfârșit eram acolo. Vasco mă aștepta cu un zâmbet nervos, cu o geantă cu niște chestii pentru piscină în ea și sub chestiile alea pentru piscină, sub un costum de baie, ochelari, un prosop și șlapi, o șurubelniță, un burghiu, un ciocan și chit – suficient pentru a trezi bănuieli ofițerului care verifica conținutul genților la intrare.

Vasco știa la ce să se aștepte în legătură cu controalele agenților de securitate de la BnF: de câte ori nu îi văzuse el pipăind un rucsac cu o mână indolentă, fără măcar să se obosească să îl deschidă, sau să îl deschidă și să-l inspecteze doar din ochi; nu aveau nici un motiv să fie altfel în ziua aceea. După ce mi-am golit buzunarele, am trecut pe sub portic, urmat de Vasco, a cărui geantă, așa cum era de așteptat, nu a fost decât întredeschisă, fără să

fie scotocită. Aşa că, iată-ne în curte, apoi în Salonul de onoare unde, aşezat într-un fotoliu, ne aştepta Voltaire – statuia lui Voltaire, un bătrân debil, împuţinat în mormanul lui de haine de modă veche, cu pielea încreţită, ochii lui poznaşi, privirea vie, ironică, de parcă prin faţa lui defilau vechi amintiri, vremea copilăriei, a primelor versuri, a primelor ode, vremea poate când fetele îşi suflecau fustele de mătase doar pentru el; inima îi bătea atunci, aşa cum îi va bate mai târziu pentru marchize şi ducese, pentru secretare şi actriţe, pentru mica lui nepoată, pentru Calas şi pentru Sirven, pentru cavalerul de La Barre şi contele de Lally[15], pentru filozofia Luminilor şi pentru Ferney, această sărmană inimă, care acum nu mai bătea pentru nimeni şi se odihnea stafidită în soclul de lemn al acestei statui, aşa cum atestă o placă:

INIMA LUI VOLTAIRE
ÎNCREDINŢATĂ BIBLIOTECII IMPERIALE
DE CĂTRE MOŞTENITORII MARCHIZULUI DE VILLETTE
1864

Era ora 17:20, biblioteca urma să-şi închidă porţile în curând, nu aveam decât o jumătate de oră să acţionăm.

— Treci la treabă, îmi spune Vasco.

Salonul de onoare nu ducea nici la săli de lectură, nici la depozite, ci doar la birouri – într-o după-amiază târzie de sâmbătă, puţini oameni se mai aflau acolo. Dacă se grăbea, Vasco putea să nu fie văzut de nimeni în afară de mine, care stăteam de pază în faţa uşii. L-am privit cum pune geanta de sport lângă statuie, scoate costumul de baie, prosopul, ochelarii de înot şi şlapii, apoi şurubelniţa, burghiul, ciocanul, bormaşina şi chitul, şi-şi urmează planul literă cu literă: crestătura, gaura etc., până când placa a căzut de la sine. Idiotul avea dreptate: o joacă de copii. Cu lanterna iPhone-ului, a luminat interiorul soclului unde se afla cutia, pe care a deschis-o imediat. În cutie se afla într-adevăr lădiţa metalică, pe care a învelit-o în prosop, înainte să închidă cutia, să pună placa la loc, să înşurubeze şuruburile, să acopere găurile cu chit, pe scurt, să mascheze furtul.

Afară, deasupra patrulaterului, se desena un cer albastru, monocrom. Tot ce trebuia să faci era să treci pe sub portic – ştiam că nu vor fi percheziţii,

nu sunt niciodată la ieşire. Cu excepţia acelei zile. Doar de această dată.

— Pot să vă văd geanta? a spus paznicul.

— Desigur, se bâlbâi Vasco.

Agentul a deschis geanta, a văzut prosopul şi ochelarii de înot, costumul de baie.

— Înotaţi? a întrebat agentul.

— Da, a spus Vasco, încercând să zâmbească, dar nu astăzi: mi-am uitat sutienul.

Agentul a zâmbit la rândul său, a închis geanta, iar când eram pe punctul de a trece poarta, Vasco a simţit că este apucat de mânecă. Agentul nu-l slăbea din strânsoare.

— Cu toate acestea, a spus el, ceva mă frământă.

— Ce? a întrebat Vasco, pe care l-am văzut pălind dintr-odată.

— Bras, sau craul? l-am auzit pe agent,

„M-a întrebat dacă urma să înot bras sau craul“, i-a povestit Vasco Tinei în aceeaşi seară, în barul unde noi trei îi sărbătoream ziua de naştere, „şi ne-a dat drumul“, a conchis el, oferindu-i, învelită în hârtie de cadou verde şi albastră, inima lui Voltaire – alături de care portretul lui Verlaine, chiar mărit, chiar înrămat, părea cu totul insignifiant. Iar Tina, care îmi mulţumise îmbrăţişându-mă, lui i-a spus „eşti nebun“, mai întâi fusese surpriza, apoi stupefacţia, apoi stupoarea, „absolut nebun“, a repetat, iar sărutându-l, l-a întrebat: „Ce mă fac eu cu tine?“

Despre el, nici unul, nici celălalt nu ştiam încă nimic, dar despre inimă, eu ştiam, simţeam că se apropie – şi aşa a fost: Tina nu se putea întoarce acasă cu inima lui Voltaire, Edgar ar fi luat-o la întrebări, şi apucă-te să-i explici viitorului tău soţ că este un dar de la amantul tău, care v-ar putea aduce, şi vouă, ca şi lui, necazuri pentru tăinuire; cât despre Vasco, era exclus, imposibil să o ţină acasă, iar când le-am văzut privirile întorcându-se spre mine, când i-am văzut împreunându-şi mâinile, ca atunci când cineva imploră, mi-am spus: „Tăticule, fără îndoială inima asta este pentru tine“, şi am înţeles că va ajunge în salonul meu, pe placa şemineului unde se afla încă azi-dimineaţă, această inimă pe care nu mă aşteptam să o găsesc în această după-amiază chiar la judecător, cuibărită într-un haiku al lui Vasco.

Inimă udă
F.M.A. în BnF
Sssst! taci hoțule

— Așadar, a insistat judecătorul, ce vrea să spună acest haiku?

Primul vers oferea informații despre obiectul furtului. Al doilea, despre locul unde a avut loc: BnF, era ușor, se referea la Biblioteca Națională a Franței, iar F.M.A. era mai puțin simplu, erau inițialele lui François Marie Arouet, numele de naștere al lui Voltaire. Cât despre ultimul vers, cel mai explicit, cel mai susceptibil de a atrage atenția judecătorului, tocmai acela care ar fi putut să mă distrugă trebuia să mă salveze: acesta nu putea fi decât sfatul lui Vasco, conduita de urmat în ipoteza în care ne-am fi aflat, de exemplu, în fața unui judecător de instrucție.

— Nu am nici o idee, am spus.

— Sunteți sigur?

— Da, chiar nu știu.

— Bine, nu prea contează, a spus judecătorul, făcând gestul de a mătura totul cu dosul palmei, și era adevărat că, în fond, nu prea conta că inima lui Voltaire este mai degrabă acasă la mine decât în soclul de la BnF, de unde nimeni nu părea să-și fi dat seama că a dispărut, iar în timp ce judecătorul renunțase la acest aspect al anchetei și trecuse deja la următorul poem, eu mă gândeam la telefonul din fundul buzunarului și la fotografiile care erau acolo, tot atâtea dovezi zdrobitoare pe care când voi pleca de aici va trebui să le șterg imediat.

---

15. Toți cei patru – Jean Calas, Sirven, La Barre și Lally – au fost condamnați pe nedrept. Voltaire s-a implicat în procesele lor pentru a le dovedi nevinovăția.

9

Pentru că, până la urmă, dacă mă aflam acolo, în biroul judecătorului, nu era pentru a vorbi despre inima lui Voltaire, ci despre inima Tinei, și despre cea a lui Vasco, despre aceste două inimi, care în stadiul de acum al poveștii începuseră să bată un pic prea tare, un pic prea repede, un pic prea înghesuite în piepturile care deodată erau puțin prea strâmte. Am putea foarte bine să facem din asta un eveniment, am putea să îl învăluim în perifraze și să-l înfrumusețăm cu metafore, ce este iubirea, *in fine*? Valve care se deschid și se închid, ca niște clapete. Și, bineînțeles, spunând asta știam cât de mult greșeam, știam foarte bine că, în realitate, nu avea nici un sens reducerea dragostei la expresia ei fiziologică, pentru că, până la urmă, dragostea nu înseamnă doar două inimi înflăcărate, ea este mult mai mult decât atât, iar asta a fost cu atât mai mult pentru Vasco, care jurase că nu a fost niciodată îndrăgostit de cineva, și care era îndrăgostit de Tina. Dragostea este un mecanism ascendent, urcăm de la pământ spre cer și ne înălțăm, într-o atmosferă impalpabilă: spunem *a cădea* în mrejele iubirii, dar este un abuz de limbaj. Vasco era așadar îndrăgostit de Tina. Și asta îmi mărturisise mie. Ei nu îi împărtășise încă adevărata natură a sentimentelor care îl cuprinseseră; se străduise, după cum am spus, să rămână *detașat* ; o iubea, știa asta, avusese ocazia să-i spună, dar nu o făcuse, iar acum era prea târziu, nu mai putea să o facă: ea tăiase legăturile cu el.

În seara aniversării ei, i-am spus judecătorului, în seara în care Vasco i-a dat inima lui Voltaire, am omis să-i spun, Tina se întorsese acasă beată lemn, și nu în acea stare de amețeală voluptuoasă, de amețeală trecătoare în care te scufundă cu inocență câteva pahare, ci cu clarviziunea înspăimântătoare la care duc cele mai tari alcooluri, cu acea capacitate pe care ți-o dau, fie și pentru o clipă, de a măsura temperatura focului care te mistuie. Își turnase un ultim pahar și, așezată pe canapea în întuneric, băuse

rememorând, până o lua ameţeala, reproşurile pe care şi le făcuse de când Vasco dăduse buzna în viaţa ei. Ea jefuia de bunăvoie singurul lucru pe care reuşise vreodată să-l construiască, acel edificiu un pic şubred numit familie; îi era ruşine, nu doar că făcea ceea ce făcea, ci mult mai rău, că era ceea ce era – infidelă, neloială, iresponsabilă; îşi blestema pretextele, duplicitatea, minciunile; cerbul din ea s-a ridicat în picioare, îl auzea boncăluind. Era hotărâtă să pună capăt acestui capriciu, pentru că nu era decât un capriciu, o întâlnire neaşteptată, urmată de o aventură temporară, căreia trebuia să-i tragă linie, iar în puterea nopţii, înarmată cu aceste decizii virtuoase, îi scrisese un mesaj lui Vasco. Avea nevoie de calm şi să-şi reducă viaţa la esenţial: familia ei. Spera că el va înţelege. I-a blocat numărul.

Şi apoi plecase în vacanţă cu Edgar şi cu copiii. Închiriaseră o casă în Ţara Bascilor, nu departe de locul în care crescuse Tina. O clădire roşie, cu grinzi exterioare de lemn, cu vedere la ocean. Cu copiii, nu eşti niciodată cu adevărat în vacanţă: trebuie să-i îmbraci, să le legi şireturile, să le schimbi scutecele, să le faci baie, să le dai biberonul, să-i plimbi, să le spui poveşti, să le găseşti suzeta, „*a dracului* suzetă“, înjura Tina care se ura când vorbea urât în faţa lor, „slavă Domnului“, spunea ea, „aceşti afurisiţi de copii încă n-au învăţat să vorbească“. Arătau totul cu degetul, întrebau *ţeiasta*, şi trebuia să numeşti totul. Dar în curând avea să vină vremea lui *deţe*, şi totul va trebui explicat. Deocamdată, vorbeau monosilabic, pronunţau pe un ton afectat, ridicând un deget, de parcă ce spuneau ar fi avut valoare de apoftegmă. În curând vor fi capabili să facă propoziţii, cu subiect, predicat, complement, şi vor spune poveşti fără cap şi coadă, iar tu ar trebui să le asculţi, sau să te prefaci că le asculţi, când de fapt nu ai decât o dorinţă: să ai parte de puţină linişte. Nu era sigură că avea răbdarea necesară, generozitatea, cumpătarea de care era nevoie, simţul responsabilităţii de care era nevoie, nu, chiar nu era sigură că are toate acele virtuţi pe care le pretindem de la mame. Făcea şi ea ce putea – mai bine decât putea. Se descurca. Asta înseamnă să fii părinte: să te descurci. Era deopotrivă epuizant şi sublim, la început mai ales, când nu mai dormi, şi tot timpul eşti cu mâinile în rahat, iar zi şi noapte îţi mulgi cu pompa tot laptele şi, în ciuda a toate astea, te minunezi de un zâmbet, te emoţionezi la primul dinte, stai la pândă să auzi primul cuvânt, urmăreşti primii paşi, te întrebi ce ai făcut

înainte cu toată dragostea asta, o aveai deja pusă deoparte? De acum eşti sigur că o vei avea pentru totdeauna.

Naşterea gemenilor a trezit în ea un instinct de supravieţuire şi i-a dezvoltat un instinct ucigaş. Ridicând un deget ameninţător, spunea: „Aş putea tăia cu foarfeca de grădină ouăle oricui ar atinge un singur fir de păr din capul lor.“ Aşa arată dragostea maternă, asta se înţelege prin *a iubi necondiţionat*. Şi nu vei şti niciodată ce înseamnă asta, spunea Tina. Nu vei putea şti niciodată: atâta timp cât nu ai trei kilograme de carne din carnea ta care îţi ies prin păsărică şi imediat îţi înzecesc iubirea, pentru a o acapara în întregime, nu poţi şti. Cele trei kilograme cântăreau acum douăsprezece, douăsprezece ori doi, iar de atunci Tina nu s-ar mai fi putut sinucide: avea o responsabilitate. Avea aceşti băieţei de optsprezece luni care o legau de viaţă şi care, în camera de alături, dormeau unul deasupra celuilalt, într-un pat supraetajat. Iar în patul ei, era tatăl copiilor ei, iar în visele ei, era cel care trebuia numit amantul ei. În ea se învălmăşeau sentimente contradictorii, de parcă era posibil să fie în acelaşi timp fundamental fericită şi teribil de nefericită – să fie cu unul, să nu fie cu celălalt. Pretutindeni, tot timpul, Vasco a pătruns în gândurile ei, de parcă, deposedată de ea însăşi, nu mai era stăpânită decât de el; el nu putea să-i scrie, îşi luase măsuri ca el să nu poată face asta, şi totuşi ea spera că o va face, că va reuşi să o facă; ea dorea să îi scrie şi era supărată pe ea însăşi pentru că dorea.

Când primise mesajul ei, cel prin care ea îşi lua rămas-bun de la povestea lor, Vasco se gândise: cu atât mai bine; amintirile lui despre Tina ar fi sfârşit prin a se estompa în cele din urmă, dar cu fiecare zi, departe de ea, deveneau mai clare. Noaptea, în speranţa de a se descotorosi de ele, se plimba pe străzile din Montmartre. Mai rău decât absenţa ei, el îi simţea *în negativ* prezenţa: era acolo, la fiecare colţ de stradă. Gândindu-se la această perioadă, va scrie mai târziu „Cele patru anotimpuri“:

Primăvară
Fără ochii tăi ochii mei chiar mor
De o moarte lentă, la un foc bizar
Trec iar orele încet în zbor
Cele fără tine curg doar în zadar

Vară
Îngheţ fără tine canicule
Trec fără ventilator
Spun lucruri atât de ridicole
Dorm lângă radiator

Toamnă
Crezi sau nu eu chiar nu mai suport
Să am în van doar aşteptări deşarte
Fără tine să ştii că sunt mai mort
Decât acest covor de frunze moarte

Iarnă
Nu eşti aici ci în casa voastră
Mai bine în coconul meu să fii
Putem să privim pe fereastră
La zăpada cu fulgi argintii

El a spus: „Admir rapiditatea cu care a reuşit să renunţe la îndrăzneala ei primăvăratică şi să treacă, dintr-o pocnitură din degete, de la pasiune absolută la o indiferenţă radicală.“

El a mai spus: „Ea m-a iubit nebuneşte, cu o iubire feroce, m-a iubit, fără nici un dubiu, apoi, brusc, s-a îndepărtat de mine, m-a aruncat aşa cum Rimbaud şi-a aruncat poeziile.“

„Aveam totul“, a zis el. Şi apoi a nuanţat: „Am crezut că aveam totul, ea nu a venit *să umple* un gol; ea a venit *să creeze* unul.“

El a mai spus: „Despărţirea este mai rea decât moartea, este doliu pe care îl ţii după o persoană aflată încă în viaţă, pe care ceilalţi o vor putea vedea, auzi, mirosi şi atinge.“

În cele din urmă, a spus: „*Te ştii* înzestrat cu o inimă, apoi vine despărţirea, şi *simţi* că ai o inimă.“

Şi dacă ar fi putut să-şi despice pieptul şi să-şi pună inima la picioarele ei drept ofrandă, cred că ar fi făcut-o.

Cred că ar fi făcut-o, dar nu a făcut nimic, nu a spus nimic, s-a întrebat doar cum să o pună în cuvinte, cum să exprime emoţia de nedescris a unei

iubiri imposibile și, filozofic, a conchis: „Așa e viața.“

„Și ce este viața“, a spus Vasco, „dacă te gândești o clipă la asta?“ Mici bucurii efemere, dominate de tristeți insondabile. Și totuși continuăm să mergem la birou, și să salutăm colegii, și să râdem la glumele lor, continuăm să jucăm comedia fericirii, când de fapt purtăm o mască pe piele, nu tot timpul, dar în majoritatea timpului, nu toți oamenii, ci majoritatea oamenilor, o mască care ne este o a doua piele, zâmbitoare și veselă, peste cealaltă, desfigurată de durere.

Și cel mai rău nu era să fii trist, nu, cel mai rău era să nu știi dacă Tina era și ea: suferința împărtășită îndulcește tristețea. Însă Vasco nu avea o astfel de consolare, el nu știa ce eu știam, nu știa că Tina îl avea neîncetat în minte – cel puțin așa îmi mărturisise, obligându-mă să jur că nu îi spun lui Vasco.

Așa că nu i-am spus nimic.

Aproape nimic.

I-am spus doar: „Ar trebui să îi scrii. Să îi scrii o scrisoare.“

Scrisoarea a fost găsită de Edgar la întoarcerea din vacanță, printre fluturași publicitari și facturi, re-avize de plată pentru impozite, formulare de completat – toate rahaturile astea, spunea Tina, care îi răpesc vieții caracterul aventuros și o transformă într-o odisee a hârțoagelor. Iar printre toate rahaturile astea era o scrisoare pentru ea, iar Tina a recunoscut imediat scrisul de pe plic, același scris îngrijit, aproape copilăresc, ca acesta, am spus, arătând spre caietul cu poeme.

După *Două zile și jumătate la Stuttgart*, după ce câștigase Premiul Molière pentru revelație feminină, de două-trei ori pe lună primise scrisori de la oameni care o văzuseră jucând la teatru: „Admiratorii tăi“, se umfla în pene Edgar cu o mândrie sinceră că împărțea așternutul cu o actriță admirată, iar acum despre asta era vorba, era fără îndoială o scrisoare de la vreun admirator, s-a prefăcut ea că așa crede, îndesând-o repede în geantă, cu mâna la piept, ca să-și domolească bătăile inimii. Și când mai târziu, în baie, a fost în sfârșit singură, a deschis plicul și a citit scrisoarea, încet, rând cu rând, până la post-scriptum, în care Vasco îi cerea doar să-i dea, *sub orice formă*, o confirmare de primire. Tina a rămas acolo, cu scrisoarea în mână pentru un minut, apoi…

— Apoi a sărutat scrisoarea, a continuat judecătorul, de parcă ar fi anticipat continuarea frazei mele, de parcă mi-ar fi citit gândurile sau, prin perdea, ar fi văzut-o pe Tina dându-și buzele cu puțin ruj, lipind scrisoarea de oglindă și sărutând-o, acoperind-o cu sărutări, apoi punând-o înapoi în plic, sigilându-l cu salivă, lingându-l ușor cu vârful limbii, înainte să îl ascundă în singurul loc de care era sigură că Edgar nu se va atinge, într-o cutie de tampoane. (Judecătorul găsise scrisoarea îndoită, între două pagini din caietul lui Vasco.)

Pentru că Tina a doua zi o returnase expeditorului, iar peste încă o zi îi deblocase numărul de telefon. Își petrecea seara cu Edgar, amândoi în salon, ea întinsă pe canapea, cu un pahar într-o mână, telefonul mobil, în cealaltă, căștile, în urechi, el pe un covoraș, în poziție izometrică. Ea tocmai îi trimisese un mesaj lui Vasco, „ți-am trimis scrisoarea“, îi spusese, apoi adăugase „mă enervezi, mă termini, te acopăr cu sărutări“. Și Vasco a răspuns: „Asta înseamnă că ne vom revedea?“ Iar Tina i-a scris contrariul: „Mi se pare o nebunie, nu-mi mai pot imagina viața fără să te fi cunoscut.“ Și Vasco i-a scris „să ne vedem acum“. Iar Tina i-a scris „imposibil în seara asta“. Și Vasco i-a scris „măcar să-ți aud vocea, unde ești, pot să te sun?“. Și Tina i-a scris „la mine acasă, dar nu singură, nu voi putea vorbi cu tine“. Și Vasco i-a scris „nu-mi pasă, te sun eu“ – ceea ce a și făcut.

Așa că s-a lansat într-un monolog înflăcărat, i-a repetat, cu infime variațiuni, ceea ce scrisese deja în scrisoare, i-a spus că a petrecut cea mai mizerabilă vară din viața lui, că în fiecare noapte a visat-o, a visat că era pironit pe trupul ei, de parcă era răstignit pe crucea lui, iar crucea asta, a adăugat el, o purtase în fiecare zi în absența ei, care i se părea de nesuportat, așa spunea Vasco, iar Tina, cu căștile în urechi, la doi, trei metri de Edgar, sprijinită în coate și în vârfurile de la picioare, Tina, care nu putea spune nimic, a rămas mută, era stoică în aparență, dar în ea se dezlănțuise furtuna, îl asculta pe Vasco repetându-i că nu concepea să suporte o viață fără ea, că a trăi fără a o vedea i se părea de netrăit, el, care nu auzea decât respirația Tinei și care totuși o putea percepe ca o tulburare inefabilă, nu din inflexiunile vocii, ci din variațiile respirației sale, și care pentru prima dată i-a spus că o iubește, de trei ori, a repetat, „te iubesc, te iubesc, te iubesc“, și a închis.

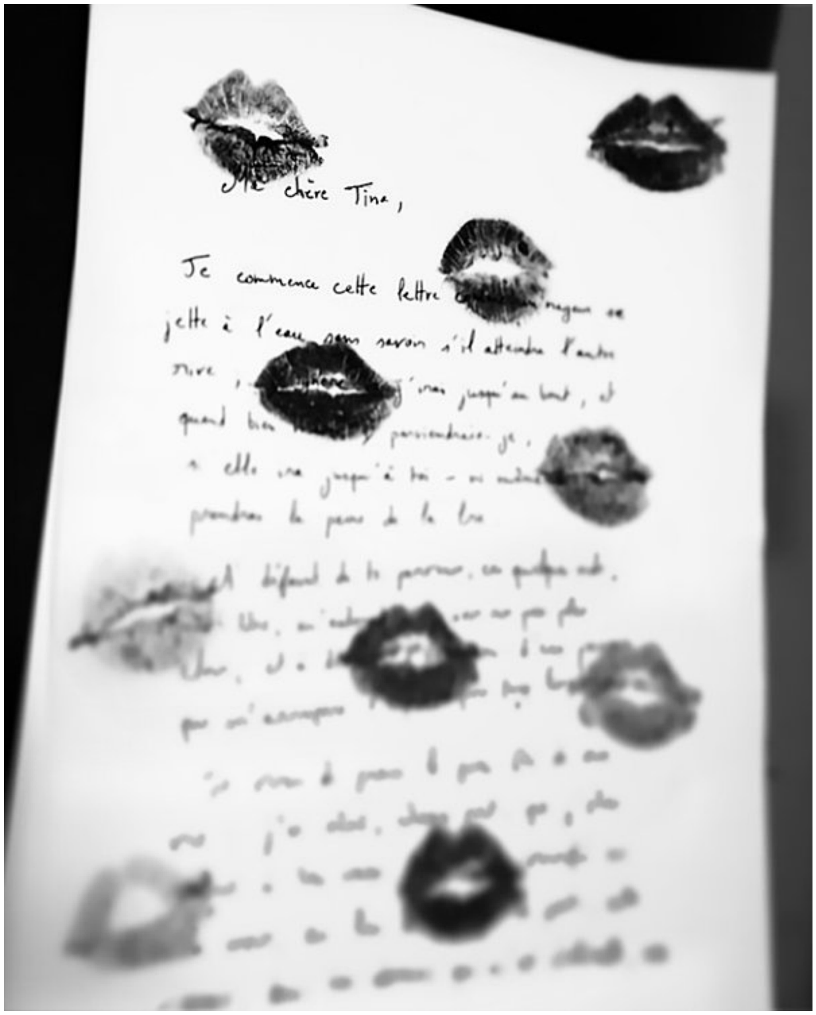
chère Tina,
Je commence cette lettre
jette à l'eau

10

Miezul nopții într-o cafenea complice
Chiar atunci ai împins în ușa batantă
Mese cu lumânări pereți cu aplice
Aprinse de o somnoroasă bacantă

Purtai cizme fustă o geacă pe bune
Geaca maronie și fusta albastră
Cizme roșu negru și jar și tăciune –
Magice purta pariziana noastră

Mi-ai dat cu pasiune veselă din zbor
Un sărut fierbinte rostind: *que calor!*
Geaca s-a aprins din scântei de făclie

Urma să se întâmple îmi dai știre
Și iată-mă măcar cu o amintire
Iubirea noastră: mânecă purpurie

— În fine!
— În fine, ce?
— Un sonet, am spus eu. Un bun sonet în genul lui.

Sonetul seamănă un pic cu dragostea conjugală: frumusețea lui provine din constrângerile inerente acesteia. Pentru sonet: număr invariabil de versuri, împărțite invariabil în două catrene, urmate de două terțete, număr echivalent de silabe pentru fiecare vers, alternanță de rime feminine și masculine etc. Pentru dragostea conjugală: apăsarea convietuirii cotidiene, efectul inevitabil al rutinei, atacul inoportun al indecenței etc. Și, *în ciuda acestora*, trebuie să extragi frumosul, chiar și sublimul – și asta este, dimpotrivă, ceea se află atât de îmbătător, dar și puțin ușor în versul liber și

în adulter, unde desființarea constrângerilor dă sentimentul unei libertăți supreme, absolute, beată de ea însăși, dar ce valorează libertatea, am întrebat eu, lipsită de constrângerile care o limitează? Aveți trei ore la dispoziție.

Dar judecătorul abia a zâmbit – nu trebuia să aibă aptitudini filologice.

— Ați observat, și-a permis grefierul, că punctuația aproape lipsește?

— Bună observație, am spus. Ca în poemul lui octosilabic, cel care începe cu *noaptea drept adresă* – care de altfel este preluat dintr-un vers al lui Aragon, dar să trecem mai departe. Vrea să fie modern și este – cu un secol de întârziere: Apollinaire în 1912 se dispensase deja de virgule în *Alcooluri.*

— La ce bun?

— La ce bun ce?

— Să te dispensezi de virgule.

— Până la urmă, Vuibert, s-a înfuriat judecătorul, la ce bun să le pui? Chiar ritmul și cezura versurilor țin loc de punctuație – asta pretindea Apollinaire, a precizat judecătorul, și atunci s-a ridicat, s-a dus la fereastră, a spus ascultați, Vuibert, ascultați, și a început să declame „Podul Mirabeau“.

Pe dinafară.

Cap-coadă.

Cu ochii închiși.

Cu lacrimi în ochi.

Apoi, ne-a întrebat dacă ne place Apollinaire.

Lui, da. Puțin spus că îi plăcea. După un moment de tăcere:

— Știți când a murit?

Și ne-a povestit cum, pe 9 noiembrie 1918, în timp ce parizienii mărșăluiau pe străzi strigând „Moarte lui Guillaume[16]! Moarte lui Guillaume!“, Guillaume Apollinaire, neștiind dacă vindicta populară era adresată împăratului Guillaume al II-lea, care tocmai abdicase, sau lui, și preferând, în incertitudinea lui, să se conformeze voinței populare, se lăsase răpus de gripa spaniolă, în micul său apartament de pe bulevardul Saint-Germain. Amuzant, nu?

— Bine, a continuat judecătorul, lovind din palme. Să reluăm. Așadar

acest poem. Ce altceva. Spuneți-mi. Spuneți-mi totul.

Și chiar îmi doream să-i spun totul, dar până la urmă aceste versuri nu aveau nimic eliptic în ele, nu era nici o enigmă de rezolvat, nici un sens ascuns pe care l-aș fi putut descoperi, așa că, în loc să mă ocup de fond, m-am agățat de formă. Am reluat mica mea exegeza a sonetului lui Vasco. Un element destul de inovator aici era rima din primul terțet, *zbor – calor*, doi termeni în două limbi diferite.

— Observați, am spus, puteți pune asta la fel de bine pe seama meritului, ca și pe a debitului autorului: să vezi acolo voința de cercetare indiscutabilă și originalitatea incontestabilă a unui poet poliglot, sau să consideri, *a contrario*, că o imaginație prea săracă și un vocabular prea limitat l-au obligat, în disperare de cauză, să se scufunde într-o limbă străină, pentru a dibui acolo rima care se potrivește.

—Prietenul dumneavoastră vorbește spaniola?

— *Claro*, am spus eu.

— Și Tina?

— Tina știe doar să spună *Tequila*. Și *hijo de puta*, am adăugat, deoarece Tina de cele mai multe ori înjura într-o limbă străină.

Tina spunea *hijo de puta*, *motherfucker*, *vaffanculo* sau chiar preferatul ei: *holy motherfucking shit*. Dar o cunosc cât de cât pe Tina, și cunoscând-o așa cum o cunosc eu, vă pot asigura că, atunci când și-a văzut geaca luând foc de la flacăra lumânării, nu a spus doar *que calor*, ci mai degrabă: *holy motherfucking shit, sunt gata să iau foc* – dar pe ăsta Vasco nu l-a pus în poem.

Vasco a pus ce a vrut. Și anume că geaca Tinei era maronie, însă geaca ei era gri, și pe lângă asta încă mai este, un gri foarte închis, un gri aproape de negru – antracit, pot spune. Dar dacă ar fi scris „geaca era antracit, și fusta albastră“, versul avea treisprezece silabe, nu douăsprezece, nu mai era un alexandrin, și sonetul își sucea gâtul. Și această geacă poate fi foarte bine antracit în viața reală, dacă este maronie în poem, atunci este maronie, pentru că poezia îi este superioară vieții reale. Și, în plus, cine ne-a spus că masa de la „Taverna verde“ a lui Rimbaud era verde? Toată lumea știe că majoritatea meselor la acea vreme erau de stejar, și oricine știe că stejarul nu este verde, ci maro, mai degrabă maro deschis. Dar din moment ce

Rimbaud a văzut-o verde, aşa o vedem şi noi astăzi.

Masa din salon de la Edgar şi Tina nu era nici maro, nici verde, ci roşie. O masă dreptunghiulară, de melamină roşu aprins. Ştiu asta pentru că am văzut-o în seara în care Tina m-a invitat la cină la ei acasă – seara când l-am cunoscut pe Edgar. Sosisem un pic mai devreme. Edgar era încă la birou, „nu va întârzia“, m-a asigurat Tina, pe care o găsisem în bucătărie şi care termina de gătit o tocăniţă de pui flambată cu coniac. „Instalează-te în salon“, mi-a spus ea, „în dulap e whisky scoţian de doisprezece ani, toarnă-ţi un pahar, să-mi spui ce părere ai“. Îmi agăţasem jacheta pe suportul de la intrare, lângă jacheta maroniu-antracit a Tinei, iar apoi m-am dus în salon – total opus decorului minimalist la modă: fără pereţi goi sau linii epurate, ci din podea până în tavan sute, mii de cărţi care păreau aşezate la întâmplare, nici după gen, nici după editură, nici în ordine alfabetică, dar care corespundeau ordonării subiective pe care Tina o numea: cota de popularitate. În stânga sus, cele pe care le admira fără rezerve, adică romane scrise sub dicteu imperativ, sub un perpetuu *memento mori*, de parcă îşi trimiteau la moarte autorii, de parcă, îndată ce încheiau manuscrisul, venea moartea să îi ia, pe scurt, scrise aşa cum ar trebui să fie scrise întotdeauna romanele: având în minte că nu vor rămâne niciodată decât rânduri postume.

Să scrie cu moartea în faţă, asta aştepta ea de la un scriitor: să scrie aşa cum se scrie un testament, privind moartea în faţă. Acestea erau aşadar pe rafturile de sus, apoi veneau opere ale căror calităţi – cele pe care Tina li le atribuia – scădeau pe măsură ce deviau spre dreapta, pentru a ajunge în cele din urmă chiar jos, în extrema opusă a încăperii, unde se aflau cele pe care ea le considera medii, ba chiar mediocre, antologii indolente de poezii cu versuri şchioape mascate în versuri libere, poveşti de viaţă lacrimogene cu emoţii contrafăcute, *page-turners*[17] promovate pentru a ajunge la un public cât mai larg, scenarii pentru Netflix, deghizate în romane, romane în care stilul, exilat în planul al doilea, nu este niciodată un scop, ci un mijloc ca oricare altul de a spune o poveste, romane poliţiste încărcate de clişee, *feel-good books*[18], care mai presus de toate au făcut-o să-şi dorească să se arunce în Sena, mici chestii nesemnificative fără mize, rahaturi, a rezumat Tina, iar printre toate rahaturile astea, care nu aveau loc decât în dreapta jos,

în abisurile bibliotecii ei, dădusem peste primul meu roman, cu dedicația: „Cu cea mai caldă prietenie.“ Nu putusem să mă abțin și i-am spus Tinei, dar asta nu a făcut-o să-și piardă cumpătul: era, îmi explicase ea, raftul rezervat cărților scrise de prietenii ei – „ah“, spusesem, „m-am liniștit“, prefăcându-mă că îmi imaginez că fusese prietenă cu Ernest Hemingway, al cărui mic roman, teribil de convențional, îl înghiontea pe al meu. Așa cum ar fi făcut și Hemingway, îmi băusem whiskyul dintr-o înghițitură.

Edgar a sosit cu pufoaica lui și cu Adrien, un coleg de la minister. Treizeci și doi de ani, avea chelie deja bine avansată, un măr al lui Adam atât de proeminent, încât părea că face yo-yo în gâtul lui, și un job de informatician la DGFiP, Direcția Generală a Finanțelor Publice. Încă de la început, Adrien m-a făcut să nu mă simt în largul meu – din cauza aerului său superior, a manierelor afectate, a tremurului circumspect al buzelor sau poate a felului în care își întrerupea fiecare propoziție cu tăceri sentențioase: nu se știa dacă exprimau un vertij metafizic sau arsuri la stomac.

Cu patru ani în urmă, publicase un roman istoric. Însă există un lucru mai rău decât acela de a-ți fi respinsă cartea: acela de a fi publicată, adică să îți trimiți manuscrisul la o editură, să speri că primești un telefon, să speri din toată inima ta, să primești acest telefon și să exulți, să ții cartea ta în mână pentru prima dată, cu numele tău tipărit cu majuscule pe copertă, cu mutra ta pe banderolă, să-ți îndeplinești obligațiile față de presă, sacrificând două zile din viață pentru a scrie dedicații pe carte pentru o sută cincizeci de jurnaliști și să adaugi câte un cuvințel pentru fiecare dintre ei, să aștepți de la ea marea cu sarea, apoi să aștepți ziua Z, când cartea va fi în sfârșit pe mesele librarilor, unde în sfârșit vei fi cunoscut, recunoscut, unde cititorii vor veni să îți confirme eforturile și chinurile tale, iar nici în ziua Z și nici în cele ce urmează să nu se întâmple nimic: cartea nu este de găsit, librarii nu au comandat-o sau, dacă au comandat-o, nu se află pe mesele lor, este pe rafturi, sau încă în cutii, trec o lună, două luni și iat-o deja la topit, această carte în care ai pus tot ce aveai mai bun din tine. Atunci îți dai seama că această carte nu înseamnă nimic, că la fel de bine ar fi putut să nu existe, îți spui că tu însuți ești un nimic, nimic mai mult decât acest teanc de pagini care nu a avut nici un ecou în presă, nici o notiță într-un ziar local și nici măcar un articol de blog, și din care s-au vândut nu mai mult de patruzeci și

două de exemplare.

Despre cele patruzeci și două de exemplare, Adrien aflase când primise declarația de drepturi de editare: o coală A4 cu numele editorului său, titlul romanului, data publicării, tirajul comandat, vânzările nete și retururile. Asta citise Adrien, citise vânzări nete = 42, își amintise că părinții lui comandaseră douăzeci de exemplare pe care le puseseră sub brad, de Crăciun, pentru unchi, și mătuși, și veri, că el însuși cumpărase zece exemplare ca să le ofere colegilor de la DGFiP (majoritatea nu o citiseră, dar îl porecliseră scriitorul, apoi, printr-un neașteptat derapaj semantic, scriitorul devenise scarabeul, iar de atunci așa îi spunea tot ministerul, scarabeul), iar scarabeul făcuse calculul: 42 – 20 – 10 = 12. Douăsprezece persoane îi cumpăraseră romanul. Se gândise să le găsească, să le viziteze pe fiecare și să le mulțumească personal, înainte de a renunța definitiv la literatură.

Dar nu a renunțat și s-a întors la muncă. Dar mai rău decât să-ți vezi primul roman trecând complet neobservat este să scrii un al doilea, să îți dedici lui toate weekendurile și vacanțele timp de trei ani, să trimiți manuscrisul editorului care între timp te-a uitat, și de altfel nu-și mai amintește prenumele tău, și îți zice Aurélien, apoi să aștepți două luni înainte de a avea un răspuns, și toate astea de ce? Ca să auzi spunându-ți-se „ne pare rău, dragul meu Aurélien, dar romanul nu a fost acceptat, nu îl vom publica“, apoi, să ajungi să apelezi la o altă editură, apoi la alta, apoi la alta – și să nu primești decât refuzuri.

Adrien nu înțelegea. În fond, Gallimard îl refuzase nici mai mult, nici mai puțin pe Proust… Și apoi, au mai fost Apollinaire, și Verlaine, și Rimbaud înaintea lui: îl consola faptul că genii astăzi celebre nu au fost recunoscute în timpul vieții. Și poate că și el lucra pentru posteritate, poate că, dacă nu în viața asta, în următoarea avea să inhaleze parfumul amețitor al gloriei. Era încă hotărât să găsească un editor. Din întâmplare, nu cumva aș putea să intervin în favoarea lui? Până la urmă, subliniase Adrien, și eu publicasem câteva cărți (două, cu un succes relativ și totuși în creștere, ba ultima tocmai fusese tradusă în albaneză – inițial, chiar mă împăunasem cu ea, înainte de a mă gândi că această apariție nu face decât să crească masa potențialilor mei necititori: erau șaizeci și șapte de milioane de oameni care

nu mă citiseră, de acum încolo vor fi şaptezeci şi trei, dar asta îmi adusese bucuria unei invitaţii la Târgul de Carte de la Pristina, de unde m-am întors cu premiul al II-lea, o statuetă ecvestră a lui Gjergj Kastrioti Skanderbeg (1405–1468), ridicat la rangul de erou naţional pentru că a ţinut piept Imperiului Otoman). Aşa că publicasem câteva cărţi, trebuie să fi cunoscut pe unul-altul, „şi de altfel v-am adus manuscrisul meu“, mi-a spus Adrien, scoţând un vraf de hârtii din servietă, chiar în momentul în care muzica se oprise.

Ne pregăteam să luăm un aperitiv în salon, fără Tina, care era încă în bucătărie. Îşi lăsase neglijent, pe masa de melamină roşie, telefonul conectat printr-o mufă la o boxă care difuza muzică – *La nuit je mens*, de Bashung. Dar vocea lui Bashung a tăcut brusc, iar acum răsuna în cameră o melodie universală, cea care se găseşte implicit pe iPhone, pentru că era iPhone-ul Tinei care suna, cu o sonerie amplificată de difuzoarele boxei, ca un clopot de incendiu modern: în partea de sus a ecranului se afişase, cu litere albe pe fond negru, prenumele lui Vasco. Aha, mi-am zis. Tina şi el se vedeau din ce în ce mai des, în locuri din ce în ce mai diverse, nu doar holuri de bloc sau cafenele. S-au dus zilele îmbrăţişărilor între două uşi. Devenise insuficientă frenezia efemeră a acestor ore clandestine. Aveau nevoie de nopţi întregi şi de treziri unul lângă celălalt în gloria mereu reînnoită a dimineţii. Venise vremea hotelurilor.

A răspuns Edgar. A spus: „Alo, ce doriţi?“ Şi eu mă gândeam: „Băiete, dacă ai şti, o doreşte pe soţia ta; trebuie să se întâlnească mâine, ca să petreacă noaptea cu ea.“ Dar Vasco nu-i prost deloc, a tot repetat alo, alo, de mai multe ori, ca şi cum telefonul lui nu mai avea semnal, apoi a închis în timp ce Tina ieşea din bucătărie cu tocăniţa de pui flambată cu coniac. „Te-a sunat cineva“, a spus Edgar, fără un strop de suspiciune, „un anume Vasco, dar s-a întrerupt“. Tina ar fi putut să se schimbe la faţă, să pălească, să bâiguie ceva, un început de justificare, să cedeze, să izbucnească în plâns, dar nu, ea a rămas impasibilă: era iar tipul de la BnF, acest Michel Vasco care se ţine scai de ea să vină să citească acolo în public, ce tupeu totuşi s-o deranjeze la ora asta, îl va suna mâine dimineaţă să-i spună verde în faţă care e părerea ei, aşa, cine vrea pui? (Nu şi l-a trădat pe Molière.)

Edgar mi-a inspirat o milă tandră. Naivitatea, candoarea lui erau de aşa

naturale, încât se putea crede că este complice la infidelitatea Tinei. În acea seară a fost ceva umilitor pentru el, care nu știa nimic, jenant pentru mine, care știam totul și mă prefăceam că nu știu nimic, și neplăcut pentru Tina, care suferea în tăcere din cauza chinurilor la care o supunea conștiința – dar până la urmă eu nu știu nimic despre asta, aș putea să mă înșel, și poate că Tina în acea noapte nu a simțit nici cea mai mică remușcare, poate chiar se gândea la ziua următoare. Joi dimineața, de fapt, se îmbrăca cu gândul că Vasco o va dezbrăca în aceeași seară, că mai întâi îi va trece o mână pe sub pulover pentru a-i desface sutienul, apoi o va săruta pe gât, pe sâni, îi va descheia blugii, îi va mângâia sexul, îi va înfige un deget acolo, poate două, până la a doua falangă, apoi o va pune pe pat, pe burtă, ea se va arcui puțin, cu capul îngropat în pernă, gata, am înțeles, și își vor petrece noaptea împreună.

Tina a pretins că are repetiții la Lille, la o piesă care urma să se joace la Théâtre du Nord. În fiecare joi, lua trenul de 20:22 la Lille Europe, cu o corespondență într-o cameră de hotel din Paris, pentru că ea nu a vrut niciodată să doarmă acasă la Vasco. Judecătorul percheziționase locația, nu era nevoie să i se descrie în detaliu: cunoștea casa. Casa de pe rue des Saules, adiacentă casei roz. Văzuse parterul clădirii, cam întunecat, șemineul de marmură și candelabrul, colțul de lectură și baia minusculă, cea de la etaj, mult mai mare, se afla lângă dormitorul unde nu găsise decât un pat din lemn de cireș, un birou și cărți. N-am știut niciodată cum a dibuit Vasco această casă de șaptezeci de metri pătrați, care nu l-a costat mai mult decât o cameră de servitoare: o subînchiria turiștilor străini, care pentru trei sute de bișari pe noapte își ofereau o fărâmă de vis, o carte poștală, Montmartre, cartierul lui Pablo Picasso (*Cosy house in the Paris of Pablo*[19], acesta era titlul anunțului său pe Airbnb).

Acum, după ce își mărturisise dragostea pentru ea, Vasco se întreba dacă în sfârșit și ea și-o va divulga pe a ei. Într-o seară, când stăteau pe treptele unei biserici, cea de lângă Panteon, cu o sticlă în mână din care trăgeau pe rând câte o dușcă, ea spusese ce zicea Coco Chanel, „nu beau“, spusese Tina, „decât în două ocazii: când sunt îndrăgostită și când nu sunt“.

Ea era oare? Oare Vasco putea conta pe reciprocitatea dragostei pe care o nutrea pentru ea? Avea de gând și ea să-i mărturisească dragostea pe care el

i-o cerșea în secret? „Și acum“, întrebase Vasco, „ești, ești îndrăgostită?“. Ea nu răspunsese. Băuse ce mai rămăsese din sticlă, apoi îl târâse pe Vasco pe o stradă retrasă, una dintre acele străzi întunecate și pustii care favorizează acuplările pe furiș și crimele sordide, și, sprijinindu-se de un perete, își desfăcuse în grabă nasturii blugilor, a pus mâna lui Vasco între coapsele ei și i-a ordonat să o ia așa, în picioare, „ia-mă aici“, spusese ea cu un aer sfidător, și cu siguranță era autentic – strada, oamenii care puteau să treacă pe acolo, să-i vadă, să fie ofensați, să-i denunțe, era vreun articol în Codul Penal care interzicea exhibiționismul sexual în public și judecătorul, în temeiul acestui articol, îi putea condamna la amendă, poate chiar la închisoare dacă era lipsit de clemență – exista așadar realitatea care îndemna la prudență și impunea să nu întreprindă nimic, dar mai era și dorința Tinei, dorința Tinei era *mai presus* de toate, lacomă și violentă, o dorință imperioasă de care nu se putea scăpa atât de ușor: Tina subordona realitatea dorinței sale.

„Ești nebună“, i-a spus Vasco.

„Fiindcă sunt nebună după tine“, i-a răspuns.

Apoi a adăugat:

„Asta am pus de la mine.

Și taci odată.

Și fă-mi ce vreau.“

---

16. Este vorba despre Wilhelm II (în limba franceză, Guillaume), împăratul Germaniei și regele Prusiei între 1888 și 1918, când, după încheierea Primului Război Mondial, a fost abolită monarhia.

17. Cărți pe care nu le poți lăsa din mână. (În engl., în orig.)

18. Cărți care îi fac pe cei care le citesc să se simtă fericiți și optimiști. (În engl., în orig.)

19. Apartament confortabil în Parisul lui Pablo. (În engl., în orig.)

11

Într-o joi dimineață, sub pretextul de a discuta despre pregătirile pentru nuntă, Tina îşi sunase soacra. Întotdeauna a existat între ele o dușmănie reciprocă. Mama lui Edgar îi reproșa Tinei frivolitatea, extravaganța, ceea ce ea numea capriciile de actriță, iar Tina nu vedea în soacra ei decât o bigotă cu idei retrograde, care avea o perfidă plăcere să-i facă, în mod constant, o mie de observații nepoliticoase. Era o femeie înaltă, slabă, care nu lucrase niciodată în viața ei, care îi considera pe francezi leneşi, căreia i se părea prematură vârsta pensionării şi se umfla în pene la povestea din iarna în care fusese văzută defilând pe străzile din Manosque, împotriva căsătoriei homosexualilor, de parcă ar fi apărat libertatea pe baricade. „O vită“, rezuma Tina.

Vorbiseră despre organizarea mesei, despre aperitive şi despre alegerea vinurilor, iar în cursul conversației, Tina strecurase cât de mult crescuseră gemenii în ultima vreme; şi de altfel li s-a îmbogățit şi vocabularul: au cerut-o în gura mare pe *mamamale* a lor. Bunica a fost emoționată de asta; în aceeaşi seară, ea a invitat familia în Vaucluse. Edgar nu părea deloc entuziasmat să petreacă două nopți acasă la mama lui, dar Tina insistase să se uite la orarul trenurilor, la tarife, şi „rahat“, spusese Tina după ce Edgar luase biletele – care nu se puteau schimba, nici rambursa –, „lectura mea la Senlis“. Sâmbătă după-amiază trebuia să facă o lectură muzicală, „ştii, lectura cu cântăreața de operă, la Abbaye Saint-Vincent“, dar nu, Edgar nu ştia, „ba da, amintește-ți, va fi acolo chiar şi un pianist“, dar nu, Edgar nu îşi amintea, nu îi spusese niciodată că trebuie să citească câteva pasaje din *Fragmente dintr-un discurs îndrăgostit*[20] la Senlis, şi-ar fi amintit, pentru că până la urmă nu poți uita, la naiba, o lectură cu un pianist şi o cântăreață de operă. Atâta pagubă, va merge singur cu gemenii.

Iată cum a reuşit Tina să-şi ofere un weekend întreg alături de Vasco.

Alesese un hotel din estul Parisului, nu atât pentru zonă, cât pentru numele lui: Arthur Rimbaud. Citise într-o revistă un articol despre „hotelurile literare“, un lanţ de hoteluri de lux, confortabile şi moderne, preciza articolul, unde totul, de la amplasament până la decor, aducea un omagiu operei şi universului unui scriitor. Mai întâi fusese Le Swann, în arondismentul al VIII-lea al Parisului, la câteva străzi de Boulevard Haussmann nr. 102, unde Proust scrisese *În căutarea timpului pierdut* ; apoi, hotelul Gustave Flaubert din Rouen; hotelul Alexandre Vialatte din Clermont-Ferrand; hotelul Marcel Aymé, rue Tholozé din Montmartre; şi în sfârşit hotelul Arthur Rimbaud, care s-a deschis recent.

Tina făcuse rezervare pentru două nopţi sub un nume fals. Vineri seara, îi însoţise pe Edgar şi pe copii la Gare de Lyon, îi sărutase pe peron şi, în loc să se întoarcă la ea acasă, se îndreptase spre hotel, la al cărui bar se afla Vasco, stând de vorbă cu directorul, care tocmai îi servise un pahar cu absint.

Şaizeci şi şapte de grade. Atât are focul care îţi curge prin vene; care predispune la confidenţe. La şaizeci şi şapte de grade inima se deschide, limbile se dezleagă. Cea a Tinei mai ales, Tina, care avea o familie, doi copii, un tată pentru copiii ei, care în curând avea să-i fie soţ, soţul pe care îl iubea, fiindcă îl iubea pe soţul ei, îl iubesc, spunea, da, cu adevărat, îl iubesc, repeta Tina în faţa lui Vasco, căruia îi mai spunea că el şi cu ea nu erau nimic faţă de asta, „tu şi cu mine nu suntem nimic, infinitezimal faţă de ce am putut să construiesc cu el, şi totuşi acest nimic mă obsedează, mă bântuie, mă roade“, îi spunea Tina acum directorului hotelului în timp ce mai lua un absint, „totul este absurd, necugetat, nebunesc“, a continuat Tina, care bea acest alcool arzător ca viaţa ei.

Erau acolo de o jumătate de oră bună, când directorul s-a retras, oferindu-le un cupon de reducere – o reducere de şaptezeci la sută pe cameră –, valabil timp de şase luni, fiindcă aşa este în cazul cupoanelor de reducere, la fel ca în dragoste: poartă pe ele un termen, o scadenţă, dezîndrăgostirea este imanentă în dragoste, aşa cum este data expirării pe cuponul de reducere, cu excepţia faptului că pe cupon totul este clar, totul este scris negru pe alb, ştim în ziua dinainte când va expira, ceea ce nu se întâmplă niciodată în cazul dragostei.

Hotelul avea patruzeci și două de camere, fiecare purtând, pe lângă un număr, titlul unei poezii de Rimbaud, numele unui oraș prin care trecuse – Aden, Londra, Harar etc. – sau numele celor care îl cunoscuseră, care îl strigaseră pe numele mic, când era doar un tânăr cu părul ciufulit care se voia poet, adică *vizionar*, adică *hoț de foc*, și nu încă această mitologie intimidantă pe care astăzi o numim Arthur Rimbaud. Tina a întrebat dacă este liberă camera 42 – Paul Verlaine; era. Se afla la etajul al patrulea, lângă camera Izambard. Ușile liftului s-au închis pe un catren din „Corabia beată“ reprodus pe perete, și începând de aici nu mai știu mare lucru, decât că au petrecut două nopți și o zi în această cameră de hotel, fără să ia vreodată micul dejun, deși era inclus în preț. Începând de aici, deci, este o poveste cu trupuri scânteietoare care se satisfac pe deplin, cu inimi care aleargă la trap în miezul nopții, cu limbi și buze niciodată sătule, cu febra mereu reaprinsă și spunând asta, l-am văzut pe grefier ridicând ochii spre cer – pentru sufletele nepasionale pasiunea este obscenă.

Așa că pentru o clipă i-am închis pe ai mei. În biroul judecătorului am închis ochii și am încercat să mi-i imaginez pe Vasco și Tina în prima lor noapte în camera de hotel, Vasco deja gol, Tina în chiloți, pe care și-i scoate și îi ține în mână. Se întoarce, îngenunchează, își expune fundul și îi spune să o ia așa, în timp ce Edgar, în Vaucluse, se strecoară în cearșafurile patului său, în camera lui de copil. Până la urmă, acest weekend la părinții lui nu e o idee rea. Mâine va merge la Manosque cu gemenii, vor mânca la McDonald’s. Adorau McDo. Vor lua câte un McFlurry, Arthur cu M&M și Paul cu Kit Kat. După aceea, îi lasă cu *mamamale* a lor și profită de ocazie pentru a face o plimbare, poate și ceva cumpărături, să-și dăruiască o pufoaică, de aceeași culoare, dar mai groasă. Așa, căldurică la iarnă. Căldura incandescentă a acestei camere de hotel, unde Tina vrea ca el să o ia, să o țină și să i-o tragă, un futai oximoronic, cu delicatețe și vioiciune, impetuos, dar tandru, trăgând-o de păr, sugrumând-o, da, ar vrea ca el să-i cuprindă gâtul cu mâna, și ea să se simtă sufocată, apoi să elibereze presiunea și să-i dea, de ce nu, pălmuțe la fund, dar iubind-o în continuare. Să-i arate considerație și totuși să-i rupă oasele. „Rupe-mi oasele“, implora Tina, care se voia și supusă, și suverană în același timp, înjosită, murdărită, dar glorificată, recalcitrantă și supusă, prințesă și curvă. Pentru numele lui

Dumnezeu, continuă şi acum să se congeleze. Să încălzeşti o mie două sute de metri pătraţi de pietre vechi te costă o avere, dar totuşi bătrânii ar fi putut face un efort. Cel puţin dăduseră drumul la căldură în camera copiilor. Dar nu şi în a lui. La ce bun să locuieşti într-o regiune atât de însorită, dacă tot clănţăni din dinţi sub cearşaf? Şi dacă a avut ghinionul să facă o remarcă, l-au potopit imediat cu o ploaie de reproşuri. Mână spartă, i-au spus. Asta era el. Dacă Tina ar fi fost acolo, alături de el, l-ar fi putut încălzi în felul ei, ah, atunci când voia, ştia să o facă, e-hei. Gâfâind călare pe Vasco, ea este cea care îl posedă acum. Nu mai vrea nici să-l vadă mişcându-se, nici să-l audă, pur şi simplu nu trebuie decât să aibă erecţie, să fie instrumentul ţeapăn al plăcerilor ei, „sunt un tiran“, se gândeşte ea, „sunt un tiran, şi el este sclavul meu, este la mila mea şi dispun de el după bunul plac“. Nu reuşea să adoarmă. Azi nu făcuse exerciţii. Să nu facă oare câteva flotări, câteva abdomene înainte de a se întoarce în pat? Îi era dor de ea. Îi părea rău că se enervase puţin. Să o sun? Douăsprezece şi zece: era o perfecţionistă, probabil că îşi repeta textul pentru mâine, pentru lectura muzicală de la Senlis. Lectura cu pianista şi cântăreaţa de operă. Ar fi putut şi ea să-i spună un cuvânt, totuşi. Uitase. În ultima vreme, avea mintea în altă parte. Cap de cuc, hai. Simţea că se apropie. Acum juisează cu emfază, pupilele i se dilată, buzele îi tremură, păsărica i se contractă de mai multe ori în spasme voluptuoase, ea continuă, într-o căutare din ce în ce mai mare a plăcerii, ea este *însăşi plăcerea*, iar acum îl sărută pe Vasco pe frunte, pe pleoape, pe gură, Tina gurmandă şi vorace, flămândă, cuprinsă brusc de o foame subită şi puternică de sărutări, nenumărate sărutări pe gâtul lui Vasco, pe piept, pe burtă şi pe părul de sub burtă, cafeniu, cârlionţat, care suie până la buric, ca o colonie de furnici. Şi acum le linge, sudoarea lui Vasco se amestecă cu un firicel de salivă, iar Tina continuă spre vintre, testicule, în sfârşit, penisul. Să-l apuce cu buzele, dar mai întâi să-şi scoată elasticul de la încheietură, să-şi prindă părul: i-ar părea rău dacă i-ar ascunde faţa, vrea ca el să o vadă, să vadă în ochii ei plăcerea nebună pe care o simte trecându-şi limba peste suprafaţa lustruită a glandului său şi l-ar putea face să termine aşa, cu vârful limbii, ca un blând supliciu. Cu toate astea, s-ar putea să fie pe adormite. Să o sune totuşi? Haide, să o sune totuşi, aşa degeaba, să-i audă glasul, să-i spună că au ajuns cu bine, să-i ureze noapte bună. Dar dacă o trezeşte? Oh,

la urma urmei, asta nu o deranjase altădată, e-hei. Îi plăcuse, e puțin spus, și în timp ce el se tot opintea în ea pe jumătate adormită, o auzise pronunțând numele lui Gutenberg și Rimbaud. Cu siguranță, o intelectuală, chiar și în visele ei. Haide, sun-o. Penisul lui Vasco. În această cameră de hotel parcă ar fi doar al ei, singurul, unicul absorbit de gura ei, penisul lui, peste care și-a trecut degetele, apoi fața, înainte de a-l prinde între buze, și pe care acum îl agită frenetic și sacadat, vrea să-i vină în gură, Vasco ar vrea să se țină mai mult, dar nu-i nimic de făcut, imposibil, nici măcar o secundă, nici chiar dacă ar trebui să vină sfârșitul lumii, mare pagubă, să vină, asta e, vine, Vasco juisează la rândul lui, are un orgasm, iar Tina, un apel pierdut.

— Ce faceți!? a întrebat judecătorul, pocnind degetele de mai multe ori în fața ochilor mei, mai sunteți cu noi?

— Îmi pare rău, am spus, mintea mea era în altă parte.

— Bine, hai să ne concentrăm. Deci spuneați că începând de acolo, din momentul în care sunt în cameră, nu mai știți mare lucru.

— Doar că, am reluat, această cameră avea baie cu cadă, că Tina a făcut baie, cu apă foarte fierbinte și spumă, în timp ce Vasco, așezat pe un taburet, îi citea poeme; că douăzeci de minute mai târziu el a ieșit din baie, urmat curând de Tina, în halatul de hotel. Tina nu golise cada, putea să se bălăcească și el. „Poate mai târziu“, a spus Vasco, dar Tina a insistat: apa urma să se răcească. „Bine, fac“, a cedat Vasco, ducându-se la baie, și atunci a înțeles: pe oglinda aburită din baie, Tina scrisese cu degetul *te iubesc*.

Așa că Vasco s-a scăldat în apa Tinei privind cum se estompează acel *te iubesc*, și poate că ar fi trebuit să-l vadă ca pe o prevestire, și să-și spună că un te iubesc atât de trecător, de efemer, nu putea fi decât vestitorul dezastrului viitor, „dar n-am văzut nimic“, mi-a spus Vasco, n-a văzut nimic, doar pe Tina întinsă pe pat, goală sub halatul de baie desfăcut, lascivă, supusă, prințesa lui andaluză care a șoptit „te aștept, iubirea mea“, și în penumbra camerei lor de hotel au făcut dragoste din nou, alungând din gândurile lor inevitabilul, însă inevitabilul în acest caz era că Edgar urma să afle totul în cele din urmă, dar pentru moment dormea singur, în camera lui de copil prost încălzită, cu pufoaica peste pijama și cu gutiera în gură, în timp ce Tina încă mai simțea în a ei gustul buzelor, al transpirației și al

spermei lui Vasco, în timp ce ea îşi ţinea capul pe abdomenul lui, iar pieptul ei era între picioarele lui, şi inima îi bătea lipită de testiculele lui, fiindcă bătea, alerga nebunește, tac-tac, tac-tac, tac-tac, a continuat Vasco, mecanismul unei bombe – o bombă cu ceas uriaşă, despre care ştiau amândoi că până la urmă le va exploda în față, unde, când şi în ce împrejurări, asta nu ştiau încă.

— Aşteptând, a spus judecătorul, arătându-mi caietul, ciocneau paharele.

Pentru întâlniri întâmplătoare
Abateri disciplinare
Camere secrete
Şi puteri discrete
Ce ne joacă festa
Şi tot bâlciu' acesta
Din a noastră viaţă
Viaţă şi paiaţă
Dor brusc de buzele tale
De limba şi mâinile goale
Mângâindu-mi în tihnă
Corpul gol fără odihnă
Pentru uluiala şi emoţiile sublime
Simţite de tine şi mine
Ciocnesc, ai spus într-o zi
Ciocnesc pentru asta
Iubirea mea *e basta*
Cosi

---

20. Eseu de Roland Barthes, traducere de Sorina Dănăilă, Cartier, Chișinău, 2007.

12

Vorbind cu judecătorul, mă gândeam la grefier.

Ca să-i spun această poveste – spunându-i-o judecătorului însemna să o spun grefierului –, mi-am convocat la apel amintirile, însă amintirile mele trecuseră prin prisma deformantă a memoriei și mă gândeam că oricât de bine ar putea grefierul să-și pună acolo tot zelul și să tasteze cu scrupulozitate, conștiincios, fiecare dintre cuvintele mele, această poveste scrisă de el nu va fi niciodată decât la timpul perfect *recompus*.

Părea oricum că-i trece pe lângă ureche. O asculta pentru că era nevoit, își făcea treaba, atât. Mă obosesc acești doi dobitoci îndrăgostiți la culme, cu a nu știu câta lor variațiune pe tema unei *iubiri reciproce nefericite*, cu sensibilitatea lor exuberantă, cu romantismul lor întunecat, cu ea și cu melancolia ei încăpățânată și sălbatică, și el, ce să mai vorbim, acest Werther intrat la apă, cu necazurile lui mărunte și poemele lui de doi bani – la asta trebuie să se fi gândit grefierul. Avea profilul unui bărbat prudent și sârguincios, rezonabil și preocupat, ducând o viață conjugală liniștită și nonșalantă, zgârcit cu bătăile inimii – un bun tată de familie, în sensul nu demult înțeles de Codul civil. Era unul dintre aceia care poartă curea și bretele, beau cu moderație, încheie polițe de asigurare, recomandă cumpătare în toate, disprețuiește disprețul față de convenții, ironizează necazurile din dragoste și stau departe de ele pe cât posibil.

Dar poate că de fapt greșeam. Sub costumul de grefier, în stânga cravatei, bătea o inimă, și el, tot așa, în tinerețe, înainte de a-și canaliza dorințele către pasiuni mai puțin devoratoare, ca pescuitul la muscă, colecționarea de timbre sau drumețiile în munți, și el trebuie să fi visat la povești de dragoste pe care le-ar transforma în romane – nu există vreun grefier care să nu poarte în el rămășițele unui scriitor uriaș. Și dacă Tina ar fi fost acolo, cu mine, în biroul judecătorului și ar fi putut să-mi citească gândurile, m-ar fi

avertizat în felul ei, iar felul ei era să dezgroape o propoziţie aleasă din lecturile ei pentru ca, la momentul potrivit, să o scoată la lumină – poate că atunci mi-ar fi spus ce scrisese Jules Renard: „Poţi fi poet şi cu părul scurt.“

Vasco, am continuat eu, avea părul din ce în ce mai scurt. Îl rodea îngrijorarea: nunta se apropia, iar să o şteargă pe Tina din viaţa lui i se părea de neconceput şi la fel de lipsit de sens să o răpească din a ei. Jucătorii de şah au un termen pentru asta: *zugzwang*. A fi în *zugzwang* înseamnă a fi forţat să faci o mutare perdantă. Indiferent ce mutare ar putea face, lui Vasco i se părea că va pierde. „O fundătură“, a spus el, „iată unde ne aflăm“, iar Alessandro, cu foarfeca în mână, l-a liniştit cum a putut: „Se va căsători, îşi va iubi soţul, dar te va iubi şi pe tine în acelaşi timp şi veţi fi amanţi timp de douăzeci de ani, *tutto bene*.“ Şi cum Vasco se îndoia că doi oameni pot fi iubiţi în acelaşi timp, Alessandro i-a spus că dragostea nu este o prăjitură, dragostea într-adevăr nu este o prăjitură pe care o putem tăia după bunul-plac, în părţi mai mult sau mai puţin egale. O femeie care este deja mama unui copil tăia cincizeci la sută din dragostea pe care o avea pentru primul când venea al doilea pe lume? Nu: şi unuia, şi celuilalt le dădea sută la sută din dragostea ei, pentru că dragostea nu se împarte, se înmulţeşte. Inima, ca şi Universul, este extensibilă, iar Tina ar putea să îl ia pe el drept amant, fără a prejudicia dragostea pe care i-o poartă soţului ei.

Toate nenorocirile cuplurilor, potrivit lui Alessandro, veneau din faptul că în general vedem în cuplu un acord bilateral de exclusivitate sexuală pe perioadă nedeterminată. Dacă era acceptat în mod obişnuit că poţi să te culci, ici şi colo, cu un terţ, iar seara, în pat, să-i povesteşti soţului, aşa cum de obicei se spun evenimentele zilei, ştii, astăzi, la pauza de masă, Jean-Jacques mi-a pus-o pe xerox, şi ştii ce, dragă, o partidă bună, din când în când, nu mai e nevoie să spun, face minuni; dacă ar părea firesc, şi fără urmări, şi ar fi posibil să avem această conversaţie pe pernă, ar fi mult mai puţine divorţuri. Vasco îi împărtăşise această idee Tinei, care îi spusese „ai dreptate: când dorinţa slăbeşte în cuplu, ar fi necesar să poată fi subcontractată“.

Ea îşi imaginase cuplul cu copii ca pe un triunghi, cu viaţa conjugală, cea parentală şi sexualitatea ca vârfuri. Edgar era un soţ bun, un tată şi mai bun, avea grijă de ea şi de gemeni, pe care îi creştea cu dragoste, un tată perfect,

într-adevăr, chiar și în grija pe care o avea pentru tranzitul lor – avea grijă ca ei să meargă la oliță. El lega primele două vârfuri, nu și pe al treilea, și totuși, înainte de Vasco, ea nu se gândise niciodată să-i fie infidelă – Edgar crescuse în religia catolică, nu ar fi tolerat asta: optsprezece ani de educație strict susținută de două mii de ani de o morală rigoristă și antihedonistă, asta te face să ridici infidelitatea la rangul de păcat suprem. Și bineînțeles că abordaseră deja subiectul, „dacă te-aș înșela“, îl întrebase ea, „ai fi supărat pe mine?“. „Până la moarte“, spusese el. „Până la moarte.“

Nu știu cum sunteți dumneavoastră, dar eu văd viața ca pe două linii paralele: prima reprezintă la ce aspirăm, ceea ce ne-am dori să fim; a doua, ceea ce suntem cu adevărat. Și, desigur, nu se suprapun totuși niciodată, dar scopul este să reducem decalajul cât mai mult posibil. Nu măsurăm succesul unei vieți prin decalajul dintre aceste două linii, ci prin efortul depus pentru a-l reduce.

Și în legătură cu asta îi atrăsesem atenția Tinei, care lărgise decalajul. Ceea ce își dorea Tina, la ce aspira, era o viață calmă, tihnită, o viață fără minciuni și fără confuzii sentimentale, și totuși îl iubea pe Vasco și, pentru că îl iubea, continua să-l vadă, nu avea de ales, și pentru a-l vedea, trebuia să-l mintă pe Edgar – și nici aici nu avea de ales. Or ea îl iubea și pe Edgar, nu cu o dragoste pasională, irațională, ca aceea pe care o avea pentru Vasco, dar această iubire era solidă și sigură, durabilă – și apoi el era tatăl copiilor ei, iar copiii ei erau totul pentru ea.

„Nenorocitul de *zugzwang“*, repeta Vasco, știind că această poveste este sortită eșecului; mai devreme sau mai târziu Tina urma să-și dea seama că este mai puțin complicat să fie *fără* el decât cu el, așa că va ajunge să taie legăturile, așa cum deja mai făcuse și înainte; și de data asta, pentru totdeauna. Ar trece timpul, de care ea ar profita pentru a le devaloriza dragostea, pentru a o îngropa în străfundurile conștiinței ei, pentru a o exila poate, pentru a ucide imaginea pe care o avea în ea despre el, pentru a se minți singură, pretinzând că ea nu iubise niciodată pe nimeni în afară de Edgar, nici înainte, nici în timpul, și nici după, și prinzând ură pe Vasco, iubitul respins. Așa ar face ea, prințesa lui andaluză, și apoi într-o zi, când copiii ar fi crescut, ar iubi din nou, nu pe el, ci pe altul. Pe el l-ar fi uitat. Ce avea să rămână, deci, din această iubire care îi legase? Regret, nostalgie,

amărăciune – față de ceea ce ar fi putut fi, față de ceea ce nu a fost, față de ceea ce a fost. Iată ce a vrut să spună, presupun, în catrenele pe care le avem acum în fața noastră:

Vei vedea, iubirea mea, va veni ziua fatală,
Când iubirea, iubirea mea, iubire fără de sens,
Care numai ea merită un poem epic, de gală
Va lăsa, iubirea mea, între noi un gol imens.

Și noi, care ne iubim sincer, nu-ți pui tu oare
Buzele calde acum în curbura gâtului meu,
Noi vom fugi unul de altul ca luna de soare,
Noi, atât de flămânzi unul de altul mereu.

La numele meu, vei face o mutră și-un gest
Eu voi avea în gură un gust fad și vetust
Pronunțându-l pe al tău, amar și indigest,
Și voi fi străbătut de un fior de dezgust.

Ce-i de făcut, iubirea mea, dacă spiritul consideră lest
Cele mai frumoase amintiri când dragostea dispare?
Pentru că iubirea, iubirea mea, este ca un palimpsest,
Scriem pe el, apoi ștergem totul dintr-o suflare.

13

„Este posibil să ucid un om.“

Asta i-a spus într-o dimineaţă Vasco, maestrului Malone, prietenul nostru avocat: „Este posibil să ucid un om“ – înainte de a-l întreba ce ar risca dacă din întâmplare ar ucide un om.

În acea dimineaţă, Vasco se trezise devreme, şi abia înainte de micul dejun s-a uitat la telefonul mobil. Primise, în toiul nopţii, un e-mail fără subiect şi, fără să fie nevoie să-l citească, nici măcar să-l deschidă, înţelesese imediat, doar văzând adresa, la ce să se aştepte: se termina în *gouv.fr*.

Ce s-a întâmplat am aflat abia mai târziu. De o vreme, Tina părea absentă, preocupată; era pe rând euforică şi melancolică, starea ei de spirit se schimba de la o zi la alta, şi uneori de la oră la oră; putea trece, într-o clipită, de la cea mai profundă descurajare la cea mai vie exaltare; Edgar o considera îngrijorată, dezinvoltă, evazivă, *bizară*, chiar el a fost cel care a spus asta, „eşti bizară, scumpo“, şi de câteva ori a întrebat-o „ce nu e în regulă, ceva te frământă“, spusese el, dar Tina, de fiecare dată, evita răspunsul. La început, pusese totul pe seama pregătirilor pentru nuntă, erau atâtea detalii la care trebuia să te gândeşti, atâtea probleme de rezolvat, între acest cârciumar dat dracului care refuza să ţină cont de interdicţiile alimentare ale invitaţilor, vegetarieni, vegani, ca să nu mai vorbim de toţi acei idioţi care şi-au inventat o alergie la gluten, DJ-ul care insista să cânte Michel Sardou la sfârşitul serii, alegerea rochiei ei, anunţurile de trimis, toate acestea o nelinişteau, era normal, tuturor li se întâmplase, asta trebuia să fie căsătoria. Şi apoi muncea pe brânci: i s-a propus să joace într-un film, primul din cariera ei, un rol secundar într-un film biografic despre viaţa lui Évariste Galois[21], iar apoi a început repetiţiile pentru o piesă, planificată pentru Off d’Avignon în iulie, imediat după nuntă.

Atunci, ca să-i schimbe starea de spirit, Edgar i-a oferit un abonament la clubul unde el făcea fitness. Acolo aveau o piscină, o saună, un hamam şi mai ales cursuri colective. Tina văzuse asta ca pe o oportunitate de a creşte frecvenţa întâlnirilor ei clandestine: două seri pe săptămână, susţinea că are o şedinţă de yoga, pentru a-l întâlni pe Vasco într-o cameră de hotel. De fiecare dată era acelaşi hotel, de fiecare dată aceeaşi cameră, de fiecare dată voluptăţi diferite: hotelul Arthur Rimbaud, camera Verlaine, unde se dezbrăcau cu o nerăbdare febrilă, se sărutau, se mângâiau, şi în sfârşit făceau dragoste; şi apoi rămâneau întinşi în tăcere, gustând plăcerea de a tăcea împreună, în acea complicitate mută care este adevăratul limbaj al inimii, scrutând cele mai mici detalii ale trupurilor lor, ca nişte entomologi ai iubirii; acul obstinat al ceasului se rotea; Tina se îmbrăca, îl săruta cu foc pe Vasco, se smulgea de la buzele lui cu părere de rău şi se întorcea de la yoga. După o lună, Edgar descoperise că muşchii îi erau mai zvelţi, silueta i se cizelase.

Într-o seară, când Tina se închisese din nou în baie timp de o oră – pentru că nu făcea niciodată duş la hotel, voia să păstreze mirosul lui Vasco, mirosul pielii lui, transpiraţia lui, sperma lui cât mai mult posibil, „forţa iubirii noastre“, spunea ea, „vreau să păstrez forţa iubirii noastre, iubirea mea“ – Edgar văzuse geanta ei de sport întredeschisă la picioarele patului; lucrurile ei erau împăturite cu grijă, jambierele şi tricoul erau uscate, curate, nici urmă de transpiraţie, încă mai miroseau a detergent. La cină, o întrebase ce tip de yoga făcea. Fusese o yoga meditativă, mai puţin centrată pe corp decât pe minte, bazată pe respiraţie şi întinderi lungi, sau dimpotrivă, o yoga dinamică, cu o succesiune de coregrafii şi fortificare musculară? Iar Tina se trădase: „Ashtanga“, spusese ea, „ies fleaşcă de acolo“.

În noaptea aceea, Edgar nu a putut dormi. Se uită la Tina, care dormea, atât de liniştită şi atât de frumoasă, draga de ea, tot acest sport trebuie să o fi epuizat. Yoga ei. Nenorocita ei de yoga. Şi în miezul nopţii, făcuse ceea ce jurase că nu va face niciodată. Nu trebuia decât să întindă mâna şi să înşface iPhone-ul Tinei, pus la încărcat la picioarele patului. Poate fi deblocat fie prin recunoaştere digitală, fie cu un cod din şase cifre. Uşor: era data naşterii fiilor lor. Arthur şi Paul erau pe ecran, împreună cu el, mâncau un

McFlurry, aveau îngheţată peste tot, pe buze, pe obraji, pe nas; Edgar făcuse acest selfie cu două luni mai devreme la Manosque, spusese că-l vom trimite mamei, iar mama răspunsese „Iubirile mele“, apoi adăugase „vă iubesc“, cu o salvă de emoticoane în formă de inimă; însă, în momentul în care primise fotografia, mama nu ieşea aşa cum lăsase să se creadă de la o lectură muzicală în Senlis, nu, nu a fost nici o lectură muzicală în Senlis, nici măcar nu pusese piciorul în Senlis, mama era la Paris, era cu amantul ei într-o cameră de hotel, unde şi-o trăgea ca o adevărată târfă ce era.

Iar asta, Orwell nu prevăzuse. Orwell prevăzuse multe, dar nu asta. Nici că faptele şi gesturile noastre cele mai mici, nici că fiecare dintre cuvintele noastre vor fi consemnate într-un mic obiect pe care îl vom avea în orice moment asupra noastră, pe care îl vom trambala peste tot, din propria *noastră* voinţă. Era totul în acest telefon. Erau dovezile relaţiei sale adultere, o conversaţie pe WhatsApp, atât de asiduă, încât părea infinită, unde erau conservate probele, aşa cum urma să le numească Edgar, în zilele următoare, când punea la cale procesul Tinei: sute, mii de mesaje şi fotografii pe care ea şi Vasco le schimbau între ei de luni de zile. Şi acest schimb refăcuse tot firul, citise primele mesaje inofensive, la câteva zile distanţă; pe cele deja mai frecvente, mai aluzive, după întâlnirea lor la BnF; amânările, ocolurile făcute pentru a-şi mărturisi dragostea; povestea lor a fost comentată, analizată, disecată. Ceea ce fusese scris l-a durut; şi ce nu era scris, chiar mai mult, pentru că şi-l imagina. Nu a fost cruţat de nimic şi ştia totul despre sentimentele Tinei, chiar şi dorinţa pe care o avusese, cu câteva ore mai devreme, de a-i tatua cu buzele pielea lui Vasco – aşa i-a spus ea în ultimul mesaj, cuvânt cu cuvânt: *Încă mai am poftă să-ţi tatuez pielea cu buzele mele.*

Şi evident că nu ştiu ce era în capul lui Edgar. Nu sunt sigur la ce se gândea în momentele acelea, dar îmi dau seama că era consternat să afle toate acestea şi se simţea umilit; fusese înşelat de câteva luni bune de o femeie pe care o iubea, despre care credea că îl iubeşte şi ea la rândul ei, care era mama fiilor săi, care urma să se căsătorească cu el şi care se afla acolo, în patul lui, în patul *lor*, în patul conjugal, lângă el, visând la altul decât el. Şi dacă încerc să mi-l închipui, îl văd pe Edgar, stând pe marginea patului cu iPhone-ul Tinei în mână, ecranul luminându-i slab faţa şi ochii,

iar în privirea lui furia se amestecă cu dezgustul; își reprimă un fior de groază, se ridică, se încalță cu papucii și murmură: „Tâlfa“ (mai are gutiera în gură). O să-i arate el ei, ah, putem conta pe el. Dar mai întâi, „să heholve cu iavolu’ de Fafco“.

Vasco așadar, căruia Edgar îi trimisese un e-mail în timpul nopții: citise, spunea el, conversația lor *in extenso*, aflase totul despre legătura lor; i-a amintit că îi știa adresa; l-a anunțat că într-o dimineață, sau într-o seară, vom vedea, va veni după el la el acasă și că, atunci, îl va face zob cu lovituri de bâtă; îl ruga să binevoiască să vină să-i spargă mecla; și, e-mail-urile lui fiind configurate în așa fel încât să se termine cu o formulă automată de politețe pe care uitase să o șteargă, l-a asigurat de cele mai bune sentimente ale sale.

Acum nu era să-l copleșesc pe judecător cu detalii – toate acestea, suspiciunile lui Edgar cu privire la Tina, felul în care îi descoperise infidelitatea, amenințările trimise amantului ei, le-am rezumat în trei fraze, cu două mai mult decât Vasco, care scosese doar un singur vers din acest episod, un alexandrin de factură clasică, cu cezură semicirculară:

Și cerul de furtună ne cade în cap

— Asta-i tot? l-am întrebat, un singur vers, atât?

— O tenie[22], a confirmat judecătorul, și nu știam dacă a făcut-o intenționat, dacă a încercat să fie amuzant sau dacă a fost involuntar; având îndoieli, am zâmbit, trebuie să zâmbești mereu când ai îndoieli, mai ales în fața unui judecător de instrucție.

„Este posibil să ucid un om.“ Vasco a spus exact așa, fără nici un preambul, când tocmai intrase în biroul maestrului Malone, prietenul nostru avocat, în biroul său spațios, ale cărui ferestre dădeau spre rue de Rennes, unul dintre acele birouri cu parchet, șemineu, muluri și plafoane înalte, pe care agenții imobiliari în jargonul lor uniform le descriu drept „de înaltă clasă și scăldate în lumină“, pentru că agenții imobiliari au jargonul lor, de cele mai multe ori hiperbolic și înșelător: „Duplex“ înseamnă că patul este la mezanin, „farmecul trecutului“, că boilerul este defect, „în suc propriu“, că totul trebuie renovat, „atipic“, că toaletele sunt pe palier, dar aici cel puțin nu ar fi mințit spunând că era „de înaltă clasă și scăldat în lumină“.

Fiindcă acest birou era. Cu adevărat.

— Cam ca al dumneavoastră, i-am spus judecătorului, deşi al dumneavoastră, l-am minţit ca să-i fac plăcere, poate are şi mai multă clasă, şi poate chiar mai multă lumină.

Vasco, în biroul prietenului nostru avocat, se gândea la inadecvarea dintre somptuozitatea locului, splendoarea şi luxul pe care le etala şi mizeria, treburile sordide de care se ocupa acolo. La faptul că între aceşti pereţi, pe care fuseseră atârnate tablouri de maestru, sub cristalele sclipitoare ale unui candelabru mare, se discuta natural, la o cafea, despre furt cu violenţă, trafic de droguri, omucidere voluntară, abuz sexual, viol în grup şi chiar, din când în când, pentru relaxare, despre sechestrarea patronului.

Vasco se uita la prietenul nostru avocat, la cămaşa lui albă, răscroită sub sacoul bleumarin, la gura lui de film mut, la privirea serioasă şi zâmbetul reţinut, pentru că zâmbea puţin prietenul nostru avocat, îşi calcula cu grijă gesturile, şi de îndată ce a zâmbit, mi-a amintit definiţia pe care Camus a dat-o farmecului: „Vezi limpede că ţi se răspunde da, fără ca tu să fi pus propriu-zis vreo întrebare“[23].

— Ceea ce nu este în întregime inutil, a remarcat judecătorul, când trebuie să convingi un juriu.

Pe birou se aflau un computer, un stilou, un prespapier, markere Stabilo boss, diverse Coduri – civil, penal, de procedură penală – de culori diferite şi un maldăr de dosare în mape de carton, dintre care pe unul, portocaliu, scria cu carioca verde: „Tâlharii din zori, Pablo Picasso“.

„Ce mai e şi asta“, a întrebat Vasco. „A fost furat un tablou al pictorului spaniol?“

Un simplu caz de furt din buzunare, ne-a explicat prietenul nostru avocat: o mică bandă din Bobigny care opera dis-de-dimineaţă în metrou, profitând de starea de ebrietate a victimelor aţipite pentru a-i face la buzunare înainte de a împărţi prada la ultima staţie de pe linia 5, staţia Pablo Picasso. Este posibil să ucizi un om?

Şi atunci Vasco i-a povestit totul, i-a vorbit despre Tina, despre întâlnirea lor cu şase luni mai devreme, despre primele emoţii, apoi despre iubirea improbabilă, imposibilă, din ce în ce mai puţin improbabilă şi din ce în ce mai imposibilă, totul, în cele mai mici detalii, până la e-mailul de la Edgar,

pe care îl primise în timpul nopții. „Vrea să mă facă zob, cu lovituri de bâtă“, a spus Vasco. „Știe unde locuiesc. Îmi trebuie o armă.“

„Opt ani“, a lăsat să-i scape prietenul nostru avocat. „O pledoarie bună, un cazier judiciar curat, un procuror indulgent și un juriu generos și poți scăpa cu opt ani de închisoare. Poate mai mult, dar mai puțin, nu.“ „Atunci, desigur“, a precizat el, „nu ar fi imposibil să invoci autoapărarea“. După care a deschis Codul penal, articolul 122-5: „Nu răspunde penal persoana care, în fața unui atac nejustificat asupra sa sau asupra altora, îndeplinește, în același timp, o faptă impusă de necesitatea legitimei apărări a lui sau a altora.“

„Ei bine, iată“, a pocnit Vasco din degete, „problema este rezolvată“.

„Nu tocmai“, l-a temperat prietenul nostru avocat. Și apoi s-a lansat în considerații mai tehnice, explicându-i că sunt trei condiții cumulative pentru ca legitima apărare să fie recunoscută: 1. Ca atacul să fie nejustificat. 2. Ca acesta să fie concomitent cu actul. 3. Ca mijloacele de apărare folosite să fie proporționale cu gravitatea atacului.

Practic, asta însemna că, dacă Edgar apărea, așa cum sugerase el, în fața lui Vasco cu o bâtă, iar Vasco, așa cum și-a arătat intenția, se apăra cu o armă, ei bine, ar putea să-și transfere corespondența către Fleury-Mérogis sau Fresnes[24].

„Proporționalitatea rezulta din aprecierea suverană a judecătorului, celebra convingere intimă“, a continuat maestrul Malone. Ar trebui să dovedească atacul, pentru că lui îi revine sarcina probei, pe scurt, l-a sfătuit, *indiferent de împrejurări,* să nu-și procure o armă de foc. În plus, prietenul nostru avocat nu credea în punerea în practică a amenințărilor – cine își dorea cu adevărat moartea unui om, considera el, nu-și pierdea timpul și nu-și dădea osteneala să-l informeze –, până la urmă lucrurile se vor aranja, timpul rezolvă totul, Vasco ar face mai bine să-și bage mințile în cap.

„Ai dreptate“, a spus Vasco, „ai dreptate“, a repetat, „o să-mi bag mințile în cap“.

Puțin mai târziu, a părăsit cabinetul de avocatură, a traversat strada, a scos antifurtul de la Vespa sa parcata puțin mai departe. Apoi, după ce a apăsat lung butonul Home al iPhone-ului său, a întrebat, cu o voce inteligibilă și hotărâtă: „Spune, Siri, știi unde pot găsi un magazin de

arme?“

---

21. Évariste Galois (1811–1831), matematician francez care a murit în urma unui duel, la doar 20 de ani.

22. Joc de cuvinte bazat pe omofonia *ver / vers. Ver solitaire* (tenie)/ *vers solitaire* (vers solitar).

23. Albert Camus, *Căderea*, traducere de Irina Mavrodin, în volumul *Străinul*, *Ciuma*, *Căderea*, *Exilul și împărăția*, Rao, București, 1993, p. 323.

24. Cele mai mari închisori din Franța.

14

Să revenim la Edgar.

El avea obiceiul să-i ducă pe gemeni în parcul Monceau sâmbăta dimineaţa. Era momentul când stăteau toţi trei împreună, *ca între băieţi*, îi spunea Tinei, deloc nemulţumită că i se oferea o dimineaţă întreagă. Se trezea pe la ora unsprezece când se întorceau acasă, şi copiii săreau în patul ei, atunci ea îi strângea în braţe, îi acoperea cu sărutări; spunea „iubirile mele, iubirile mele“, ei răspundeau „mamubita, mamubita“ – o contragere a cuvintelor mami iubita; şi se băgau toţi trei sub plapumă. În dimineaţa aceea, la prânz, încă nu reapăruseră.

Tina îl sunase pe Edgar, dar nu răspunsese: intra direct mesageria vocală. Probabil şi-a închis telefonul, era, din când în când, sătul, spunea el, să fie la cheremul acestei maşinării din buzunar. Pentru o vreme, se gândise chiar să renunţe la telefon. Numai că, dacă va avea nevoie, se gândea Tina, va recurge la al ei; ea simţise pericolul şi îl descurajase să facă asta.

În cele din urmă, se ridicase din pat. Şi-a făcut cafeaua în bucătărie şi s-a dus să o bea în sufragerie, privind pe fereastră. Se uita la arţari, la platanii desfrunziţi. Când era întrebată unde locuieşte, nu spunea pe malul drept, nu spunea în arondismentul al XVII-lea, spunea parcul Monceau. „Parcul *meu*“, spunea ea. „Micul meu parc iubit.“ Era separatistă: pentru Comuna Liberă Monceau. „Bine, asta e“, îşi spuse Tina, „să mă pun atunci pe treabă“. Şi, în timp ce îşi căuta textul, a văzut, pe masa roşie, transcrierea conversaţiilor ei cu Vasco. O sută nouăzeci şi şapte de pagini pe care Edgar avusese grijă să le printeze. Faţă-verso. Şi deasupra, fotografia pe care i-o trimisese de la Manosque, cea de pe ecranul Tinei. Ruptă în mii de bucăţi.

Puneţi-vă în locul ei.

Vă las să vă imaginaţi dimensiunile dezastrului.

Vinovăţia care vă macină şi teama care pune stăpânire pe voi.

Durerea ascuțită de a fi pe lumea asta când lumea ta se prăbușește.

Incertitudinea de nesuportat, sentimentul de neputință după ce ai încercat să dai de Edgar o dată, de două ori, de trei ori, dar în zadar: să-ți răspundă mesageria vocală de fiecare dată.

Cerbul care dintr-odată nu mai este singur, sunt doi, sunt trei, sunt o mie, angajați într-o luptă pentru care pântecul tău este câmpul de bătălie.

Vă las să vă imaginați toate astea.

Nu avea altceva de făcut decât să aștepte.

În lacrimi, a băut până seara vin, care nu făcuse decât să-i sporească lacrimile; iar lacrimile și vinul aveau gustul unui dezastru iremediabil.

Edgar s-a întors a doua zi, fără copii.

„Trebuie să discutăm“, a spus.

Și, dacă ar fi fost după el, ar fi supus-o la interogatoriu, în sensul medieval al termenului: acela al interogatoriului însoțit de tortură. Dacă ar fi fost după el, ar fi început prin a-i arde mâna dreaptă, cea care îi scrisese lui Vasco toate acele mesaje; iar apoi carnea pe care Vasco o atinsese, linsese, mușcase, sărutase, ar fi stropit-o cu ulei clocotit, ceară și plumb topite; și apoi, ar fi legat de patru cai acest trup pe care și-l oferise lui Vasco; și apoi, cei patru cai ar fi plecat în galop, în direcții diferite; iar din cele patru bucăți de Tina smulse, Edgar ar fi făcut cenușă, iar din cenușă, un condiment pentru cina lui Vasco – acest fiu de lele, Vasco.

Asta dacă ar fi fost după el.

Tortura nu mai era însă la modă.

Chiar existau legi împotriva ei.

Și, în plus, nu era genul lui Edgar, ale cărui lovituri erau invizibile, mult mai insidioase – știa deja mult, dar voia să afle mai mult: trebuia să *vizualizeze*. Totul, spunea el, voia să știe totul, până la cel mai mic detaliu. Și voi trece peste detalii. Vă voi scuti de interogatoriul lui Edgar, care a constat – zi de zi, oră după oră, până când s-a prăbușit de oboseală la miezul nopții – în a o împroșca cu insulte și a o potopi cu întrebări.

Și imediat când s-au trezit, ostilitățile au reînceput.

Edgar i-a spus: „Te-am visat, iubirea mea: mergeam amândoi de mână, fericiți, îndrăgostiți, tu îmi zâmbeai, eu îți zâmbeam, și deodată te-am împins sub un autobuz. Asta ai făcut din mine, Tina: un nebun, un tip care

visează să o împingă pe femeia pe care o iubește sub un autobuz.“ Tina nu mai dormea, mânca puțin, ieșea doar să-și ia provizii de Xanax sau Lexo, sau să ridice corespondența. Îl atenționase pe Vasco să nu-i scrie și totuși se temea că o va face, că îi va trimite o scrisoare, că Edgar va da peste această scrisoare, și că atunci furia lui va crește de o sută de ori. În fiecare zi, pe la prânz, după ce venise poștașul, verifica ea însăși dacă nu sunt *dovezi noi*. Pe cutia poștală, încă mai erau cele două nume ale lor unite, Edgar & Tina, dar ampersandul, se gândea Tina, putea fi acum înlocuit cu *vs*-ul luptelor de box, pentru că între ea și el mai era doar atât, un meci de box psihologic: el dădea loviturile; ea încasa. Edgar *vs* Tina.

Când Edgar era plecat, Tina rămânea acasă, năucită; nu se putea apuca de nimic. A încercat să citească, dar fiecare pagină nu era decât un monolit indescifrabil, un morman de propoziții lipsite de sens; literele se fereau din ochii ei, nimic nu o atrăgea, era imposibil să-și concentreze atenția; și când Edgar se întorcea, o găsea în lacrimi și îi spunea „iartă-mă, scumpa mea, iartă-mă“, îngenunchea la marginea patului și plângea cu ea, plângeau împreună, și o mângâia pe spate, pe gât, dar imediat se îndepărta, își retrăgea dezgustat mâna de pe corpul ei, „mi-e scârbă“, zicea Edgar, care nu mai voia să se atingă de ea, „când mă gândesc“, zicea el, „că nenorocitul asta și-a întins sperma pe toată pielea ta, nu-mi vine să cred, spune-mi ce ați făcut, cum ați făcut-o, povestește-mi din nou, *trebuie* să înțeleg“. Nu reușea să înțeleagă cum buzele ei, care îl sărutau în fiecare seară, putuseră să se închidă, în aceeași zi, cu câteva ore mai devreme, în jurul sexului altuia, și spunând asta atingea buzele Tinei, le mângâia cu degetul arătător, „și acum, te rog, iubirea mea, spune-mi din nou cum vă regulați, spune-mi unde și cum, vă regulați în picioare? întinși? cu sau fără prezervativ? el termina în prezervativ? sau în gura ta? pentru că ție întotdeauna ți-a plăcut, nu-i așa, să ți se termine în gură? așa că, haide, haide s-o facem, fă cu mine ce făceai cu el și fă-o cu tot atâta pasiune, cu tot atâta dragoste cu care o făceai cu el, pentru că tu ai minimalizat povestea voastră, eu am citit mesajele voastre, Tina, *toate* mesajele, știu pe dinafară mesajele voastre, am citit mesajele tale de curvă, de îndrăgostită, de curvă îndrăgostită, asta ești tu, Tina, o curvă care îl iubea, pentru că tu îl iubeai“, a spus Edgar cu o voce sugrumată de suspine, iar Tina, pocăită și docilă, își înăbușea furia.

Douăzeci de zile în felul acesta.

Douăzeci de zile în care Edgar și-a reafirmat puterea virilă umilind-o pe femeia pe care o iubea. Douăzeci de zile de interminabilă melopee din care a reieșit, rezum, că ea nu era decât o târfă rea de muscă și trebuia regulată de amantul ei în camere de hotel, în timp ce el avea grijă de copii – care până la urmă se întorseseră acasă: privindu-și fiii, Tina își vedea remușcările.

Nu m-a mai sunat, doar mi-a scris, dar foarte puțin – eram și eu prietenul lui Vasco, iar distanțându-se de mine, se îndepărta de el.

Și totuși am revăzut-o într-o după-amiază, într-o cafenea, după o lună de gânduri negre și nopți albe, slăbită, cu obrajii palizi, lividă, cu fața căzută și cearcăne sub ochi. Ochi uscați. A început să plângă, dar fără lacrimi, de parcă și-ar fi epuizat rezervele; suspina în brațele mele, suspina din dragostea pe care o avea pentru Edgar, pătată de cea pe care o avusese pentru Vasco – și pe care o abjurase.

Ea tot repeta „mi-e dor de el, la dracu', mi-e dor de el: el îmi invadează mintea, se amestecă în fiecare dintre gândurile mele", iar ascultând-o mă gândeam că nu se putea da o definiție mai exactă a pasiunii amoroase, alcătuită din reverie perpetuă, din incapacitate perpetuă de a-ți desprinde gândurile de cineva. Nu mai putea să-i vorbească sau să-i scrie, iar dacă din întâmplare l-ar revedea, pentru o secundă doar, sau absolut accidental, Edgar ar muri din cauza asta. Așa i-a spus Tinei, *textual*: „Dacă îl vezi din nou, mă omor." El urma să trăiască de acum înainte de parcă ar fi fost doar ea între el și moarte; odată ea plecată, n-ar fi decât moartea. Le mai rămăsese o șansă, „șansa", spusese el, „pe care *sunt dispus* să ți-o dau", iar Tina era hotărâtă să o accepte, hotărâtă să-și salveze familia, căsnicia – pentru că îl iubea, îl iubea *cu adevărat* pe Edgar, de fapt, în adâncul sufletului ei nu-și imaginase niciodată să trăiască fără el și era vorba până la urmă despre căsătorie, aveam să primesc în curând invitația. Ea conta pe mine să fiu acolo în ziua Z și, bineînțeles, să nu-i spun nimic lui Vasco. Pentru că, dacă Vasco ar fi știut, dacă ar fi aflat la ce a supus-o Edgar pe Tina, puteți fi sigur că ar fi pus mâna pe baston și s-ar fi dus peste el, cu bastonul în mână, și atunci l-ar fi făcut să bea supă. Supă timp de șase luni.

Judecătorul a rămas tăcut, de parcă ar fi trebuit să digere ce tocmai îi

spusesem. Puteai auzi muștele zburând. De fapt, de mai devreme, zburau două muște, făceau din când în când o haltă pe scaunul meu, pe umărul judecătorului, pe marginea biroului și chiar pe caietul lui Vasco, apoi își reluau baletul bâzâitor, așa încât judecătorul, care nu mai suporta acest bâzâit continuu, a ajuns să pună mâna pe Codul penal pentru a o doborî pe una din cele două – și văzusem asta ca pe o metaforă a Justiției, nu era prima dată, mă gândisem, când cei puternici îi striveau pe cei slabi cu lovituri de legi represive, dar încetineala Justiției este proverbială, de multe ori nu își îndeplinește obligația de celeritate, iar musca reușise să scape; trona acum, imperturbabilă și suverană, pe umărul grefierului. Și pentru că timpul se scurgea – „timpul se scurge“, a spus judecătorul – și pentru că trebuia să mergem mai departe – „să mergem mai departe“, a spus el –, judecătorul a citit poemul care urma imediat după, un catren în vers alexandrin și rime îmbrățișate al cărui titlu era: „Blonda cu ochi albaștri.“

În patul meu, miracol, într-un halo,
Un braț, pe sânii goi – pudică, îmi murmur –,
Iar eu, prins în vârtej, toată noaptea tremur,
Nebun, contemplu de-aproape trupul lui Élo

— …die, am completat eu. Élodie!

O blondă cu ochi albaștri, pe care Vasco a întâlnit-o într-un restaurant chinezesc din rue des Abbesses.

Pentru că, dacă lucrurile nu mergeau bine pentru Tina, nici pentru Vasco nu mergeau cu mult mai bine.

Cu toate acestea, el încercase să alunge amintirile pe care le avea despre Tina prin diferite subterfugii, inclusiv prin înregistrarea lui pe o aplicație de întâlniri. Își crease un cont, postase trei fotografii cu el, precizase numeroase caracteristici și, imediat, avusese acces la zeci de profiluri dintre care foarte puține erau acceptabile pentru el – singura fată care a fost cât de cât pe gustul lui (o cvasisosie a Tinei) își înfrumusețase biografia cu un citat din Paulo Coelho. *Next*[25]. Și apoi toate, ca să fiu cinstit, aveau un defect mortal: nu erau Tina.

Și apoi fusese Élodie. Ea și Vasco stăteau la coadă, unul în spatele celuilalt în fața tejghelei chinezului, Élodie tocmai comandase pui cu

ghimbir și orez cantonez, iar când a venit rândul lui să comande, Vasco a subliniat că nu are de gând să comande pui cu ghimbir și orez cantonez, „dați-mi mai bine inversul“, a cerut el, mai exact, „orez cantonez și pui cu ghimbir“; Élodie a râs. A zâmbit mai degrabă decât a râs, fiindcă în realitate a schițat doar un zâmbet, dar acest zâmbet l-a înghețat pe Vasco, care a rămas acolo, incapabil să scoată un singur cuvânt, încremenit în fața tejghelei chinezului, avea carisma unui pachețel de primăvară. Și apoi a plecat blonda cu ochi albaștri, fără ca el să știe nimic despre ea, fără să știe nici măcar că o cheamă Élodie, Vasco a lăsat-o să plece cu zâmbetul ei și cu orezul cantonez, cu ochii ei albaștri și cu puiul cu ghimbir. Timp de zece zile nu s-a gândit decât la ea – cel puțin în pauzele dintre momentele în care se gândea la Tina. În fiecare zi, se întorcea la chinez, sperând să o reîntâlnească întâmplător; se săturase să înfulece pui cu ghimbir și orez cantonez. Și într-o zi, la ora prânzului, miracol: ea era acolo. Vasco își pierduse prea multe iluzii ca să se bazeze în întregime pe virtuțile întâmplării: erau puține șanse ca hazardul să facă să se potrivească din nou coordonatele lor spațiale și temporale, așa că de data aceasta a îndrăznit să-i vorbească, și-au mâncat chinezăriile împreună, pe stradă, pe o bancă, apoi ea a plecat, „trebuie să fug“, a spus, dar chiar înainte de a pleca i-a lăsat numărul de telefon, „sună-mă“, iar câteva zile mai târziu s-au revăzut în sala Pleyel, unde ea dădea un concert de vioară. Ca Ingres, efectiv, Élodie cânta la vioară și, fără îndoială, mai bine decât Ingres – ea își făcuse meseria. Pictase și ea – pictura era pentru ea ceea ce era vioara pentru Ingres. Purta tocuri de la opt până la zece centimetri. Și cum depășea, desculță, un metru optzeci, Vasco a fost nevoit să se ridice în vârful picioarelor pentru a o săruta – pentru că până la urmă o sărutase, pe rue Lepic, la ora două dimineața.

Petrecuseră două nopți împreună, poate trei, nu știu, nu aș putea să fac o numărătoare exhaustivă, dar chiar am crezut că între ei începuse o idilă. Însă, nu, nici vorbă de așa ceva. La fel ca Vasco, Élo tocmai ieșise dintr-o relație, ba chiar finalul acesteia făcuse coperta la *Voici*: apărea la brațul unui cântăreț de varietăți, iar fotografia era barată cu legenda: „Între ei s-a terminat!“ Șase luni îi fuseseră suficiente pentru a-și cheltui capitalul iubirii; iar de atunci bătăile inimii ei nu au fost decât spasme; nu mai avea

nimic de oferit, nici măcar lui Vasco. „Nu simt nimic, absolut nimic“, spunea ea: anestezie locală a inimii. Într-o dimineaţă – în dimineaţa ultimei zile în care s-au văzut – i-a cerut lui Vasco o foaie, un creion (cum venea de la Nisa, a spus: creion gri), şi aproape scuzându-se a spus: „Uite, e foarte simplu, întrebarea este: Sunt eu capabilă, în acest moment, să mă îndrăgostesc?“ Şi în loc de răspuns, a desenat o diagramă circulară – aşa:

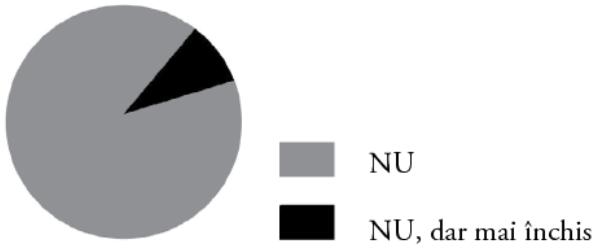

Iar Vasco a înţeles în sfârşit ceea ce nu este totuşi foarte greu de înţeles – un adevăr atât de evident, încât aproape că ţi-e necaz că trebuie să îl formulezi: momentul în care are loc întâlnirea amoroasă contează la fel, dacă nu şi mai mult decât persoana pe care o întâlneşti. *Kairós*-ul, a explicat Alessandro, care preţuia cuvintele greceşti. Momentul oportun. Iar momentul nu a fost mai oportun cu violonista cu ochi albaştri decât fusese, cu şase luni în urmă, cel cu actriţa cu ochi verzi. Şi acum actriţa cu ochi verzi urma să se căsătorească cu un bărbat care, fără îndoială, nu era lipsit de merite, dar al cărui cel mai mare merit era în primul rând că fusese acolo atunci când trebuia, în locul potrivit, la momentul potrivit, şi adesea, am spus, de asta ţine dragostea, numai de asta, de aceea este atât de stupidă.

„Al dracu’ de *kairós*“, a oftat Vasco. „Îi voi scrie oricum. Îi voi scrie Tinei.“

---

25. Următoarea (în engl., în orig.).

15

O scrisoare, încă una.

Numai că, de data aceasta, în ciuda măsurilor de precauţie ale Tinei, Edgar a fost cel care a găsit scrisoarea.

La care a răspuns cu un e-mail, încă unul.

Şi de data asta nu se pune problema să îl facă zob cu lovituri de bâtă, ci pur şi simplu să îl omoare. Aşa a spus Edgar în e-mailul său: „Mai încearcă încă o dată, o singură dată, să o contactezi pe Tina şi te voi omorî.“

La început, nu este deloc uşor să primeşti ameninţări.

Fiindcă la început ne facem griji, nu mai ieşim din casă, sau dacă ieşim, suntem în gardă, dar încet-încet ne obişnuim, nu sunt decât cuvinte, aşa ne spunem – cel puţin aşa mi-a spus Vasco. Perspectiva unei lungi şederi în închisoare, se gândea el, va opri impulsurile criminale ale lui Edgar: că ar putea să-i rupă picioarele cu lovituri de bâtă, asta, da, îl credea capabil, dar să-şi închipuie că descarcă un revolver asupra lui i se părea de neconceput. Îl sfătuisem oricum să depună o plângere, sau cel puţin să facă o declaraţie, pentru orice eventualitate, dar nu, Vasco nu voia – ceea ce voia Vasco era să o revadă pe Tina, or el spera că ea va fi miercurea următoare la Christie’s, la doi paşi de Champs-Élysées.

La Christie’s, unde Vasco mă rugase să-l însoţesc. Când am ajuns, vânzarea începuse deja, sala era plină, nici un scaun liber. Aşa că am rămas în picioare într-un colţ, în spate, chiar lângă fotografi şi cameramani, departe de Vasco, pe care l-am recunoscut, din spate, după cămaşa lui de blugi, în rândul trei. Şi ca să îl anunţ că sunt acolo, i-am trimis un mesaj: „Întoarce-te“, i-am scris înainte de a apăsa trimite, dar telefonul lui trebuie să fi fost în modul avion, sau silenţios, sau poate că nu a simţit că vibrează în buzunar, habar nu am, în orice caz, nu s-a întors – nu imediat.

La intrare mi s-a înmânat un catalog cu descrierea, numărul de ordine,

estimarea şi poza fiecărui lot. Licitaţia începuse cu un scaun din perioada Ludovic al XVI-lea, livrat în 1789 – nu cel mai bun an al domniei sale – la Château de Montreuil, un castel pe care regele însuşi îl oferise surorii sale, madame Élisabeth, departe de a-şi imagina că ea urma să sfârşească cinci ani mai târziu împărţită în două frumoase bucăţi inegale, trunchiul pe scândura ghilotinei, şi capul în coşul călăului, ceea ce se întâmplă, mă gândeam eu, când îţi sunt livrate la castel patru scaune „de fag sculptat“, precum atestă catalogul licitaţiei, în timp ce, dincolo de zidul de împrejmuire care înconjoară parcul şi cele opt hectare de grădină, oamenii caută în zadar ce să pună în gură.

Lotul nr. 6, un Patek Philippe din 1955, a fost vândut cu şaptezeci şi cinci de mii de euro. În faţa unui ecran în care apăreau fotografia ceasului Patek, precum şi preţul acestuia în diverse valute – în euro desigur, dar şi în dolari, şi în lire sterline, în yuani şi yeni, în ruble şi chiar în franci elveţieni, astfel încât puteai urmări cu uşurinţă cursul licitaţiei, fie că erai american, britanic, chinez, japonez, rus, sau dacă îţi doseai biştarii la Geneva –, şi în spatele unui pupitru de mahon pe care ieşea în evidenţă, cu litere de aur, numele venerabilei case de licitaţii, oficia licitatorul, cu părul lui grizonant şi mai presus de toate cu ciocanul, un mic ciocan de fildeş cu mâner de abanos – arăta ca una din acele bezele care se coc, înfipte într-un băţ, deasupra unui foc de tabără, într-o noapte de vară, în vacanţă, fredonând cântece vechi.

Următoarele loturi, un ceas din perioada Empire şi o vază pot-pourri din perioada neoclasică, au fost expediate rapid: lotul-vedetă al vânzării urma să fie scos la licitaţie în curând, fotografii scoseseră capacele de protecţie de la obiective, cameramanii şi-au ajustat încadrarea, sala era plină până la refuz, dealerilor de artă, samsarilor, anticarilor, profesioniştilor li se alăturaseră zeci de neiniţiaţi, indivizi înstăriţi sau pur şi simplu curioşi, care veneau să arunce o privire, iar toţi, *aproape* toţi, erau acolo pentru lotul nr. 12 – doar eu eram acolo pentru Vasco, şi Vasco era acolo pentru Tina, cât despre Tina, nimic.

Ar fi putut fi totuşi acolo, a fost chiar surprinzător că nu se afla acolo, mă refer la dragostea excesivă pe care le-o purta lui Verlaine şi Rimbaud, pentru că până la urmă nu în fiecare zi avem şansa să vedem revolverul cu

care unul a tras asupra celuilalt. Iată ce însemna lotul nr. 12, un lot excepţional, s-a lăudat licitatorul: un Lefaucheux cu şase focuri, de calibrul 7 mm, fabricat la Liège pe la 1870 şi purtând numărul de serie 14096 – cel cu care, la 10 iulie 1873, la Bruxelles, Paul Verlaine a fost cât pe ce să-l ucidă pe Arthur Rimbaud.

Adesea mă gândesc la acea zi. Adesea îi văd pe cei doi, pe Rimbaud cu ochii albaştri pal şi părul în dezordine, pe Verlaine cu mâna pe sticlă şi uitându-se în gol, ca în tabloul lui Fantin-Latour, doar că acolo nu sunt la cina cu grupul de artişti Vilains Bonshommes, nu îi au drept tovarăşi pe acei poeţi ale căror nume ne scapă, care vers după vers au lucrat pentru a-şi face un renume, fără să-şi imagineze nici măcar o clipă că renumele şi-l vor datora faptului că au pozat într-o după-amiază la colţul unei mese alături de Verlaine şi Rimbaud; aşadar sunt la Bruxelles, la Maison des Brasseurs, pe Grand-Place, nu departe de Galeriile Saint-Hubert, nu departe de magazinul de arme Montigny, de unde mai devreme, în acea dimineaţă, Verlaine achiziţionase revolverul cu care, dacă soţia nu i se alătura în trei zile, promisese că îşi va zbura creierii – asta îi repetă lui Rimbaud în timp ce îşi goleşte paharul, iar Rimbaud, în timp ce şi-l goleşte pe al lui, nu spune nimic, tace, Rimbaud nu mai suportă, vrea să se întoarcă la Paris, dar pentru moment ţine asta pentru el, fiindcă s-ar putea să-i displacă lui Verlaine, aşa că îl priveşte în tăcere; până la urmă se ridică, apoi îl trage de mânecă, îi dă braţul, „hai, plecăm“, direcţia hotelul À la Ville de Courtrai, rue des Brasseurs, unde Verlaine luase o cameră. Iată-i aici. Şi „*asta e pentru tine, fiindcă pleci*“. Verlaine trage două gloanţe: primul se înfige în podea, al doilea în încheietura mâinii lui Rimbaud. Puţin mai târziu, pe un peron de gară, Verlaine a fost arestat cu revolverul în mână.

Iar acum acel revolver se afla aici.

La Christie’s, pe un piedestal la doi paşi de pupitru, în dreapta licitatorului care îl pusese la un preţ peste cea mai mare estimare: „Începem de la optzeci de mii de euro“, a spus licitatorul în timp ce un bărbat înainta printre două rânduri de scaune din mijlocul sălii – moment ales de Vasco pentru a-şi consulta laptopul.

Bărbatul purta o pălărie verde de fetru şi era îmbrăcat cu un veston marinăresc, de stofă de lână bleumarin. Am aflat mai târziu că el era managerul hotelului Arthur Rimbaud – pe care Vasco şi Tina îl cunoşteau. Şi dintr-odată sumele licitate au luat avânt, imediat, cu o voce tunătoare, în timp ce Vasco, care tocmai îmi citise mesajul – „întoarce-te“ –, s-a întors, bărbatul cu haina bleumarin a spus o sută douăzeci de mii.

„O sută douăzeci de mii de euro pentru domnul cu pălăria verde de fetru“, a repetat licitatorul, „oferă cineva o sută douăzeci şi cinci de mii?“

Şi poate s-ar fi oprit acolo, poate că directorul hotelului ar fi câştigat lotul numărul 12 pentru o sută douăzeci de mii de euro dacă, în acelaşi timp, Vasco nu mi-ar fi făcut un mic semn cu mâna să-mi comunice că mă văzuse şi, mai ales, dacă licitatorul, observând braţul ridicat al lui Vasco, nu ar fi

crezut din greşeală că acesta îşi manifesta dorinţa de a licita. O sută douăzeci şi cinci de mii de euro în al treilea rând, a reluat licitatorul, în timp ce toate privirile se îndreptaseră spre prietenul meu, care ar fi putut să lămurească lucrurile pe loc, explicându-i că fusese o greşeală, că doar salutase pe cineva din fundul sălii, că nu dorise niciodată să liciteze, că nu avusese vreodată intenţia de a-şi procura un revolver, mă rog, ba da, dar nu acela, nu revolverul lui Verlaine, şi mai ales nu pentru această sumă astronomică, pe care oricum n-ar fi fost capabil să o plătească vreodată – buzunarele lui erau goale, iar contul, o lună din două, îi era descoperit. Dar nu, nimic. Vasco nu a spus nimic. Pur şi simplu şi-a coborât braţul şi a lăsat lucrurile aşa.

În acel moment el nu era decât *virtualul* proprietar al revolverului, dar, în cazul în care nimeni nu ar mai licita, ar deveni *oficial* cumpărătorul. Slavă Domnului că directorul hotelului nu-şi spusese ultimul cuvânt şi foarte repede a licitat cinci mii de euro, deturnând privirile de la Vasco şi scutindu-l de o mulţime de rahaturi. Dar se pare că Vasco le căuta cu lumânarea în ziua aceea. Se pare că nu-i păsa deloc de ele.

Judecătorul a luat macheta de pe biroul său (avea pe birou macheta unei superbe corăbii cu trei catarge, un cadou, îmi spusese, adus de la Brest, unde judecase un proces – mă documentasem puţin în legătură cu el, pronunţase o decizie de neîncepere a urmăririi penale în favoarea unui tip cumsecade, suspectat că aruncase peste bord un ticălos, unii pretindeau că îşi datorează transferul justiţiei lui umaniste, dar alţii susţineau că se dorise în special să îi fie sancţionată toleranţa), a ţinut-o cu ambele mâini, cu una sub pupa, cu cealaltă sub prova, şi mi-a spus:

— Haideţi, continuaţi.

Iar eu m-am gândit de ce nu, din moment ce părea că îi plac corăbiile, şi tot la fel şi metaforele:

— Ştiţi, am spus, fiecare trece prin viaţă pe o barcă firavă zgâlţâită de valuri din mare în mare, şi fiecare procedează cum poate ca să o ţină pe linia de plutire. Se întâmplă să ia apă, şi atunci scoatem apa. De asemenea, se întâmplă să vedem cum se scufundă, fără să prea ştim de ce, şi în loc să scoatem apa, ce facem? Ne scufundăm intenţionat. Găurim coca vasului. O să ne ducem la fund, ştim asta, nu ne pasă: ne întrebăm dacă este bună apa.

La fel este şi viaţa.

Ne lasă nervii.

Ne ieşim din minţi.

Tragem în braţul unui prieten într-o cameră de hotel din Bruxelles.

Ridicăm braţul în timpul unei licitaţii la Paris.

Spunem o sută patruzeci.

Aşa se întâmplase în ziua aceea. Vasco a ridicat din nou braţul şi cu o voce foarte calmă, ponderată, ca după o reflecţie matură asupra cuvintelor sale, ca şi cum şi-ar fi cântărit fiecare literă cu o balanţă de precizie a destinului, a spus: „O sută patruzeci.“

„Avem parte de un duel“, a exultat licitatorul. „O sută patruzeci de mii de euro, pe rândul trei.“

„O sută şaizeci“, a răspuns prompt directorul hotelului, care acum licita din douăzeci de mii în douăzeci de mii.

„O sută optzeci“, a spus Vasco.

Dar directorul hotelului nu a fost tulburat şi a oferit două sute de mii de euro. În clipa aceea m-am gândit că Vasco se distrase suficient, că acum terminase cu prostiile, dar nu, nu îl cunoşteam deloc. Când licitatorul a întrebat dacă e cineva la două sute cincizeci de mii, Vasco nu a spus nimic. Nici măcar nu a ridicat braţul. A făcut doar un mic semn de aprobare şi au reînceput, licitatorul mergând de la unul la altul, de la directorul hotelului la Vasco, fluturând braţele ca un dirijor, doar că în loc de baghetă avea un ciocan.

„Trei sute cincizeci“, a riscat directorul hotelului după o clipă de ezitare, şi după această ezitare se putea deduce că a tras ultimul său cartuş, că, dacă Vasco licita, el nu ar fi mers mai departe de această sumă.

Şi Vasco a licitat.

„Trei sute şaizeci de mii de euro“, a repetat licitatorul, uitându-se la directorul hotelului, „licităm, nu licităm“?

„Nu licităm“, a abandonat, înciudat, directorul hotelului.

„Adjudec?“

Şi cum nimeni nu părea să se opună, licitatorul a lovit cu ciocanul de pupitru şi gata.

— Acum totul se clarifică, a spus judecătorul şi mi-a arătat acest haiku:

Christie’s mâna sus
Revolverul lui Verlaine
S-a adjudecat

— Așa este, am spus, adjudecat, vândut – trei sute șaizeci de mii de euro, preț de ciocan, având în vedere că trebuiau să se mai adauge diverse costuri pentru un total de patru sute treizeci și patru de mii cinci sute de euro.

Vânzarea nu se terminase, mai urmau și alte loturi, dar sala s-a golit treptat și l-am văzut pe directorul hotelului îndreptându-se spre Vasco. O să-i spargă mecla, m-am gândit, o să vezi, tăticule, o să-i spargă mecla și o să-l strângi bucăți de pe jos. Dar nu, deloc, era un gentleman, i-a strâns mâna și apoi l-a felicitat. *Fair play* tipul. Dar, cu toate acestea, foarte bine orientat în spațiu: „Dacă într-o zi doriți să vă despărțiți de el, s-a aventurat directorul, întinzându-i cartea de vizită, știți unde mă găsiți.“

„Ești dus cu capul, frate, ești complet dus cu capul“, i-am spus lui Vasco, și poate că nu se înțelege când spun asta acum, dar vă asigur că propoziția mea a fost punctată cu semne de exclamație, au fost măcar două-trei, ba chiar poate ceva mai multe, și, de altfel, nu ezitați să le puneți în scris, am adăugat, întorcându-mă către grefier, nu ezitați să scrieți: „Ești complet dus cu capul!!! Unde o să găsești, cretinule, cele patru sute treizeci și patru de mii de gloanțe?“

„Patru sute treizeci și patru de mii cinci sute“, a rectificat Vasco. Apoi: „Nu-ți face griji pentru asta, am o idee. Iar acum, cel puțin, am *cu adevărat* cu ce să mă apăr.“

16

Într-o zi Tina versurile mele care vor fi coroana ta
Și care îmi vor supraviețui de tine purtate
Vor fi înțelese mai bine în marea lor diversitate
Reflectate în oglinda pe care părul tău le-o va da
Într-o zi Tina versurile mele datorită privirii senine
A ochilor tăi pătrunzători și blânzi care știu să vadă
Ziua de mâine ca nimeni când focul serii începe să scadă
Într-o zi Tina versurile mele vor fi înțelese în fine

— Nu-i rău deloc, a spus judecătorul.

Și cum să nu fii de acord cu el? Acest poem era de departe cel mai frumos din caietul lui Vasco. Chiar dacă orgoliul lui ar fi avut de suferit, Vasco însuși ar fi acceptat: fiindcă acele versuri nu erau ale lui, ci ale lui Aragon. Pentru că nimeni, nici Du Bellay, nici Ronsard, nici Labé, nici Rimbaud, nici Verlaine, nici Mallarmé, nici Musset, nici Sappho, nici Chénier, nici Chedid, nici Éluard, nici Desnos, nici Baudelaire, nici Apollinaire – nici măcar Apollinaire! –, nimeni nu îl întrece pe Aragon când vine vorba despre versuri de dragoste, iar dragostea lui Aragon avea un singur nume: Elsa.

— Foarte frumos, foarte foarte frumos, s-a entuziasmat judecătorul după ce recitise poezia cu voce tare.

Și am ghicit la ce se gândea judecătorul: nu era posibil, era chiar de neconceput, nu poți plănui un asasinat când ai compus asemenea versuri. Așa că nu am spus nimic. Pentru binele lui Vasco, am renunțat să precizez că acolo nu făcuse altceva decât să preia versurile lui Aragon, înlocuind prenumele Elsei cu cel al Tinei.

Trecuseră două luni de când Vasco cumpărase pistolul, iar viața lui

devenise una dintre acele probleme matematice absurde și care par imposibil de rezolvat: fie zile de douăzeci și patru de ore, fie nopți de șapte ore în care Tina dormea; care era, deci, probabilitatea ca Vasco să o întâlnească la plecarea de acasă, știind că pleca de trei ori pe zi, prima oară ca să-și ducă băieții la creșă, a doua, în cursul dimineții sau la începutul după-amiezii să bea o cafea, o cafea sau un pahar de vin alb, depindea de zi, de zi și de starea ei de spirit, înăuntru sau pe terasă, depindea de vremea de afară, dacă era soare, era pe terasă, în interior, dacă ploua, a treia oară, în sfârșit, când se ducea să-și ia copiii de la creșă, care era așadar probabilitatea ca Vasco să o vadă pe furiș, chiar dacă doar pentru câteva secunde, el, care nu trecea pe lângă casa ei decât o dată pe zi?

Nu știu, dar cred că răspunsul este: infimă. Douăzeci și patru de ore într-o zi, asta înseamnă o mie patru sute patruzeci de minute din care trebuia să excluzi cele șapte ore de somn, rezultând șaptesprezece ore potențiale în care Tina putea să plece de acasă, adică exact o mie douăzeci de minute. Deci, desigur, existau minute când șansele de a o întâlni în pragul ușii, sau la câțiva metri mai încolo, sau la colțul bulevardului, erau infinit superioare altor minute, dimineața, de exemplu, între orele opt și nouă, când își ducea fiii la creșă, sau când îi aducea înapoi de acolo la sfârșitul după-amiezii, dar, la acele ore, Vasco își interzisese să treacă prin fața casei Tinei, spunea refuz această *facilitate*, voia să se lase la voia întâmplării, în mâinile providenței, și dacă ar fi să o vadă pe Tina, ar fi vrut ca ea să fie singură, așa că nu trecea pe acolo decât la începutul după-amiezii, după prânz – și nu o văzuse nici măcar o dată.

Adeseori, mai trecea cu puțin înainte de miezul nopții.

Edgar și Tina locuiau într-un apartament de la etajul al treilea al unei clădiri frumoase: sufrageria dădea spre Boulevard de Courcelles și, nici chiar dacă locatarii se aflau la fereastră, era imposibil să-i zărească de jos, chiar și de pe trotuarul din față. Dar, dacă Vasco trecea noaptea pe sub fereastră, era pentru că noaptea era lumină, iar lumina *atesta* prezența Tinei. Ea era acolo, nevăzută, citea, sau asculta muzică, sau își învăța rolul. Așa că stătea câteva minute jos, contemplativ și visător, tăcut; și, până la urmă, pleca acasă.

Edgar hotărâse să pună apartamentul în vânzare. Tina se simțea bine aici,

în acest apartament, dar nu mai avea nici un cuvânt de spus, „după tot ce ai făcut“, spusese Edgar, „nu mai ai nici un cuvânt de spus aici“, așa că Tina, spășită, a consimțit. Ea văzuse în asta prilejul *pentru un nou început*, iar el *să facă un nenorocit de câștig de capital*: prețurile explodaseră, iar această „pepită de neratat în fața parcului Monceau“ – titlul anunțului –, cumpărată cu trei ani în urmă cu șase sute treizeci de mii de euro, era acum oferită la prețul de opt sute de mii de euro. Anunțul se afla în vitrina unei agenții imobiliare, iar agenția, la câțiva pași de apartamentul pe care Vasco, mulțumită lui Verlaine, îl recunoscuse imediat: erau specificate natura și locația proprietății, prețul acesteia, certificatul de performanță energetică, o fotografie a sufrageriei cu imensa bibliotecă și, în mijlocul bibliotecii, portretul mărit al lui Verlaine – cel pe care i-l dăruisem Tinei.

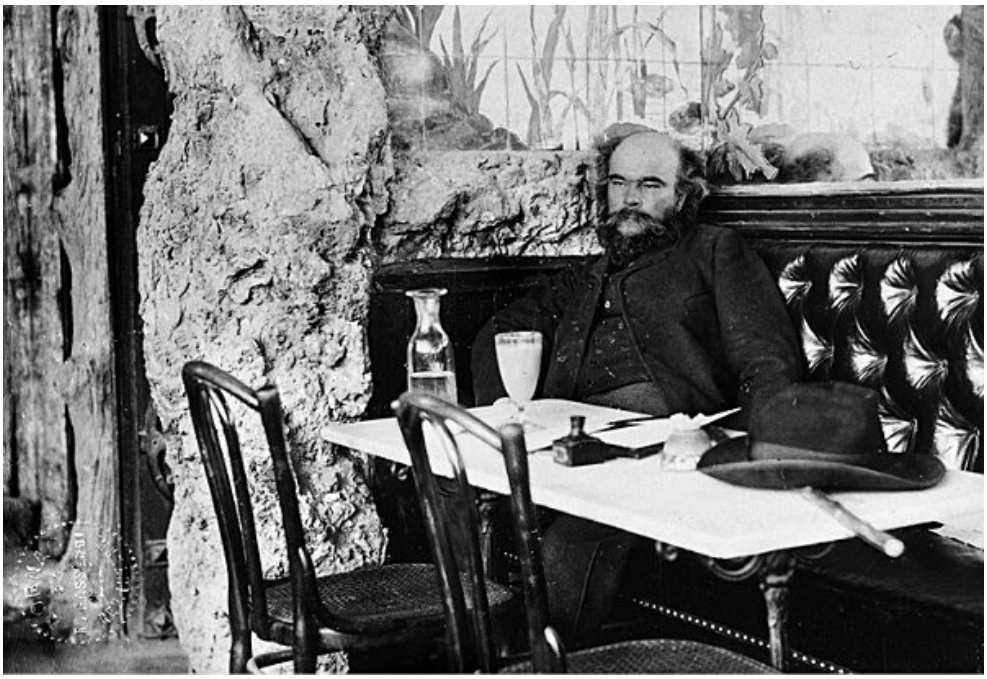

Vasco a împins ușa agenției: „Bună ziua, am venit pentru informații, spuneți-mi, apartamentul, de acolo, *pepita de neratat*, mai este de vânzare?“ „Încă este“, a răspuns agentul imobiliar, un bărbat scund, care purta sub sacou un pulover pe gât kaki, „și, în plus, proprietarii plecând în weekend, mâine dimineață organizăm vizite. Doriți să-l vedeți?“

A doua zi a era sâmbătă. Vasco și cu mine căpătasem obiceiul de a ne întâlni la Marcel, o cafenea renumită pentru că servește cele mai bune

clătite din Paris. Vasco mi-a povestit despre cum decursese săptămâna lui, adică mi-a vorbit despre Tina, exclusiv despre Tina, mi-a spus cât de mult se gândea la Tina, cum o visase pe Tina, visase că Tina îl chema în miez de noapte pentru a se întâlni într-o cameră de hotel, s-a masturbat toată ziua și nu s-a masturbat decât gândindu-se la Tina, a construit diverse scenarii în cap, pure fantezii fără consecințe, de exemplu, și-a imaginat-o pe Tina acasă cu un cvartet de hamali care o luau rând pe rând în fața lui Edgar, legat de calorifer, cu o șosetă îndesată în gură, forțat să privească totul cu ochii larg deschiși.

Într-o sâmbătă, a ajuns la Marcel, mândru nevoie mare, spunând ghici, ghici unde am fost nu demult? Și mi-a povestit că puțin mai devreme se întâlnise în ploaie la numărul 66, Boulevard de Courcelles, la poalele clădirii, cu agentul imobiliar, care purta același pulover pe gât ca în ziua precedentă. Agentul tastase codul de intrare, iar Vasco, cu inima bătându-i cu putere, îl urmase pe hol, apoi pe scări până la etajul al treilea, ușa din stânga, unde se afla apartamentul lui Edgar și al Tinei. Și apoi, agentul imobiliar scosese din buzunar o legătură de chei, încercase una scurtă și crenelată, dar nu, nu era aceea, apoi alta, plată și crestată, dar nu, tot nu, o a treia, iar Vasco se întreba dacă o să ajungă până la urmă acolo; ușa se deschisese în sfârșit: „După dumneavoastră“, spusese omulețul cu pulover pe gât.

Primul lucru pe care îl văzuse în apartament fusese dulăpiorul de pe hol, vizavi de ușă. „Știi“, mi-a spus Vasco, „acea piesă de mic mobilier pe care o avem cu toții, iar pe ea punem o cutie mică de biscuiți, iar în această cutie de biscuiți, lucrușoare, jucărioare, un elastic de păr, un ac de siguranță, chei, o brichetă. Ei bine, în cutia aia mică de biscuiți de pe dulăpiorul de la intrare, acea cutiuță care de altfel nu era atât de mică, care de fapt era mai degrabă mare, care era, să zicem, de dimensiunea unei cutii de pantofi, nu o să ghicești niciodată ce am văzut“.

„Spune-mi“, am zis.

„Nu, nimic.“

Se răzgândise.

„Hai, spune-mi“, am insistat.

Dar nu, nu mi-a spus nimic, doar că a rămas câteva secunde aplecat

deasupra micuței cutii de biscuiți, până când agentul imobiliar a ajuns să-l invite cu un gest energic să intre în salon. „Evident“, sugerase agentul imobiliar, arătând cu mâna spre toate cărțile, „trebuie să vă imaginați salonul *fără* bibliotecă. Acolo, de exemplu, eliberați tot acest perete și vă faceți un drăguț colț TV“. Vasco nu a reacționat.

Salonul se deschidea spre o bucătărie americană, cu toate facilitățile confortului modern, precizase agentul imobiliar. Pe frigider, magneții fixau desenele lui Arthur și Paul, forme bizare, total lipsite de fidelitate față de lumea reală, schițate cu markere de diferite culori – o mare palmă trasă artei figurative. Dormitorul gemenilor era pe dreapta, adiacent dormitorului părinților, nu foarte mare, dar însorit, orientat spre sud și utilat, mă informase agentul imobiliar, cu un dressing de trei metri pătrați.

„Legea Carrez[26]?“ a întrebat Vasco, părând interesat.

Dressingul era despărțit de un perete de rigips, găurit de o lovitură de pumn. „Nu trebuie renovat“, remarcase agentul imobiliar, „totul este perfect, cu excepția acestui perete care va trebui tencuit, și poate și baia, care are nevoie de o ușoară reîmprospătare“. Spunând asta, a deschis ușa, o ușă din lemn vopsită neuniform, care dădea într-o cameră de dimensiuni modeste, pardosită cu gresie albă.

„Veți observa“, spusese agentul imobiliar, „prezența unei căzi – un adevărat lux la Paris“. Vasco știa deja această cadă. Insensibilă la argumentul ecologic conform căruia o baie reprezintă echivalentul a cinci până la șapte dușuri, Tina, în loc să facă duș, mai degrabă se îmbăia: „Dușul“, spunea ea, „spală corpul, dar baia spală mintea“. Seara, după ce le citea gemenilor o poveste, dădea drumul la apă fierbinte, adăuga spumă, stingea lumina, aprindea o lumânare, pe care o punea pe marginea căzii, și petrecea o jumătate de oră, cu ochii închiși, ascultând jazz, fără să se gândească la nimic în afară de plăcerea pe care o simțea, fericirea aproape copilărească, primitivă de a fi în apă, senzația contactului corpului cu apa; iar acest scurt moment de ataraxie cotidiană răscumpăra de o sută de ori absurditatea vieții. Plăcerea era uneori atât de vie, atât de intensă, încât devenea erotică. Atunci Tina așeza capul de duș între coapse, creștea temperatura și regla presiunea jetului în funcție de starea ei de spirit, de fantezia ei; sau folosea rața.

Avea o raţă-vibrator, etanşă, galbenă, cu ciocul portocaliu şi ochi albaştri, cumpărată dintr-un sex shop din Pigalle. Într-o seară, când era în cadă, Tina îi trimisese lui Vasco o fotografie cu ea acoperită de spumă, cu raţa între sâni. El o printase şi o ţinea mereu cu el, în portofel. Raţa zăcea acum căzută pe o parte, pe fundul căzii, printre jucăriile copiilor.

Pe perete era fixat un cuier, în cuier atârna un halat de baie bleumarin, halatul se reflecta într-o oglindă pătrată, oglinda se afla deasupra lavaboului cu chiuvete duble, lavaboul era încastrat într-un dulap de lemn de tec, iar dulapul era întredeschis: acolo, unele lângă altele, se vedeau o unghieră, un spray cu spumă de ras, o cutie de anxiolitice, un gel anestezic, care promitea *să reducă sensibilitatea penisului*, diverse produse de înfrumuseţare printre care Vasco reuşise să recunoască un balsam, un ruj de buze, un fard de obraz, un fard de pleoape, un fond de ten, o mulţime de seruri, loţiuni şi creme cu funcţii similare: atenuează, apoi amână inevitabila ofilire a pielii.

„Şi apoi Graalul“, a spus Vasco. Şi, zâmbind cu un zâmbet vinovat, dar mândru, a pus pe masă flaconul de parfum, sticla de parfum a Tinei, chiar lângă farfuria în care rămăseseră doar firimituri de clătită, înecate într-o baltă de sirop.

Şi toate acestea, trecerile dese pe la poalele blocului Tinei, vizita la apartament şi furtul parfumului, nu i le-am spus judecătorului: Vasco nu avea nevoie de mine ca să-i fie încărcat rechizitoriul de capete de acuzare suplimentare, nu mă aflam acolo să-l înfund, aşa că am spus doar că trecuseră mai puţin de două luni şi că viaţa fără Tina i se părea lui Vasco inodoră, incoloră, insipidă.

— Ca proprietăţile apei plate, a spus judecătorul.

— Exact, am spus, ca proprietăţile apei plate.

Apoi, Vasco a şters-o. Şi-a făcut valiza şi a plecat la Veneţia.

— Ah, Veneţia, a oftat judecătorul.

Şi în acel *ah* aş fi putut jura că erau cuprinse regrete şi că la acele regrete se ataşau remuşcări, poate cele ale unei iubiri de tinereţe pe care credea că o uitase şi care a ieşit deodată la suprafaţă, parcă ivită din apele lui Canal Grande, pe care, în acea noapte, cu douăzeci de ani în urmă, le ascultase clipocind, sorbind un Spritz; dar la fel de bine acest *ah* putea să însemne că

nu pusese niciodată piciorul în Veneția, că visase de mult timp la asta și că s-a întrebat deodată ce dracu' face acolo, la ora cinci după-amiază, într-un birou, comentând poeme, când viața însăși ar putea fi un poem, când putea acum să privească pescărușii care se roteau pe cer deasupra pieței San Marco, sau gondolele alunecând sub podul Rialto, sau soarele aureolând Bazilica Santa Maria della Salute.

— Veneția, am repetat.

Un amplificator de sentimente: ajungi fericit la Veneția, vei pleca de zece ori mai fericit; ajungi acolo nefericit, iar nefericirea ta se va multiplica de o sută de ori.

Proust a scris că „iubirea înseamnă spațiul și timpul pe care inima le simte în sfârșit"[27]. Iar timpul petrecut departe de Tina i s-a părut nesfârșit lui Vasco. „Știm că nu mai avem nimic de nădăjduit, și totuși continuăm să așteptăm"[28], mai scria Proust. Și Vasco, în pensiunea lui din Veneția, aștepta. Este ceva reconfortant în a te conforma celor mai răsuflate clișee ale suferinței din dragoste, cum ar fi golirea a nenumărate sticle în timp ce asculți *La canzone dell'amore perduto*[29], probabil cea mai tristă melodie din lume, și apoi să golești sticla de parfum a Tinei, zi după zi, parfumând puțin cam mult locul, pe care, la somațiile proprietăresei, să ajungi să-l golești la rândul tău; într-o dimineață, Vasco s-a întors la Paris și mai întunecat decât la plecare, mai îndrăgostit de Tina ca niciodată, mai hotărât ca niciodată să o revadă; s-a postat la intrarea în parcul Monceau; în cele din urmă, ea va trece pe acolo.

Timp de trei zile, sute, mii de oameni de diferite vârste și sexe, bărbați și femei, tineri și bătrâni au defilat prin fața lui; recunoscuse chiar și câteva vedete, Claude Lelouch și Valérie Perrin, Fabrice Luchini[30] purtând beretă, declamând din La Fontaine în timp ce mergea cu un pas energic; dar nu Tina. Atunci Vasco s-a hotărât să nu o mai aștepte în fața intrării în parcul Monceau, ci jos, la casa ei, pe trotuarul de vizavi, rezemat de un gard, și ceasul rău dacă dădea peste Edgar, ceasul rău dacă, mai degrabă decât pe Tina, risca să-l întâlnească pe Edgar, dar în realitate nu existau riscuri, pentru că Edgar și Tina, am continuat. Dar judecătorul nu m-a lăsat să termin. Știa.

Pe strada ta când seara era stăpână.
Am aruncat din nou un ochi spre al tău geam,
Am sperat din nou că poate acum vedeam
Ochii tăi smarald, safirul de pe mână.

Mă vei vedea, îți vei spune: Așa am vrut,
Ce urma să fie va fi, stăpânul și
Cuceritorul meu, el așteaptă mereu
Acolo jos. Și spui Urcă, dă-mi un sărut.

Un tânăr cuplu la fereastră apare
– Surâsuri complice, ochi dulci sărutare –,
I-am văzut cum se apleacă în afară

– Mă-ntreb: cine sunt? dar înțeleg se pare…–
Să scoată afișul citit într-o seară,
Litere albe pe fond bleu: DE VÂNZARE.

---

26. Legea Carrez (1996) prevede menționarea suprafețelor exacte ale unei locuințe și ale anexelor dintr-un imobil aflat în coproprietate, în toate documentele de vânzare-cumpărare. Ea vizează protejarea cumpărătorului împotriva unui vânzător care supraestimează dimensiunile locuinței.

27. Marcel Proust, *În căutarea timpului pierdut. Prizoniera*, traducere de Irina Mavrodin, Univers, București, 1998, p. 337.

28. *Id.*, *La umbra fetelor în floare*, Univers, București, 1988, p. 157.

29. Piesă compusă în 1966 de Fabrizio De André, considerat unul dintre cei mai importanți și influenți cantautori italieni. (N. red.)

30. Celebrități ale vieții culturale franceze. Claude Lelouch (n. 1937), regizor, Valérie Perrin (n. 1967), scriitoare, Fabrice Luchini (n. 1951), actor de teatru și film.

17

Fusese vândută „pepita de neratat din fața parcului Monceau“.

Edgar și Tina se mutaseră din arondismentul al XVII-lea în arondismentul al IX-lea, în inima triunghiului format din stațiile de metrou Liège, Saint-Georges și Pigalle, populat în principal în anii ’90 de sex-shopuri și baruri cu animatoare, iar astăzi atât de bine gentrificat, încât un localnic îl redenumise în glumă „SoPi“ – un acronim pentru South Pigalle, pe care agenții imobiliari s-au grăbit să-l adopte: era cool și la modă, într-un cuvânt: newyorkez, asta putea atrage investitori străini, ar face să sară prețul pe metrul pătrat, ne burdușim buzunarele.

Tina mă făcuse să promit că nu îi voi dezvălui noua ei adresă lui Vasco și, în ciuda rugăminților lui Vasco, mi-am ținut promisiunea. S-a supărat pe mine, s-a înfuriat, mai bine de zece zile a făcut mutre, și poate că, mai degrabă decât ea, eu sunt destinatarul secret al poemului „Arca porumbelului“:

ARCA PORUMBELULUI
Blestem
asupra străbunicii
soției tatălui
celui care a făcut cea dintâi crestătura în scoarța trunchiului
arborelui uriaș de cauciuc din care a început extracția
latexului secretat care prelucrat a dat cauciucul
din care au fost făcute roțile uriașe ale
acelei betoniere cu care s-a făcut
ciment pentru trotuarul străzii
unde prima oară tatăl tău
a văzut-o pe mama ta

De ce acest titlu? Nu știu nimic despre asta. Ce știu este că Tina se mutase și că Vasco ar putea fi nevoit să se mute și el. Din cauza micului număr de circ de la Christie's, risca să-și piardă locul de muncă.

— Articolul L 321-14 din Codul comercial, aliniatul 2, am spus, îl cunoașteți?

— O clipă, a spus grefierul.

Și, după ce l-a găsit în Légifrance, a citit cu voce tare:

— „Bunul licitat nu poate fi livrat cumpărătorului decât atunci când societatea a perceput prețul sau când a primit întreaga garanție asupra plății prețului de către achizitor."

— Iată, am spus.

Deci, evident, casa de licitații – Christie's în acest caz – nu primise prețul revolverului. Dar ea considerase *suficiente* garanțiile oferite de Vasco: nu erau date de contul lui personal, ci de cel al BnF. Cei de la Christie's se gândiseră că Biblioteca Națională achiziționase lotul nr. 12.

Casele de licitații sunt obișnuite să-i vadă pe acolo pe curatorii BnF, care își pot exercita asupra bunurilor culturale un drept de preempțiune, în virtutea căruia aceasta îl înlocuiește pe cumpărător. Și, de altfel, i-am explicat eu judecătorului, biblioteca avea un buget anual de câteva sute de mii de euro pentru asta, și nu de puține ori un curator se prezenta, după lovitura de ciocan, să informeze cumpărătorul că, scuze, obiectul pe care credea că a pus mâna urma să intre în colecțiile Bibliotecii Naționale.

Dar mai trebuie spus că bibliotecarii nu ridică brațul decât *după* lovitura de ciocan, niciodată *înainte*. Niciodată, am repetat: asta ar duce la creșterea prețului. Iată de ce Christie's ar fi trebuit să aibă rezerve; iar când Vasco a ajuns la depozit, când s-a prezentat cu carnetul de curator și actul de identitate pentru a ridica revolverul, acesta nu ar fi trebuit să i se dea niciodată.

Și totuși i-a fost dat.

Învelit în folie cu bule, cu un borderou de adjudecare.

Mai lipsea să-i asigure și gloanțele împreună cu omagiile casei.

Vasco a găsit gloanțele pe un site de vânzări online: o cutie cu zece cartușe de secol nouăsprezece, calibru 7 mm, achiziționate cu șase euro. „Am dat șase gloanțe banale pe zece gloanțe fatale", a spus. „Asta da

afacere.“

Şi, într-o seară de decembrie, iată-ne, el şi cu mine, în Bois de Boulogne, la douăzeci de paşi de o cutie de Coca-Cola suspendată la un metru de pământ, legată cu o bucată de sfoară de ramura unui alun: Vasco a vrut să vadă ce are vechiul puşcoci în măruntaie – şi asta nu i-am spus judecătorului, nu trebuia el să ştie chiar totul.

Nu era necesar să ştie că îl ochisem cu arma pe Vasco în glumă sau că apăsasem pe trăgaci. Nu era necesar nici să ştie că, după ce încărcase revolverul, mă invitase să trag eu primul, nici că eu refuzasem, prefăcându-mă că îi dau prioritate, când de fapt mă temeam că îmi va exploda în mână: în cele din urmă, strigasem: „E ideea ta, revolverul tău, onoarea îţi aparţine!“ Aşa că trăsese şase focuri, de la douăzeci, apoi de la zece, apoi de la cinci paşi de ţintă, fără să o atingă vreodată: avea două mâini stângi, ţintea mereu cu o jumătate de metru prea sus; cutia de cola a rămas nemişcată. Şi apoi scosese cartuşele goale, reîncărcase butoiul, „ţine, încearcă“, îmi spusese. „Nu, mulţumesc, în nici un caz.“ „Bine, cum vrei tu“, şi a ucis cutia de foarte aproape.

— Şi, bineînţeles, am continuat, până la urmă, factura pentru revolver a ajuns la BnF.

Ce feţe or fi făcut? Patru sute treizeci şi patru de mii de gloanţe. Bani pe care, evident, au refuzat să îi plătească. Atunci Vasco, care tocmai aflase de asta, m-a învăţat termenul: *licitaţie nebună.* O ofertă făcută de o persoană care nu o poate onora. Bunul este apoi scos din nou la vânzare, iar cumpărătorul insolvent este obligat să plătească diferenţa dintre oferta sa şi noul preţ de licitaţie. Şi exact asta ar fi trebuit să se întâmple. Christie’s ar fi trebuit să-l pună să returneze revolverul, să-l scoată din nou la vânzare şi să pretindă diferenţa de preţ de la Vasco.

— Numai că, am spus, numai că această situaţie ar fi făcut prima pagină a ziarelor, iar Christie’s nu voia scandal, şi Vasco, părerea mea, nu era nemulţumit să fie proprietarul revolverului lui Verlaine – şi apoi ca să se apere, un pistol, chiar şi la mâna a doua, era întotdeauna mai bun decât un baston telescopic, chiar şi nou.

Aşa că iată ce s-a întâmplat: Christie’s a plătit preţul vânzătorului, după ce i-a dat lui Vasco douăsprezece luni să-şi ramburseze datoria, termen după

care îşi rezervau dreptul de a-l da în judecată. Şi asta nu era totul: în fiecare lună se adăuga o penalitate de întârziere de două mii de euro, datorată automat în ziua următoare expirării termenului. „Orice doriţi“, a admis Vasco, în mintea căruia alta era problema: risca să-şi piardă locul de muncă.

El putea foarte bine să pretindă că doar *a profitat de neglijenţa fraierilor de la Christie's* – linia lui de apărare, dezinvoltă, ca să nu spunem insolentă –, dar o făcuse cu bună ştiinţă, şi nu din greşeală. Şi apoi, prezentându-şi legitimaţia de curator la retragerea lotului, lăsase să se creadă că acţionează în numele BnF, nu în nume propriu, drept *pentru care subminase demnitatea colectivului căruia îi aparţinea* – cap de acuzare reţinut de Consiliul de disciplină, care l-a suspendat pe o perioadă de şase luni. „Nu-mi pasă“, mi-a spus Vasco, şi era adevărat că nu-i păsa: până la urmă nu-i mergea atât de rău – până la urmă nu-i chiar atât de rău să aibă jumătate de an sabatic pentru a epuiza infinitele rafinamente ale suferinţei din dragoste.

Şi cine spune suferinţă din dragoste spune şi derivate ale suferinţei. Spune mici strategii pentru a încerca să-ţi depăşeşti durerea. Vasco a avut mai multe, dintre care unul consta în formarea numărului Tinei, dar Tina, blocându-i numărul lui Vasco (dragostea în vremea smartphone-ului: o serie neîntreruptă de deblocări şi blocări), acesta nimerea direct peste căsuţa vocală, direct peste vocea de robot a mesageriei vocale, feminină, dar neutră – *Bună ziua, aţi accesat mesageria vocală a abonatului* –, urmată de vocea Tinei, care spunea pur şi simplu: *Tina*. Şi doar pentru asta, doar pentru a auzi chiar şi o jumătate de secundă sunetul vocii ei, aceste trei litere mici, acest *i*, acest *n* şi acest *a*, care explodau în toată splendoarea în spatele acestui *T* majuscul, de şase, şapte, opt ori pe zi, el forma acest număr ieşit din uz doar pentru el şi îi lăsa mesaje în gol, mesaje lungi îndrăgostite, aruncate cum se aruncă o sticlă în mare – deşi cu puţin noroc sticla în voia curenţilor ajunge pe malul celălalt, dar în acest caz nu existau curenţi, nici alt mal, era doar o mare staţionară şi nesfârşită, nici o şansă ca mesajele lui Vasco să ajungă la Tina. Deci toate acestea ar putea părea zadarnice, sau ridicole, dar nimic, mi-a spus Vasco, nimic, înţelegi, nu este vreodată zadarnic sau ridicol, şi chiar Sisif în timp ce îşi rostogolea piatra s-a menţinut în formă.

El nu era în formă. Nu mai ridica obloanele, nici măcar în miezul zilei.

Nu reuşea să doarmă, nici măcar în toiul nopţii. Sarcinile elementare – să te scoli, să te speli, să faci pipi – i se păreau obstacole de netrecut. Îşi comanda mâncare, dar abia dacă ciugulea câte ceva, zăcea în pat, mereu cu acelaşi tricou diform, mereu cu aceiaşi pantaloni scămoşaţi de trening. Avea părul gras, se scălda în sudoare, mirosea urât şi, mai rău decât atât, nu-i păsa că mirosea urât. Şi dacă întâmplător pleca de acasă, era ca să se plimbe prin cimitirul din Montmartre – „În prospecţiune“, spunea el. Dăduse întâmplător peste mormântul lui Stendhal, o stelă de marmură albă foarte simplă, împodobită cu un medalion de bronz, care îl reprezenta pe scriitor din profil. Îi citise epitaful: *Scrisse – Amò – Visse*. A scris, a iubit, a trăit. Şi nu foarte departe de acest mormânt, mi-a spus Vasco, mai era unul, pe care se putea citi: Robert L. (1923–2006), soţul Nicolei L., născută J. (1932–20). După cifra 20 a anilor două mii exista un blanc, un spaţiu liber care ar trebui completat în ziua în care Nicole L., născută J., ar fi murit. Era încă în viaţă Nicole, dar avea deja numele ei pe un mormânt, numele de căsătorie, şi de fată, şi data naşterii, şi primele două cifre ale celei ale morţii sale, gravate în marmură cu litere de aur, de parcă moartea era acolo, aşteptând-o. „De parcă“, mi-a spus Vasco, „a fi soţia lui Robert o definea în întregime, iar el, odată mort, ei nu îi mai rămânea decât să moară“. „Eu sunt Nicole“, mi-a spus Vasco. Subînţeles: aştept moartea. Dar lucrul bun în privinţa morţii, dacă ţi-o doreşti *cu adevărat*, este că nu trebuie să aştepţi niciodată mult timp: o armă, sau otravă, sau o frânghie, sau un brici, puţină bunăvoinţă, şi chestiunea este rezolvată.

18

Aseară știi în buzunarul meu aveam
~~O scrisoare timbrată~~ cu numele tău vezi bine
Un plic alb // // // //
Voi duce la cutia poștală-mi ziceam
~~Unde voi strecura versuri pentru tine~~
Catrenele iubirii noastre-n ruine

Apoi am urcat pe stradă și bulevard
Plec la mine acasă fac baie poate
Cu poza ta (unica goală fără fard)
~~Probabil că mă voi gândi~~
Voi gândi la lacrimile tale toate

Și văzând durerea care te inundă
Îmi voi lua inima în dinți și un brici
Voi închide ochii în noaptea profundă
Apa roșie-mi ia sufletul de aici

Și pentru acest poem, judecătorul nu a avut nevoie de subtext, nu a avut nevoie să îi dezvălui nu știu ce sens care i-ar fi putut scăpa lecturii.

Știa că Vasco fusese găsit în cadă, cu un brici, somnifere și poza Tinei; citise fișa de internare: „suferință psihică intensă, cu idei suicidare“; văzuse încheietura lui Vasco: cusută manual. Vasco pierduse ceva sânge, dar nu prea mult; făcuse asta la întâmplare, pe orizontală, fără râvnă excesivă și fără să atingă vreun pic vena mare; iar apoi somniferele făcându-și efectul, ajunsese să adoarmă și se trezise la Urgențe, unde un intern îl cârpise, cu ață, un ac și glume de student la medicină; și întrucât prezenta *un pericol pentru el însuși*, fusese internat la Sainte-Anne, la psihiatrie.

A ajuns acolo cu ambulanța, pe aleea Paul-Verlaine. Să știți că la Sainte-Anne – unde se tratau în general tulburările psihice, începând cu melancolia – numele celui mai melancolic dintre toți poeții fusese dat aleii principale. Aleea dădea spre strada Vincent-Van-Gogh, care până la urmă nu și-a tăiat decât urechea stângă înainte de a se împușca mai târziu în piept cu un revolver, și spre strada Gérard-de-Nerval, cu *soarele negru al Melancoliei*[31] spânzurat de un gard. Dar stați, asta nu este totul. Aleea dădea într-un mic parc drăguț: parcul Charles-Baudelaire. Perfect, autorul cărții *Spleen*. Nu mai lipsea decât o statuie a lui Cioran.

Despuiați suferința din dragoste de podoabele înșelătoare ale romantismului și iată ce rămâne: așezat pe marginea unui pat fixat în podea, într-o cameră fără clanță la ușă, un tip, care privește pe fereastra cu zăbrele, cu capul sprijinit în mână. Așa l-am găsit. Pantofii lui scâlciați se mișcau în gol, îi scoseseră șireturile. Nu părea că ar ajunge prea departe, dar nici colegul lui de cameră, un japonez, nu părea mai grozav. „Sindromul Paris“, mi-a spus Vasco. Și mi-a explicat că sunt vreo zece cazuri în fiecare an, în principal japonezi: dezacordul dintre realitate și viziunea idealizată pe care o aveau despre oraș – străzi curate, mustăcioși cu bască și baghetă sub braț, femei înalte și filiforme cocoțate pe tocuri de zece centimetri și îmbrăcate din cap până în picioare în Chanel – alături de oboseala datorată decalajului orar și călătoriei lungi cu avionul le provocau diverse tulburări unora dintre ei: vecinul lui Vasco își pierduse cunoștința la Châtelet, se trezise la Sainte-Anne și de atunci credea că este Napoleon.

Vasco era acolo de câteva zile. Cum psihiatrii îi dăduseră aviz favorabil pentru ieșirea din spital – cu condiția să fie supravegheat –, am plecat împreună. Japonezul și-a salutat soldații care ridicau asediul, și așa ne-am trezit pe terasa unei cafenele, el în fața unei ciocolate calde, și eu, cu o cafea. Și încă o dată am reluat filmul evenimentelor, de la început, de la întâlnirea lui cu Tina, până la briciul de pe pielea lui, și acolo, la abia douăzeci de minute după plecarea din Sainte-Anne, Vasco mi-a spus: „Știi, mi-am dat seama că povestea asta mergea prea departe atunci când am intrat într-un magazin de arme de foc.“

Și așa mi-a explicat că primise vești de la Tina, că *în sfârșit* îi scrisese o scrisoare foarte simplă, foarte sobră, în care spunea că făcuse *alegerea*

rațională, aceea de a rămâne cu *bărbatul vieții ei* – cu care, precizase ea, hotărâse să-și *construiască viața*. Ea spera că el va înțelege, i-a urat numai bine pe viitor, a încheiat cu o formulă politicoasă: *Toate cele bune*.

„Toate cele bune“, am repetat.

Să sfâșie cea mai rece inimă.

Și, în plus, era lipsită de inimă.

Era distantă, seacă, insensibilă. Asta nu era Tina.

Și totuși era chiar de la ea.

Buzele ei lacome, nesățioase, care rămăseseră de atâtea ori în extaz pe buzele lui, pe care de atâtea ori le devoraseră, de atâtea ori șoptiseră *dragostea mea*, buzele ei spuseseră aceste trei cuvinte: *Toate cele bune*.

Și mâna ei. Mâna ei, pe care o ținuse în mâna lui – „Să stăm mână în mână frunte pe frunte“ – degetele ei pe care le împletise cu ale lui, degetele ei ținuseră stiloul.

Stiloul cu care scrisese: *Toate cele bune*.

Citise „*Toate cele bune*“, și a știut că nu o va mai revedea. În legătură cu asta avea inima împăcată. Și sfâșiată. Acest „*Toate cele bune*“ l-a ucis. În adâncul sufletului era deja mort; nu trebuia decât să se ducă dracului cât mai repede posibil – înainte de miezul nopții.

Să moară, dar mai întâi, să o împovăreze cu vinovăția morții sale. Să răspundă la scrisoarea ei cu o scrisoare de adio. Și, pentru că nu avea o foaie albă, a luat ce avea la îndemână, un caiet de școală gol.

— Acesta, am spus, arătând spre caietul Clairefontaine.

Și fiindcă avea prea multe de spus și îi lipsea timpul, s-a gândit să-i scrie câteva versuri, două-trei catrene care să-i dezvăluie clar intențiile, un mâine-în-zori-la-vremea-când-se-luminează-câmpia-îmi-voi-deschide-venele – ceea ce și făcuse. A scris poezia pe care o avem în fața ochilor – prima variantă, ciorna aceasta, pe care apoi a trecut-o *pe curat*, pe o altă foaie pe care a desprins-o înainte de a o strecura într-un plic, pentru a scrie numele Tinei pe el, și de a pleca să o expedieze „prin bunăvoința producătorului piesei ei“. Și după aceea s-a dus acasă, a făcut o baie, a luat pastile și s-a jucat cu briciul pe piele. Și-ar fi putut trage un glonț în inimă, dar nu, i-a fost prea frică să nu rateze – asta a susținut după aceea, dar vreți părerea mea? Cred că, de fapt, i-a fost teamă că va reuși. Cred că, în

realitate, totul a fost doar o cacealma, o chemare, o ultimă somaţie adresată Tinei: prefăcându-se că renunţă definitiv la ea, el păstra, în adâncul lui, infima speranţă că ea se va întoarce.

Nu îl recunoşteam, aveam impresia că nu îl cunosc – dar chiar ne cunoaştem prietenii? Uneori nu ne mai înţelegem, înaintăm orbeşte, ne lovim de pereţi, până în ziua în care ajungem să ne spunem reciproc ce avem pe inimă, de parcă scăpărăm un chibrit în noapte: nu ca să vedem mai clar, ci pentru a evalua porţiunea de întuneric pe care o poartă fiecare în sine.

Câteva zile mai târziu, iată-ne deci la cafenea, unde încercam să-l consolez, şi nu strigând platitudinile obişnuite, nu, străduindu-mă să fiu sincer cu el, spunându-i că nu ajunsese la capătul suferinţelor, că va continua să se gândească la Tina, că va trebui să înveţe să se desprindă de ea, că o va avea în minte încă multă vreme, în prim-plan la început, dar că va fi surghiunită, încet-încet, de-a lungul lunilor, în adâncurile conştiinţei sale, ca un *screensaver* căruia i-ar acorda din ce în ce mai puţină atenţie. Dorinţa avea să devină o amintire, gândul la Tina îi va mai trece prin minte, un gând fugitiv, imprecis şi care va dispărea în curând şi, aşa cum într-o dimineaţă de sfârşit de iarnă vine primăvara, se va întâmpla ceva nebunesc: el va înceta să o mai iubească.

Pentru el, evident, în momentul acela era un discurs imposibil de suportat. Se gândea, spunea el, la fraza lui Verlaine când a aflat de moartea lui Rimbaud. Şi mi-a citat celebrele versuri ale lui El Baresed, poetul libanez:

Când părul ei va fi precum cenuşa
Şi mai târziu când toată cenuşă va fi
Eu o voi iubi

fiindcă ea era în el, făcea parte din el, „ea este în mine“, repeta Vasco: „Ea este partea ireductibilă din mine.“

„Păi tocmai fiindcă este în tine, bătrâne, fă ceva în privinţa asta, scrie povestea voastră“, i-am spus lui Vasco. Dar el se gândea la ce bun: asta nu ar fi făcut-o să se întoarcă; iar când am mers la el acasă să luăm nişte lucruri, „nu, chiar aşa“, mi-a zis din nou, „la ce bun“; şi totuşi, a strecurat

caietul Clairefontaine în valiză. În primele trei zile, nu a făcut nimic; ideea de sinucidere, în adâncul lui, continua să-l mistuie. Își petrecea tot timpul întins pe canapeaua mea, uitându-se în tavan – chiar și o natură eminamente contemplativă ajunge să se sature de asta. Așa că în a patra zi a început să scrie ceea ce avea pe inimă, sau *în* inimă; iar ceea ce avea în inimă punea în versuri. Rime și ritm, iată ce avea să-l salveze.

Nu îmi vorbea despre asta, nu îmi arăta nimic, dar, cum dormea la mine, i-am găsit ciornele la coșul de gunoi, rupte în bucăți sau ghemotoace, iar pe măsură ce se adunau ciornele îl vedeam cum prinde viață. Au trecut zece zile; s-a întors la el acasă; a continuat să scrie. A continuat așa încă opt zile, era puțin mai bine, chiar găsise o modalitate de a-și șterge o parte din datorii, de a rambursa parțial cele patru sute treizeci și patru de mii de gloanțe pentru revolverul lui Verlaine.

Își amintise de directorul hotelului Arthur Rimbaud, de bătălia lor de la Christie's. „Dacă într-o zi doriți să vă despărțiți de pistol", îi spusese directorul hotelului, „știți unde mă găsiți". Așa că Vasco a sunat la hotel, a cerut să vorbească cu directorul și, fără să intre în detalii, i-a explicat că uite, are nevoie de bani, de mulți bani, că trebuie să-i găsească repede, foarte repede, că de aceea este nevoit să renunțe din păcate la revolver, propunerea lui rămăsese în picioare? „Mai mult ca niciodată", a răspuns directorul hotelului, iar la finalul unei negocieri, care nu durase decât vreo douăzeci de secunde, s-au pus de acord asupra a trei sute cincizeci de mii de euro – prețul la care directorul făcuse ultima sa ofertă. A scăpat de taxele de licitație, încă suportate de Vasco, optzeci și cinci de mii de euro, la care ar trebui să adăugăm penalitățile de întârziere, vreo sută de mii de gloanțe în total și tot ce ar trebui să ramburseze.

Dar, înainte de a încheia tranzacția, directorul a vrut să vadă revolverul. Nimic mai firesc, se gândise Vasco, vineri vă convine? Dar vineri nu îi convenea directorului: inaugura în acea zi un nou hotel, al șaselea, hotelul Pierre Michon[32], în Châtelus-le-Marcheix din Creuse, un colț cu siguranță cam izolat, recunoscuse el, „dar am putea conta pe michonieni pentru a crește gradul de ocupare. Luni, la ora trei, în hol?". „Luni e perfect", se bucurase Vasco, dar înainte de luni era sâmbătă, iar sâmbătă era ziua nunții.

31. Vers din poemul „*El Desdichado*“ de Gérard de Nerval.

32. Scriitorul Pierre Michon (n. 1945), născut la Châtelus-le-Marcheix, nu este ales întâmplător. În anul 1991, la centenarul lui Rimbaud, a publicat volumul *Rimbaud fils*.

19

Ziua nunții în Beaumont-de-Pertuis, în masivul Luberon.

Dacă aș fi un romancier din secolul al XIX-lea, dacă aș fi, să zicem, Stendhal, aș începe prin a descrie departamentul Vaucluse, specialitățile sale gastronomice, obiectivele sale culturale și clima. Atunci aș alege un sat, Beaumont-de-Pertuis, de exemplu. Aș evoca fântâna acoperită cu mușchi, capela romanică, străzile abrupte. Aș face lungi divagații asupra localnicilor, apoi aș alege o familie stabilită aici de mult timp și i-aș creiona portretul. Soții Barzac, de exemplu.

Aș vorbi mai întâi despre Jean-Louis, bunicul, care a fost deputat multă vreme. Aș spune cum, aproape pe nimic, dobândise cea mai frumoasă proprietate din sat – din departament, spuneau unii –, o imensă cetățuie de piatră care nu era altceva decât un morman de ruine, și cu câtă abilitate s-a folosit de relațiile sale pentru a fi catalogată drept monument istoric. Și apoi aș povesti cum a fost restaurată din fonduri publice, cum, pe cheltuiala contribuabilului, a fost readusă la strălucirea de odinioară – aș descrie cele zece dormitoare, cele șase băi, bucătăria provensală și cele două saloane pentru recepții, și, bineînțeles, terasa.

Aș zăbovi acolo, pe această terasă, și m-aș opri asupra invitaților care s-au adunat acolo, cu o cupă de șampanie în mână.

Ah, dacă aș fi fost Stendhal! Aș fi putut scrie despre asta după pofta inimii, la fel ca el la începutul lui *Roșu și negru*, care ne copleșește cu pagini după pagini despre orășelul Verrières, despre fabrica de stămburi colorate care l-a îmbogățit, despre domnul de Rênal, primarul ei cu părul grizonant, despre casa lui, despre grădinile lui, despre zidul de susținere pe care-l ridicase, despre tirania opiniei în micile orașe ale Franței etc., înainte de a ni-l prezenta în sfârșit, după patru capitole, pe Julien Sorel.

Dar eu nu sunt Stendhal. Nu fac realism. Aș spune chiar că realismul mă

plictisește – așa cum mă plictisesc și nunțile.

— Nunțile mă plictisesc, am spus.

Nu mi-a plăcut niciodată să învârt șervetul într-o atmosferă de chermeză, cât despre strigătul de dimineață din toți rărunchii pe *Les lacs du Connemara*[33], cu cravata legată în jurul frunții, nu, mulțumesc.

Și apoi nunțile mă trimit înapoi la propria nuntă. Și asta nu i-am spus judecătorului, nu i-am spus că și eu fusesem căsătorit. A fost la biserica Santa Maria dei Miracoli din Veneția. Obținerea autorizației de căsătorie acolo nu a fost o treabă ușoară: pentru asta a fost necesar să fie făcute diverse demersuri administrative, printre care scrierea unei *scrisori de angajament*. În a mea, scrisesem că nu eram sigur că eu cred în Dumnezeu, că nu eram sigur nici că nu cred în El, dar că sunt gata să mă rog ca El să existe. În schimb, era un lucru în care credeam cu fermitate: femeia cu care urma să mă căsătoresc, aveam convingerea că ea era, dacă asta măcar ar exista, *femeia vieții mele*. De aceea am vrut să dau iubirii noastre caracterul solemn și sacru al unei nunți la biserică. În ziua aceea, soția mea a ajuns la altar, cu o coroniță de flori în păr, pe *Ave Maria* a lui Schubert. Martorii mei au sosit cu întârziere, unul înțelesese greșit ora, celălalt pierduse avionul. Mai târziu, la masă, pe mica insulă San Servolo, pe *Sarà perchè ti amo*[34] și sub uralele oaspeților, eu și soția mea ne-am făcut intrarea în sală. Și mai târziu, în Piazza San Marco de acum pustie, la miezul nopții, am dansat un vals. Tocurile o chinuiau, și pe mine, pantofii noi. Ne-am întors la hotel desculți, cu încălțările în mână. Nu e nevoie de cuvinte ornamentale pentru a exprima simplitatea dragostei: a fost poate cea mai fericită zi din viața mea.

Și s-ar putea, în momentul în care eram în biroul judecătorului, să fi distrus povestea noastră. Povestea lungă pe care ar trebui să o spun. Ar trebui să vorbesc despre convingerea, convingerea intimă pe care am avut-o: vom avea copii, vom îmbătrâni împreună, cenușa mea va fi într-o zi amestecată cu a ei și aruncată în vânt din lagună, la Veneția. Planificați-vă viața, și viața vă va dejuca toate planurile. Și de când ea nu mai era aici, parcă mi-aș fi amputat o parte din mine – cea mai bună –, da, amputat de când plecase cu câteva zile înainte de a doua aniversare a căsătoriei noastre – cu câteva zile înainte de cea a Tinei.

Aşadar, eram la Beaumont-de-Pertuis, la familia Barzac, şi în timp ce aşteptam începutul ceremoniei mă plimbam printre măslini şi chiparoşi, singur şi fără să caut compania cuiva: eram morocănos, abia de cunoşteam pe vreunul dintre prietenii Tinei, iar printre cei ai lui Edgar, îl cunoscusem doar pe Adrien. Colegul lui. Scarabeul. Până la urmă, îi citisem manuscrisul: proza lui era desuetă, academică, prăfuită, nu se putea citi decât cu pământuful de praf în mână; era şcolărească, scrisă cu străduania unui copil care colorează concentrat, cu vârful limbii scos, atent să nu depăşească niciodată conturul; erai tentat să-i oferi recompense, ca în cursul primar. Şi apoi, totul era lipsit de inimă, or bunul romancier trebuie să aibă o inimă duioasă şi un ochi dur faţă de personajele sale; Adrien avea inima uscată şi le făcea ochi dulci. Îl sfătuisem, punând la bătaie un întreg tezaur de delicateţe, să aştepte câţiva ani, să muncească, apoi să revină cu un alt roman; fusese supărat pe mine pentru sinceritatea mea şi se încăpăţâna să-mi poarte ranchiună. La sosire, îl văzusem; s-a prefăcut că nu mă vede.

Cum cerul se acoperise de nori, m-am întors la vestiar să-mi iau eşarfa. Şi, în timp ce treceam prin sala de recepţie, am profitat de ocazie pentru a arunca o privire la aşezarea meselor.

Douăzeci şi cinci de mese de câte zece tacâmuri.

Tina, o cunosc, ar fi preferat să se căsătorească în grabă, fără nimeni, săltând din stradă doi neica-nimeni pentru a şi-i face martori, şi când colo, pe lângă rudele şi prietenii apropiaţi, fuseseră invitaţi şi prietenii părinţilor mirilor, mătuşi pe care nu le mai văzuseră de ani de zile, veri îndepărtaţi, toţi, cu mic cu mare, două sute cincizeci de invitaţi, şi eu fusesem aşezat lângă Margaux, o verişoară a Tinei pe care o întâlnisem într-o zi: era cu Tina, pe stradă, şi ajunseserăm toţi trei să bem o cafea.

— O imbecilă, am spus.

O măgăriţă ignorantă.

Dar de o ignoranţă crasă.

Gură mare cu buze pline, pometi proeminenţi, un zâmbet naiv permanent pe figură, care îi dădea un aer cam de *idiotul satului*, şi sâni de spălătoreasă. Acesta a fost primul lucru la care m-am gândit când am văzut-o: această fată, mi-am zis, are sâni de spălătoreasă, şi îmi amintesc că mi-am imaginat-o ghemuită pe marginea unui pârâu, frecând rufele cu cenuşă de lemn, apoi

bătându-le cu picioarele goale, am văzut-o cu coşul de rufe pe umăr, cu sânii ei frumoşi şi rotunzi legănându-se în corset, şi mi-aş fi putut continua reveria erotico-istorică multă vreme, dacă Margaux nu ar fi început să vorbească – ceea ce ne duce la al doilea lucru la care m-am gândit: „Doamne, cât este de proastă!“ Era înzestrată cu o prostie absolută, aşa cum alţii sunt cu o ureche muzicală absolută. Conversaţia ei era găunoasă, insipidă; şi apoi era de o jovialitate, de o seninătate deprimante: totul, tot timpul, era *genial*, sau *bestial*, sau *fabulos*.

— O imbecilă, am repetat. Convocaţi-o aici, am spus, şi trageţi singur concluziile.

Pe fiecare masă se afla un meniu, unul copios, cum sunt întotdeauna meniurile la nunţi: *millefeuille* din *foie gras* şi turtă dulce, *sublime* de prepeliţă în vin alb, rizoto cu ciuperci de pădure, o sarabandă de deserturi, cafele, vinuri, şampanie – toate acestea pentru cine? Pentru două sute cincizeci de oaspeţi care nici nu au avut timp să se aşeze la masa lor. Am înlocuit cartonaşul cu numele lui Margaux cu cel al vecinei ei, mi-am luat eşarfa din vestiar şi am ieşit în parc; ceremonia era pe cale să înceapă.

Pentru că, până la urmă, Tina nu şi-a mai dorit o ceremonie religioasă, nu a mai vrut să se căsătorească în biserică, şi cum Edgar se conforma de bunăvoie dorinţelor Tinei (asta fusese, precizez, înainte de a descoperi relaţia ei adulteră), nu a insistat. Mai era nevoie să-i servească pastila mamei lui: „Această târfă mă va ucide“, a spus mama lui Edgar, referindu-se la nora ei. Edgar se certase cu ea, chiar ameninţase că va anula nunta, aşa că zece zile mai târziu, de voie, de nevoie, mama lui şi-a cerut scuze: era de acord, dacă aşa voiau ei, vom organiza o ceremonie laică în parcul care înconjura cetăţuia. Ea va face totuşi o slujbă religioasă pentru mântuirea sufletelor lor.

---

33. Cântecul compus de Michel Sardou în 1981, inspirat de filmul *Omul liniştit* (1952) regizat de John Ford, evocă o căsnicie irlandeză, lăsând pe fundal conflictul dintre protestanţi şi catolici. Piesa se cântă la nunţi în timp ce mesenii învârtesc şervetele deasupra capului.

34. Piesă a trupei Ricchi e Poveri.

20

— Este inutil să vă descriu locurile, aţi văzut fotografiile.

Judecătorul văzuse fotografiile – pe cele făcute de jandarmi. Cetăţuia, terasa, rândurile de scaune dintre rândurile de măslini, şi apoi arcada desigur – ce mai rămăsese din arcadă. Un arc semicircular, susţinut de două halebarde, cu o parte din cozi înfipte în iarbă şi împodobite cu poemele preferate ale Tinei. Toată lumea era acolo, în primele rânduri părinţii, bunicii, martorii, surorile lui Edgar şi mama Tinei, iar acolo, în spate, toţi ceilalţi, personalul, prietenii, unchii, şi mătuşile, şi verii, eu. Eu, lângă un văr. Vărul, cam indolent, pantofii nelustruiţi, pantalonii şifonaţi, cămaşa ieşită din pantaloni, necălcată, iar la gât, cravata, puţin prea lungă, legată neglijent – nu era un văr de-ai lui Edgar, ci vărul Tinei (foarte chic, verii lui Edgar, costumele stăteau perfect pe ei, încât ai fi zis că toată viaţa nu au făcut altceva decât să poarte costum şi că au scos primele scâncete din cauza unui nod de cravată care i-a strâns puţin prea tare).

Nu o mai aşteptam decât pe Tina.

Edgar, de asemenea, nu o aştepta decât pe Tina. Sub arcadă, între halebarde, cu mâinile încrucişate la spate, cu jobenul, lavaliera şi fracul, care nu îi veneau bine, chiar deloc. Ciao, *sprezzatura*. Părea că îl strânge de-a binelea, de parcă ar fi luat o măsură mai mică; şi apoi arăta neliniştit, îngrijorat, aşa cum este normal să fie în ziua nunţii tale –, dar era mult prea îngrijorat, este de înţeles: ceremonia ar fi trebuit să înceapă deja de zece minute şi nici urmă de Tina.

„Pe zece gloanţe că nu vine.“

Vărul a spus asta. „Pe zece gloanţe că nu vine“, a zis. Apoi ridicând capul: „Ce timp mizerabil.“

Pentru că acum cerul era greu, cenuşiu, şi nu un cenuşiu plin de nuanţe, de contrastante, de diverse variaţii de intensitate, nu un cenuşiu care îşi

etalează toate griurile, ci un cenușiu neutru, tern, uniform, fără nici o dominantă – un clasic cenușiu mohorât de noiembrie, la mijlocul lunii iunie.

„Douăzeci“, am spus.

El spusese asta pe un ton de glumă; eu, nu. Dar eram cu un pas înaintea lui, un avantaj indiscutabil. Știam ce el nu știa – ceea ce nimeni, aproape nimeni de aici nu știa: că nu lipsise mult ca această nuntă să nu mai aibă loc niciodată.

Oare Tina se răzgândise? Hotărâse ea, oare, în ultimul moment, în cel mai *rău* moment, să-l părăsească pe Edgar pentru Vasco? Era la telefon cu el? Plecase deja? Fugise oare pe o ușă secretă? Gălăgia veselă a făcut loc, din minut în minut, unei stânjeneli generale, se simțea tensiunea în creștere, râsete nervoase, au început să se audă tușituri înăbușite, ceva impalpabil, apăsător îngreuna atmosfera, dar și puțin exaltant și, mai puțin pentru mine, care mă gândeam: ia uite, o scenă de roman. Și, ca într-un roman polifonic, fiecare avea micul său comentariu, fiecare întrebându-se ce face Tina, unii intuind cauzele absenței ei, alții evaluând consecințele, și unii, și alții cu voce joasă, preocupați că, dacă mireasa nu venea, ar mai trebui oare să mâncăm?

Pe toate buzele se citea un singur cuvânt: mireasa. Se spunea că e singură, închisă într-o cameră. Tatăl ei și domnișoarele de onoare au încercat să vorbească cu ea prin ușă. Ușa, încuiată. Nu erau deloc senine domnișoarele de onoare. Ceva nu era în regulă, și totuși voiau să fie optimiste: fără neliniști, o ușoară întârziere, să ne calmăm, mireasa urma să vină. Dar mireasa nu venea, și asta nu-i liniștise pe mulți, pe nimeni de fapt, și mai ales pe Edgar, bietul Edgar, care se chircea sub frac pe minut ce trecea. Stătea acolo, sub cerul întunecat, nemișcat și tăcea chitic, uluit, de parcă și-ar fi pariat averea la ruletă, toată averea pe roșu, iar bila tocmai căzuse pe negru.

„Patruzeci“, a spus vărul, care de acum specula *pe bune* pe seama dispariției Tinei.

Și de altfel acum părea plauzibil că ea nu va veni și că îl va lăsa baltă pe bietul Edgar, căruia prietenii lui îi zâmbeau compătimitor, doar pentru a-l asigura de sprijinul lor, nu-ți face griji, bătrâne, suntem aici, și singur sub arcada lui le zâmbea înapoi, dar cu un zâmbet ezitant, zâmbetul contrariat al

tipului căruia tocmai i se întâmplă ceva, şi care totuşi nu vrea să creadă, nu, nu i se poate întâmpla, nu lui, nu în ziua aceea, nu în faţa tuturor, şi cine refuză să creadă nu poate decât să aştepte, încă o clipă, domnule călău. Mi s-a strâns inima.

Au mai trecut două minute şi aţi putea să-mi spuneţi ce sunt două minute, nimic, abia timp suficient pentru a recita „Podul Mirabeau“ de la început până la sfârşit, dar la aceste două minute mai trebuia să adăugaţi cele cincisprezece minute deja trecute, şaptesprezece minute în total de când Tina ar fi trebuit să fie acolo şi ceremonia să fi început. Şi apoi, timpul nu are nimic obiectiv în el: timpul este ca temperatura, este o dată subiectivă, specifică persoanei care o percepe şi, aşa cum distingem temperatura reală de temperatura resimţită, ar trebui să distingem şi timpul real de cel resimţit, şi fiecare minut care pe ceasurile noastre avea şaizeci de secunde trebuie să fi părut pentru Edgar un secol, or să aştepţi şaptesprezece secole femeia cu care urmează să te căsătoreşti, în faţa întregii tale familii adunate la un loc, a bunicilor, a părinţilor care se uită la tine şi se întreabă ce face, va veni? nu va veni?, în faţa prietenilor tăi care nu mai cred asta, şaptesprezece secole să aştepţi cu joben şi în frac sub o arcadă este mult timp.

Nu mult: interminabil.

Clătinându-se sub greutatea umilinţei care se profila, Edgar, cu o voce sugrumată, a mulţumit mai întâi familiei şi prietenilor că se află acolo şi că au răspuns împreună *invitaţiei iubirii*. Şi atunci Edgar a improvizat un discurs. El ne-a vorbit despre iubire. Despre iubirea pe care o simţea pentru Tina. Şi-a amintit întâlnirea lor de pe Quai des Grands-Augustins, când ea era vânzătoare de cărţi, apoi a evocat povestea lor, viaţa lor în doi şi apoi în patru, cu Arthur şi Paul, lumina ochilor lor; vocea lui a căpătat încredere, era dintr-odată mai sigură, mai serioasă şi mai profundă şi s-a arătat inspirat, emoţionant, chiar şi atunci când îşi amintea despre vacanţele lor în familie, străbătute doar de bucurii simple, despre plăcerile modeste care alcătuiesc ţesătura unei vieţi.

Şi apoi s-a lansat într-un panegiric al Tinei. I-a lăudat curajul, generozitatea, umorul, frumuseţea ei, „insolenta frumuseţe a Tinei“, a spus Edgar, „mi-ar fi plăcut să ştiu să scriu“, a continuat el, „şi să compun o odă,

un madrigal, o elegie pentru a cânta frumuseţea soţiei mele“; şi ar fi fost necesar să fie notate fiecare dintre cuvintele lui, fiecare dintre propoziţiile sale, pentru că fiecare cuvânt exprima ideea justă, fiecare propoziţie îşi atingea ţinta; dar acele cuvinte s-au pierdut şi s-au pierdut acele propoziţii care meritau un grefier.

— Unde eraţi? Ce făceaţi? am spus arătând spre grefier, cu un deget acuzator.

Şi acest tip pe care l-am considerat întotdeauna o persoană amabilă şi politicoasă, dar fără mare anvergură, arătos şi cumsecade, însă nu cu multă doxă, cum se spune, tipul ăsta pe care Tina l-a făcut să îndure cea mai cumplită umilinţă, ne mărturiseşte, *in absentia*, toată dragostea pe care o avea pentru Tina, pentru că ea era, spunea el, yin-ul şi yang-ul lui, cerul şi pământul lui, cheia de boltă, alfa şi omega vieţii lui, şi toată viaţa a vrut să o preţuiască, să îi satisfacă orice dorinţă, chiar ieri, ne-a mărturisit, îi dăruise o broşă cu efigia lui Verlaine şi a lui Rimbaud, iar ea zâmbise, şi plânsese, şi îi promisese că o va purta azi, pe rochia ei, spunea asta Edgar, cu tremur în voce acum, pentru că ea nu venea, era terminat, poate nici măcar nu o va mai vedea vreodată, iar eu am simţit pentru el o imensă compasiune, o infinită tandreţe, şi cum ochii i s-au umplut de lacrimi, a privit cerul mai înnorat ca niciodată şi, „aşa cum spunea Verlaine“, a continuat Edgar, dar nici un sunet nu i-a ieşit din gură: a căutat zadarnic în memorie un vers din Verlaine. Dar nu, nimic. Blanc. Nu îi venea. În mod sigur. Şi totuşi a reuşit să găsească unul din Baudelaire – pe care şi-a luat libertatea de a i-l atribui lui Verlaine: „Şi, aşa cum spunea Verlaine“, a reluat Edgar arătând cerul care se umplea de nori, „aşa cum spunea Verlaine, iubesc norii… norii care trec… acolo… minunaţii nori“[35] – dar nimeni nu se mai uita la cer sau la nori şi nici măcar la Edgar: Tina apăruse la capătul aleii, la braţul tatălui ei. Nu mai avea păr.

Purta o rochie de mătase albă, ajurată; pe piept, în dreptul inimii, broşa oferită de Edgar; ţinea în mână un buchet magnific de bujori, şi pe cap o coroniţă de flori proaspete; dar nu mai avea păr. Îşi tăiase părul, găsise o foarfecă într-un sertar din bucătărie, se încuiase în dormitor şi, în faţa oglinzii, îşi examinase părul lung şi roşu din care apucase o şuviţă şi, clac, o tăiase cu un gest furios, de zece ori, de douăzeci de ori l-a repetat, părul

cădea din belşug, în mănunchiuri neuniforme pe podeaua camerei, era peste tot în jur, împrăştiat la picioarele ei, iar când domnişoarele ei de onoare ajutate de tatăl ei şi un băiat de la bucătărie au reuşit să spargă uşa, aşa au găsit-o, au găsit-o pe Tina în rochie de mireasă, pe Tina, cu foarfeca în mână, stând în mijlocul camerei pe un scaun de paie galben: nu mai avea păr.

De fapt, mai avea câteva smocuri împrăştiate pe care nu avusese timp să le îndepărteze, nu avusese timp să se tundă la zero şi, după ce surpriza a trecut, şi strigătele de emoţie şi întrebările înnebunite ale martorilor au încetat, tatăl Tinei a plecat din camera matrimonială şi s-a dus la el, de unde s-a întors cu o maşină de tuns electrică şi i-a reglat grătarul la şase milimetri. Apoi, cu meticulozitate, a început să radă părul ce mai rămăsese pe capul fiicei sale, începând de la ceafă, urcând către vârful craniului, repetând operaţia în sens invers, scuturând maşina de tuns în mod regulat pentru a elibera grătarul de firele care se înfigeau în lamele, cizelând în sfârşit conturul urechilor înainte de a înmuia în apă caldă un prosop pe care l-a trecut peste craniul Tinei, craniul neted şi gol al fiicei sale, pe care a depus un sărut, în acelaşi timp cu o coroniţă de flori proaspete.

Şi acum erau aici, tată şi fiică, înaintând braţ la braţ până la arcada cu foi de hârtie, croindu-şi drum printre invitaţii suspicioşi, invitaţii care se întrebau ce făcuse ea cu părul şi care vedeau în asta al „n“-ulea capriciu al unei nebune, „complet ţicnită, Tina“, la asta trebuie să se fi gândit invitaţii, reflecta ea când trecea prin faţa lor, dar puteau să gândească ce vor, puteau foarte bine să creadă că e bună de dus la balamuc, că până la urmă nu-i pasă – cei care o cunoşteau ar înţelege, iar eu, eu am înţeles că nu a fost un moft, nu a fost un capriciu, a fost un gest cathartic şi radical, eliberator: tăindu-şi părul, Tina tăiase coarnele cerbului.

Ea mergea încet, maiestuoasă, liniştită, cu ochii ei mari, verzi sclipind cu toată strălucirea lor, mergea către Edgar, care avusese răbdare atâta vreme, mergea şi îi zâmbea cu toţi dinţii *bărbatului vieţii ei*, mergea către cel care acolo se întreba şi el ce făcuse cu părul ei şi căruia totuşi nu îi păsa, pentru că o iubea, o iubea aşa cum era, o iubea pentru extravaganţele ei, în ciuda exceselor ei o iubea, o iubea şi o aşteptase, cu jobenul pe cap şi în frac, până când ea a ajuns în faţa lui, apoi, ei în faţa noastră, mână în mână. Zâmbeau.

„Iată-ne *în sfârșit* reuniți“, a spus oficiantul, înainte de a adăuga cu un râs îndrăzneț: „*Situația atârna de un fir de păr*“. Și am râs și noi, iar apoi ceremonia a decurs fără complicații, cel puțin până la schimbul de verighete cu concursul gemenilor: Edgar l-a ajutat pe Arthur să pună inelul pe degetul mamei sale, Tina, pe Paul să-l pună pe cel al tatălui său, și în momentul în care, declarați cum se cuvine, soț și soție, urmau să se sărute, în momentul în care urma să aplaud, când urma să aplaudăm cu toții – ei, lovindu-și energic palmele, cu veselie, cu febrilitate, iar eu abia atingându-le, cu vârfurile degetelor, fără tragere de inimă, încercând să fac cât mai puțin zgomot –, chiar în acel moment, s-a auzit răgetul unui măgar.

Nu era Margaux.

Era un măgar, unul adevărat.

Care făcea i-ha-i-ha, i-ha-i-ha, am făcut eu imitând răgetul măgarului.

Măgarul păștea la capătul aleii, între rândurile de scaune; iar pe măgar era un tip într-un costum de in bej, cu o bucată de carton în mână.

Invitația la nuntă. Înainte să mă întreb ce face Vasco pe un măgar, m-am gândit: invitația. Când vizitase apartamentul, asta văzuse în cutia de biscuiți deloc micuță de pe micul dulap din hol: invitația la nuntă, și o furase. Așa a aflat unde va avea loc ceremonia (ceea ce evident nu i-am spus judecătorului).

Vasco, i-am spus, dorise să facă un gest de pomină: să o răpească pe Tina în ziua nunții. Un act nebunesc, disperat, al dracu’ de romantic și demențial de romanesc, sau complet stupid – opiniile despre asta sunt destul de divergente.

Se gândise mai întâi să o răpească pe o motocicletă, dar nu condusese niciodată una, nu avea permis, nu putea să închirieze o motocicletă. Apoi, se gândise să o răpească din fuga calului, dar nu călărise niciodată, nu era călăreț și, în plus, nu e atât de ușor de călărit, un cal este impetuos și nu este deloc docil. Erau câteva trasee drăguțe în zonă și pentru treizeci și opt de euro jumătate de zi puteai să închiriezi un măgar castrat.

Un măgar castrat, am repetat. Un măgar castrat, Vasco mi-a spus că l-a luat de pe internet, unde au fost suficiente câteva clicuri pentru a rezerva animalul. Vasco pusese ochii pe Modestin, șaptesprezece ani, un metru jumătate la greabăn, privire cam tristă, urechi mari și părul roșcat. Deci,

bineînțeles, nu avea nici eleganța rasată, nici noblețea unui cal, dar la urma urmei era blând și calm, nu exista riscul să pornească în triplu galop, și la asta m-am gândit imediat, am mințit, când l-am văzut pe Vasco cocoțat pe un măgar: nu există riscul să fugă în triplu galop.

Măgarul era acolo, nemișcat la capătul potecii; Vasco i-a dat o mică palmă pe crupă, și Modestin s-a pus în mișcare, ușurel, cu un ritm egal și nonșalant, a străbătut o parte din alee în aplauzele oaspeților (cu siguranță *făcea parte din spectacol*), trecând prin fața mea, eu, egal cu mine însumi, hotărât, pasiv, poate fatalist, pentru că până la urmă aș fi putut schimba cursul evenimentelor, să mă pun de exemplu în mijlocul aleii, să-l trezesc la realitate pe Vasco și să plec cu el, dar nu. Ca și cum n-ar fi fost nimic de făcut, n-am făcut nimic, am rămas acolo, un spectator slăbit, neajutorat, privindu-l cum înaintează pe alee, apoi s-a oprit în loc pe măgarul lui la vreo cincisprezece metri de arcadă, la două rânduri de locul unde mă aflam foarte aproape de Margaux, care a găsit acest eveniment neașteptat *absolut genial*. Atât de genial, am spus, că ar fi fost păcat, și-a spus Margaux, să nu i se păstreze amintirea.

---

35. Charles Baudelaire, *Mici poeme în proză*, I, ed. cit., p. 9.

21

Și apoi, la invitația judecătorului, m-am trezit lângă el, în fața unei plaje cu nisip fin, a unui palmier, a unei mări turcoaz – imaginea de pe ecranul lui de computer. În colțul din dreapta jos făcuse clic pe un folder, folderul „Barzac“, apoi pe un videoclip, cel al lui Margaux, iar acum aveam în față chipul neîncrezător și perplex lui Edgar.

Se vedea așadar Edgar în prim-plan, nemișcat și mut, amorțit, atins parcă de pierderea temporară a cunoștinței, arătând cu degetul spre ceva sau spre cineva care nu apărea pe ecran, dar despre care judecătorul și cu mine știam – judecătorul căruia îi spusesem și eu, care îl văzusem cu ochii mei – că era un măgar.

Deci, în afara ecranului, Vasco i-a întins mâna Tinei, și ea nemișcată, fără îndoială ezitantă, Tina care, am aflat mai târziu, se întreba ce face Vasco acolo și dacă trebuia să i se alăture, să-și abandoneze soțul, copiii, pe cei două sute cincizeci de invitați pentru o destinație necunoscută, către care ar merge pe spinarea unui măgar.

Zoom înapoi. Puteam vedea acum, în prim-plan, pălăria unei tinere, o pălărie cochetă și câmpenească, din paie și rafie, care acoperea capul vecinei lui Margaux, iar pe fundal, dar neclar, Margaux nu avusese, în focul acțiunii, prezența de spirit să regleze imaginea, îl puteam vedea așadar pe Edgar ieșind dintr-odată din toropeală, smulgând una dintre halebarde, făcând să se prăbușească întreaga arcadă, și repezindu-se asupra lui Vasco cu elanul și cu vivacitatea unui regiment de ulani.

Traveling lateral. În care Edgar putea fi văzut în primii metri ai unei curse frenetice, cozile fracului său ridicându-se ca numărul de pe spate al unui săritor cu prăjina, Edgar care, de altfel, ținea halebarda așa cum ține prăjina un săritor cu prăjina, cu două mâini, una, la baza cozii, și cealaltă, la mijloc, hotărât să se lupte o dată pentru totdeauna cu Vasco, să-i înfigă

vârful de lance în carne înainte de a-i scormoni măruntaiele cu lama de la secure.

Plan fix. În care se vedea Edgar, oprit scurt din cursa lui, punând un genunchi pe pământ, lăsând arma să cadă şi ţinându-se de burtă.

Tăiaţi!

Sfârşitul filmului.

Pentru restul, erau ziarele.

Cazul a avut onoarea unei jumătăţi de pagină în *La Provence*, din care reieşea că am fost „la un pas de o tragedie în timpul unei nunţi la Beaumont-de-Pertuis, când un bărbat de treizeci de ani, necunoscut poliţiei, a deschis focul asupra mirelui, nepotul lui Jean-Louis Barzac, mult timp deputat (etc.)“.

Vasco, văzându-l pe Edgar repezindu-se asupra lui, sperase mai întâi că va înfige lancea în el şi că se va termina – va fi ca o înţepătură sublimă, o străpungere eliberatoare pe care şi-o dorea din toată inima, dar mintea lui se revoltase împotriva inimii şi, din reflex, apucase revolverul din buzunarul interior al jachetei: două sute cincizeci de perechi de ochi, plus ochiul mic, rotund şi negru al revolverului lui Verlaine, erau aţintiţi asupra lui Edgar, care nici nu făcuse zece metri până când Vasco a ridicat piedica, a întins braţul, a închis ochiul stâng şi a ţintit spre picioarele lui Edgar, şi bum! a tras. Dar Vasco, după cum ştim, habar n-avea să ţintească.

Glonţul destinat picioarelor lui Edgar a nimerit în burtă. Şi la vreo cincisprezece minute după aceea, în timp ce Modestin păştea iarbă fragedă, indiferent la mustăciosul cu chipiu care îi punea cătuşele lui Vasco, în timp ce un alt tip cu chipiu sigila revolverul şi caietul Clairefontaine, pe drumuri înguste de ţară, sub o ploaie torenţială, eu conduceam cu viteză maximă o maşină veche, împodobită cu panglici, pompoane şi cu o plăcuţă „Just Married“. O dubă de poliţie îl ducea pe Vasco la cel mai apropiat comisariat, iar eu mă aflam la volanul unui Volkswagen broscuţă de colecţie care mirosea a buchetul Tinei, pe care puţin mai târziu avea să-l arunce de ciudă într-un coş de la Urgenţe, unde, într-o simfonie de horcăituri, îi scoteam fracul lui Edgar, înainte de a-i tăia cămaşa, nu mai era timp să desfacem nasturii, şi atunci ne-am dat seama că nu avea nici o rană, nici sânge, nimic – şi în cele din urmă aveam să înţelegem: un glonţ din un

revolver îl atinsese pe Edgar în abdomen şi chiar lăsase acolo câteva pene – dar nimic altceva decât pene: cele ale căptuşelii matlasate pe care avusese grijă să şi-o coasă la haină şi care amortizase impactul glonţului, un glonţ tocit, tras de o armă veche, care nu îi provocase decât un mic hematom.

Un mic hematom, am repetat, un mic hematom de nimic: cu asta s-a ales Edgar. Un noroc chior[36], rezumase doctorul. Şi în rest, ştiţi deja totul, ştiţi că Edgar şi Tina sunt tot împreună şi că Vasco îşi aşteaptă procesul. În orice caz, îndrăznesc să cred că mărturia mea va atenua pedeapsa, pentru că de fapt el este deja condamnat să trăiască fără ea, şi asta până la sfârşitul zilelor sale, zi de zi, până la ultima, cu amintirea Tinei – *amintirea lui este un soare care arde în mine şi nu vrea să se stingă*, iată, am conchis, cuvintele pe care le-a rostit Verlaine când a aflat de moartea lui Rimbaud şi încă îl aud pe judecător spunându-mi: „Ei, bine, ştiţi ceva, dacă aş fi în locul dumneavoastră, aş face din povestea asta un roman.“ Şi mă revăd ieşind din Palatul de Justiţie, mă văd din nou coborând treptele în seara blândă, gândindu-mă că judecătorul are dreptate, mi-am spus, din povestea asta, tăticule, ar trebui să faci un roman.

---

36. *Chance de cocu*, norocul încornoratului (în fr., în orig.). Expresia a devenit prin antifrază „un mare noroc, un noroc chior“.

Acest text a fost scris parțial la Villa Marguerite Yourcenar, cu fața spre cedrul uriaș de California.

Cititorii din Tanguy Viel îl vor fi recunoscut pe judecător după impecabilul său *Articol 353 din Codul penal*: îi mulțumesc aici pentru că mi-a permis să îl transfer de la Brest la Paris.

Inima lui Voltaire a fost în cele din urmă restituită. Autorul dorește să-și exprime recunoștința Bibliotecii Naționale a Franței, care a decis să nu ia măsuri în justiție.

CREDITE FOTOGRAFICE

1. Extras din corecturile la *Florile răului*, revăzute de Charles Baudelaire, 1857, Biblioteca Națională a Franței, Paris – fotografie făcută de autor (capitolul 6);

2, 3 și 4. Fotografii făcute de autor (capitolele 8, 9 și 15);

5. Paul Dornac, Paul Verlaine la Café François I, 1892, Musée Carnavalet, Istoria Parisului/ Fotografie ccø Paris Musées/ Musée Carnavalet (pagina 16).

ANEXĂ

Ni Colt ni Luger
Ni Beretta ni Browning
Bois ta soupe Edgar
(capitolul 2)

*

mon insomnie
continuelle
la zizanie
perpétuelle
la symphonie
habituelle
de mes nuits:
le vert inouï
de tes yeux
(et en plus ils sont deux)
(capitolul 3)

*

Qui pour lui arriver à la cheville?
Vous m’en voyez navré, ni vous ni nous!
Comment ne pas l’adorer à genoux,
Cette fille?

L’avez-vous vue quand elle fait la moue?
Voyez ses pommettes, et là-dessous
Les fossettes, les deux tout petits trous
Sur les joues.

Et des yeux! voulez-vous que je vous dise?
Yeux qui flambent et ne font pas semblant
De ressembler aux grands cierges tout blancs
Des églises.

Et si d’un coup la musique s’arrête?
Qu’on ne se laisse pas désenchanter
Car Tina soudain se met à chanter
À tue-tête.
(capitolul 4)

*

La Grande réserve
Mais nous deux, sur la réserve
(Puis toi sur la table)
(capitolul 6)

*

Moi, dormir avec vous? Pourquoi pas mais l’ennui
C’est que vous ne puissiez fermer l’œil de la nuit
(capitolul 7)

*

Nous avions la nuit pour adresse
Pour compagnons d’âpres vins blancs
Au fond des yeux plein de tendresse
Et quelque chose de troublant

Nous étions assis face à face
Dans ce café en clandestins
Où nous écrivions ce qu’effacent
À présent les tours du destin

J’avais tes yeux d’un vert agreste
Rien que pour moi et pour cela
Je pourrais donner ce qui reste

De ma vie pour ces heures-là

Ces heures qui soudain reviennent
Dans la scansion de mes vers
Je voudrais que tu t’en souviennes
Comme d’un beau ciel bleu l’hiver
(capitolul 7)

*

Mais qu’est-ce donc là
Tapi au creux de ton cou?
Oh! Un haïku!
(capitolul 7)

*

Un cœur immergé
F.M.A. dans BnF
Chut! taire le vol
(capitolul 8)

*

Printemps
Sans voir tes yeux mes yeux se meurent
Et d’une mort à petit feu
Lentement défilent les heures
Celles sans toi m’importent peu

Été
J’ai froid sans toi la canicule
Se passe de ventilateur
Je sais combien c’est ridicule
Je dors près du radiateur

Automne
Crois-le ou non je sais j’ai tort
D’attendre en vain devant ta porte

Sans toi tu sais je suis plus mort
Que ce tapis de feuilles mortes

Hiver
Tu n’es pas là où peux-tu être
Nous serions bien dans mon cocon
À regarder par la fenêtre
Tomber la neige à gros flocons
(capitolul 9)

*

C’était passé minuit dans un café bobo
Tu venais d’en pousser la porte entrebâillée
Aux tables des bougies aux murs blancs des flambeaux
Que venait d’allumer la fille ensommeillée

Tu portais des bottes une jupe un blouson
Le blouson était beige et la jupe était bleue
Les bottes rouges et noires comme un tison
— Une Parisienne en bottes de sept lieues

Ardente et enjouée tu m’as donné alors
Un baiser plein de fougue en disant: *que calor!*
Ton blouson prenait feu au feu de la bougie

Ce qui advint dis-tu se devait d’advenir
Et me voilà au moins avec un souvenir
De nos amours: une manche à moitié rougie
(capitolul 10)

*

Aux rencontres fortuites
Aux écarts de conduite
À nos chambres secrètes
Aux puissances discrètes
Obscures des hasards

Et à tout ce bazar
Que ça fout dans nos vies
À la vie à l’envie
De tes lèvres soudain
De ta langue et tes mains
Caressant à loisir
Mon corps nu au plaisir
Au vertige à l’émoi
Qu’on ressent toi et moi
Je trinque avais-tu dit
Je trinque à tout cela
Mon amour *e basta*
Così
(capitolul 11)

*

Tu verras, mon amour, viendra le jour funeste,
Où l’amour, mon amour, cet amour un peu fou,
Qui mérite à lui seul une chanson de geste,
Laissera, mon amour, un grand vide entre nous.

Et nous qui nous aimons d’amour comme l’attestent
Tes lèvres à présent dans le creux de mon cou,
Nous nous fuirons l’un l’autre comme on fuit la peste,
Nous qui l’un pour l’autre avions une faim de loup.

Tu feras à mon nom une moue manifeste,
J’aurai dans la bouche comme un arrière-goût,
En prononçant le tien, amer et indigeste,
Et serai parcouru d’un frisson de dégoût.

Qu’y peut-on, mon amour, si l’esprit se déleste
Des plus beaux souvenirs quand l’amour se dissout?
Car l’amour, mon amour, est comme un palimpseste,
On écrit là-dessus, puis on efface tout.
(capitolul 12)

*

Et le ciel orageux nous tombe sur la tête.
(capitolul 13)

*

La blonde aux yeux bleus
Elle, par miracle, dans mon lit, les yeux clos,
Un bras sur ses seins nus – sa pudeur l'y oblige –,
Et moi, toute la nuit, tremblant, pris de vertige,
À contempler, éperdument, le corps d'Élo
(capitolul 14)

*

Main levée Christie's
Le revolver de Verlaine
Adjugé vendu
(capitolul 15)

*

Un jour Tina mes vers qui seront ta couronne
Et qui me survivront d'être par toi portés
On les comprendra mieux dans leur diversité
Par ce reflet de toi que tes cheveux leur donnent
Un jour Tina mes vers en raison de tes yeux
De tes yeux pénétrants et doux qui surent voir
Demain comme personne aux derniers feux du soir
Un jour Tina mes vers on les comprendra mieux
(capitolul 16)

*

Le soir tombait, je suis passé devant chez toi.
De nouveau j'ai jeté un œil à la fenêtre,
De nouveau j'ai pensé que je verrais peut-être
L'émeraude en tes yeux, le saphir à ton doigt.

Me voyant j’ai songé tu te dirais, Ma foi,
Ce qui devait être sera, voici mon maître
Et mon vainqueur qui m’attend là, moins de dix mètres
En contrebas. Tu dirais Monte, embrasse-moi.

À la fenêtre est apparu un jeune couple
– Sourires complices, yeux doux et langues souples –,
Que j’ai vu se pencher par-dessus le rebord

– J’ai pensé: qui sont-ils? mais j’allais le comprendre –
Pour ôter le panneau sur quoi j’ai lu alors,
En lettres blanches sur fond bleu, les mots: À VENDRE.
(capitolul 16)

*

L’ARCHE DE LA COLOMBE
Maudite
soit l’arrière-grand-mère
de l’épouse du père
de celui qui fit l’encoche dans l’écorce du tronc
de l’hévéa géant d’où commença l’extraction
du latex qui devait donner le caoutchouc
à partir duquel furent produites les roues
de la bétonnière grâce à quoi l’on put
faire le ciment du trottoir de la rue
dans laquelle ton père
a rencontré ta mère
(capitolul 17)

*

Ce soir avant minuit avec dans une poche
~~Une lettre timbrée~~ et ton nom là-dessus
Une enveloppe blanche // // // //
J’irai jusqu’à la boîte aux lettres la plus proche
~~Où glisseront ces vers que tu auras reçus~~

Y glisser les quatrains de notre amour déçu

Puis ayant remonté la rue et l’avenue
Je rentrerai chez moi ferai couler un bain
Regardant ta photo (la seule où tu es nue)
~~Je songerai sans doute~~
Peut-être penserai-je à tes larmes demain

Et prenant tour à tour mesure de ta peine
Mon courage à deux mains et enfin mon rasoir
Je fermerai les yeux sur la nuit incertaine
Quand l’eau troublée de rouge emporte l’âme au noir.
(capitolul 18)

În seria de autor **Eric-Emmanuel Schmitt**
au apărut

Milarepa
Domnul Ibrahim şi florile din Coran
Oscar şi Tanti Roz
Copilul lui Noe
Viaţa mea cu Mozart
Secta Egoiştilor
Evanghelia după Pilat
Pe când eram o operă de artă
Cea mai frumoasă carte din lume şi alte povestiri
Concert în memoria unui înger
Visătoarea din Ostende
Cei doi domni din Bruxelles
Femeia în faţa oglinzii
Elixirul dragostei
Otrava iubirii
Noaptea de foc
Adolf H. Două vieţi
Omul care vedea dincolo de chipuri
Răzbunarea iertării
Doamna Pylinska şi secretul lui Chopin
Felix şi izvorul invizibil
Jurnalul unei iubiri pierdute
Paradisuri pierdute

În seria de autor **Isabel Allende** au apărut

Casa spiritelor
Zorro
Fiica norocului

Eva Luna
Povestirile Evei Luna
Paula
Despre dragoste şi umbră
Portret în sepia
Ţara mea inventată
Inés a sufletului meu
Planul infinit
Suma zilelor
Insula de sub mare
Caietul Mayei
Dragoste
Jocul Ripper
Amantul japonez
Dincolo de iarnă
O lungă petală de mare
Ce vrem noi femeile? Despre dragostea nerăbdătoare, viaţa lungă şi ursitoarele bune
Violeta

În seria de autor **Mario Vargas Llosa** au apărut

Mătușa Julia și condeierul
Lituma în Anzi
Orașul și câini
Rătăcirile fetei nesăbuite
Cinci colțuri
Istoria lui Mayta
Casa Verde
Băieţii şi alte povestiri
Chemarea tribului
Cine l-a ucis pe Palomino Molero
Elogiu mamei vitrege
Povestaşul
Paradisul de după colţ

Vremuri grele
Conversaţie la Catedrala
Visul celtului
Două singurătăți. Despre roman în America Latină:
Mario Vargas Llosa în dialog cu Gabriel García Márquez
Jumătate de secol cu Borges

În seria de autor **Fernando Pessoa** au apărut

Cartea neliniştirii
Opera poetică
Ultimatum şi alte manifeste
Cronica vieţii care trece
Quaresma, descifrator. Proză poliţistă
Vecin cu viața. Poezia ortonimă, 1911–1935
Marinarul și alte ficțiuni

În seria de autor **Amos Oz** au apărut

Scene de viaţă campestră
Rime despre viaţă şi moarte
Poveste despre dragoste şi întuneric
Cum să lecuieşti un fanatic
Odihnă desăvârşită
Cutia neagră
Să nu pronunţi: noapte
Muntele Sfatului Rău
Soţul meu, Michael
Pantera din subterană
Între prieteni
Sumki
Evreii şi cuvintele (coautoare: Fania Oz-Salzberger)
Să cunoşti o femeie
Iuda
Fima
Deodată în adâncul pădurii

Dragi fanatici
Din ce este făcut un măr? Convorbiri cu Shira Hadad
Aceeaşi mare

În seria de autor **James Joyce** au apărut

Oameni din Dublin
Portret al artistului la tinereţe
Ulise

În colecţia **Raftul Denisei** au apărut

Evgheni Vodolazkin, *Istoria Insulei*
Cho Nam-joo, *Kim Jiyeong, născută în 1982*
Simona Lo Iacono, *Albatrosul*
Anaïs Nin, *Delta lui Venus*
Nikos Kazantzakis, *Ascensiunea*
Heather Morris, *Poveşti despre speranţă*
Nick Bradley, *Pisica şi oraşul*
Anthony Doerr, *Despre Grace*
Kate Morton, *Casa de la Riverton*
Julie Orringer, *Portofoliul fugii*
Susana Fortes, *Iubirea nu e un vers liber*
Paula McLain, *Când stelele se întunecă*
Narine Abgarian, *Din cer au căzut trei mere*
Susan Choi, *Exerciţiu de încredere*
Akira Mizubayashi, *Inimă frântă*
Laura Lindstedt, *Prietena mea Natalia*
Romain Gary, *Marele vestiar*
Yōko Ogawa, *Poliţia Memoriei*
Etgar Keret, *Haide, zboară odată*
Care Santos, *Voi merge pe urmele paşilor tăi*
Guzel Iahina, *Trenul spre Samarkand*
Avni Doshi, *Zahăr ars*
Chris Cander, *Greutatea unui pian*
Lorenzo Marone, *Un băiat ca toţi ceilalţi*

Zülfü Livaneli, *Serenadă pentru Nadia*

Thomas Mann, *Moartea la Veneţia*

Clarice Lispector, *Cea mai mică femeie din lume. Proză scurtă 1940–1964*

Yukio Mishima, *Confesiunile unei măști*

Nikolai Leskov, *Lady Macbeth din Mţensk*

Francesc Miralles, Ángeles Doñate, *Un ceai la capătul lumii*

Yukio Mishima, *Zăpada de primăvară*

James Salter, *Un joc şi o desfătare*

Ismail Kadare, *Înfruntare la nivel înalt: Misterul convorbirii telefonice Stalin–Pasternak*

Anna Hope, *Aşteptări*

J.M. Coetzee, *Așteptându-i pe barbari*

Melanie Benjamin, *Viscolul copiilor*

Maja Lunde, *Ultimii cai din stepă*

Yukio Mishima, *Cai în galop*

Heather Morris, *Trei surori*

David Foenkinos, *Familia Martin*

Alex Schulman, *Supravieţuitorii*

Teru Miyamoto, *Vis de primăvară*

Ingeborg Bachmann, *Malina*

Quentin Tarantino, *A fost odată la Hollywood*

Aleksandr Soljeniţîn, *O zi din viața lui Ivan Denisovici*

Polly Samson, *Un teatru pentru visători*

Rose Tremain, *Insulele iertării*

Fiona Davis, *Leii de pe Fifth Avenue*

Yaniv Iczkovits, *Fiica măcelarului*

Natsuko Imamura, *Femeia cu fustă violet*

James Joyce, *Ulise*

Anaïs Nin, *Spioană în casa dragostei*

Janice Y.K. Lee, *Profesoara de pian*

Jay Parini, *Ultima gară*

Jane Smiley, *Perestroika la Paris*

Alan Hlad, *Mesagerul secret al lui Churchill*

Romain Gary, *Rădăcinile cerului*
Eshkol Nevo, *Ultimul interviu*
Nicole Krauss, *Să fii bărbat*
Colson Whitehead, *Trișorii din Harlem*
Matteo Strukul, *Dante. Enigma*
Michel Houellebecq, *Anihilare*
Andrea Bajani, *Cartea caselor*
Vesna Goldsworthy, *Cortina de Fier: O poveste de dragoste*
Anthony Doerr, *Cetatea cucului din nori*
Arthur Koestler, *Întuneric la amiază*
Thomas Mann, *Mario și vrăjitorul. Povestiri 1919–1953*
François-Henri Désérable, *Stăpânul și cuceritorul meu*